

Konferenca e Dytë Shkencore

**Roli i Institucioneve
Supreme të Auditimit në Menaxhimin e Përgjegjshëm Publik
Përballë Sfidave Aktuale**

12-13 XII 2013

**Albanian Supreme
Audit Institution** **ALSAI**

Second Scientific Conference

**The Role of the SAI-s
for an Accountable Public Management
in Today's Challenges**

Seria : botime KLSH 11/ 2013/21

Tiranë 2013

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT

Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit në menaxhimin e përgjegjshëm publik përballë sfidave aktuale

Konferenca e dytë Shkencore vjetore e KLSH-së
12-13 dhjetor 2013

Shqip-Anglisht

Seria: botime KLSH-11/2013/21
© Kontrolli i Larte i Shtetit
ISBN: 978-9928-159-18-2

Tiranë, 2013

Titulli:

“Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit në menaxhimin e përgjegjshëm publik përballë sfidave aktuale”

Redaktoi: Irena Islami

Alma Shehu

Art Design: Kozma Kondakçiu

Kjo Konferencë u organizua me iniciativën e KLSH-së dhe mbështetjen e Programit SIGMA

Seria: botime KLSH-11/2013/21

Shtypur në Shtypshkronjën “Mirgeeralb”, Tiranë

PËRMBAJTJA

Parathënie	5
Tematika e trajtuar	
I. Rëndësia e rritjes së rolit mbikëqyrës mbi financat e Shtetit të auditimit publik, parë në këndvështrimin edhe të kontekstit të krizës ekonomike mbarëbotërore	10
II. Transparenca dhe cilësia e informacionit për publikun si kushte të domosdoshme për forcimin e disiplinës financiare në sektorin publik	25
III.Ndërveprimi i auditimit të jashtëm me auditimin e brendshëm publik në funksion të mirëadministrimit dhe qeverisjes më të mirë	35
IV.Këshillimi dhe rritja e cilësisë audituese përmes auditimeve të performancës	40
V. Tema të tjera.	46
Konkluzione dhe rekomandime.	58
Aktivitete që shoqëruan Konferencën.	61

Parathënie

Në mbyllje të vitit 2013, Kontrolli i Lartë i Shtetit u fokusua në një drejtim tjetër të punës së tij, atë të kërkimit shkencor, nëpërmjet organizimit të Konferencës së Dytë Shkencore me temë *“Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit për një menaxhim publik të përgjegjshëm në sfidat e sotme”*. Ky aktivitet erdhi pas Konferencës së Parë Shkencore të KLSH, në dhjetor 2012, të titulluar *“77 vjet KLSH në 100 vite Shtet Shqiptar”*, e cila u përqëndrua në historikun dhe evoluimin në vite të këtij institucionit të rëndësishëm kushtetues.

Konferencën e nderuan me praninë e tyre rreth 120 pjesëmarrës nga SAI-t (Institucione Supreme të Auditimit) partnere dhe bashkëpunëtorët e huaj, këshilltarë të lartë të programit SIGMA, përfaqësues të institucioneve të tjera shtetërore, të botës akademike, të shoqatave të profesionistëve të fushës, të shoqërisë civile dhe mediave, auditues nga Kontrolli i Lartë i Shtetit, etj.

Një moment i veçantë në zhvillimin e punimeve të konferencës ishte edhe fjala përshëndetëse e Kryetarit të Kuvendit të Shqipërisë, z. Ilir Meta, i cili nënvizoi rëndësinë e kësaj konference por njëkohësisht edhe rëndësinë e posaçme që ka institucioni kushtetues i Kontrollit të Lartë të Shtetit, i cili është *“ ..pjesë e pandarë e sfidës madhore për të garantuar për sot dhe për nesër akoma më shumë një qeverisje transparente e të përgjegjshme dhe për luftën kundër korrupsionit me qëllim instalimin e plotë të sundimit efektiv të ligjit në vendin tonë. Për Shqipërinë kjo është një sfidë që duhet vetëm të fitohet dhe kam besim të plotë që do ta fitojmë të gjithë së bashku”*.

Gjithashtu, z. Meta theksoi se *“...bashkëpunimi ndërinstitucional është një faktor kyç dhe çelës i suksesit për forcimin e sundimit të ligjit, për*

rritjen e mëtejshme të transparencës dhe thellimin e mirëqeverisjes dhe sidomos, për të garantuar ndëshkimin e paligjshmërisë. Ndaj, njoh dhe përshëndes kontributin në rritje që jep KLSH-së në këtë drejtim dhe kërkoj një bashkëpunim në rritje dhe angazhim edhe më të fortë e efektiv të gjitha hallkave ligj-zbatuese dhe të sistemit të drejtësisë”.

Në Konferencë u trajtuan gjatë dy ditëve 27 tema nga përfaqësues të SAI-ve, të bashkëpunëtorëve të huaj, vendas dhe nga auditues të KLSH-se dhe u përqendruan në këto drejtime kryesore :

- *Rëndësia e rritjes së rolit mbikëqyrës mbi financat e Shtetit të auditimit publik, parë në këndvështrimin edhe të kontekstit të krizës ekonomike mbarëbotërore*
- *Transparenca dhe cilësia e informacionit për publikun si kushte të domosdoshme për forcimin e disiplinës financiare në sektorin publik*
- *Ndërveprimi i auditimit të jashtëm me auditimin e brendshëm publik në funksion të mirëadministrimit dhe qeverisjes më të mirë*
- *Këshillimi dhe rritja e cilësisë audituese përmes auditimeve të performancës;*

Punimet shumë interesante, parë në këndvështrimin e eksperiencave të ndryshme dhe të faktorëve dhe aktorëve që lidhen me punën e SAI-ve i dhanë Konferencës nivel shkencor, interes dhe ngjallën debat.

Në konferencë u theksua nevoja që kanë Institucionet supreme të auditimit(SAI-t) që të shkëmbejnë mendime për gjetjet e auditimeve të tyre, të ndajnë metodologjitë e përparuara dhe të përfitojnë nga inovacioni në teknikat dhe përafrimet audituese të njeri-tjetrit. Kërkimi i aplikuar shkencor në auditimin publik e ndihmon pikërisht këtë nevojë të SAI-ve për progres dhe efikasitet të shtuar.

Ngjallën interes kumtesat e përfaqësuesit të Drejtorisë së Përgjithshme të Buxhetit të Komisionit Evropian për “Përgjegjshmërinë menaxheriale si parakusht për qeverisje të mirë dhe faktor kryesor për sigurimin e përdorimit të fondeve publike” dhe të përfaqësuesit të Gjykatës Evropiane të Audituesve për “Rëndësinë e rritjes së rolit mbikëqyrës mbi financat shtetërore të auditimit publik, në kontekstin e krizës ekonomike botërore”.

Vlerë të shtuar për këtë konference ishin edhe kumtesat e përfaqësuesve nga SAI-t partnere të Zyrës Kombëtare të Auditimit-NIK të Polonisë, të Gjykatës së Llogarive të Turqisë, të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Suedisë, të Zyrës së Audituesit të Përgjithshëm të Kosovës, të Zyrës Shtetërore të Auditimit të Maqedonisë dhe veçanërisht të përfaqësuesve të SIGMA, etj.

Punimet e audituesve të KLSH-së në bashkëpunim me përfaqësues të botës akademike dhe të profesionistëve të kontabilitetit dhe të auditimit në vend sollen një panoramë origjinale të realitetit të sotem shqiptar në fushën e auditimit dhe më gjerë.

Mesazhi më i rëndësishëm që Konferenca përçoi ishte që auditimi kombëtar duhet të vihet në shërbim të qeverisjes kombëtare, për përmirësimin e menaxhimit publik financiar të vendit.

Organizimi i konferencave shkencore të KLSH-së është edhe pjesë e zbatimit të Strategjisë së institucionit për periudhën 2013-2017, ndër objektivat e së cilës janë “ Rritja e kapaciteteve audituese dhe e cilësisë së auditimit”, ku theksohet: “KLSH do të organizojë, duke filluar nga viti 2013, konferencën shkencore vjetore “Për auditimin e jashtëm publik në Shqipëri””, dhe “Rritja e ndikimit përmes Komunikimit dhe Bashkëpunimit”. Rritja e kapaciteteve audituese dhe e cilësisë së auditimit bazohet edhe në bashkëpunimin me SAI-t partnere dhe me botën

akademike e organizatat profesionale të fushës, bashkëpunim që u realizua më së miri përgjatë kësaj konference.

Tema dhe mesazhet qëndrore të këtij aktiviteti përkuan me rekomandimet e Kongresit të Pekinit të INTOSAI-t, INCOSAI XXI, në tetor 2013, mbi forcimin e kontributeve kombëtare dhe ndërkombëtare të INTOSAI-t dhe SAI-ve të vendeve të ndryshme për promovimin e qëndrueshmërisë së financave publike. Njëllon si Kongresi i fundit i INTOSAI-t, konferenca dha mesazhin se menaxhimi i shëndoshë i financave publike dhe politikat financiare të përshtatshme japin një kontribut të rëndësishëm në krijimin dhe mbajtjen e një klime financiare të favorshme. Në një linjë me INCOSAI XXI, Konferenca e KLSH kërkoi një harmonizim të kornizave të raportimit financiar në sektorin publik, duke dhënë më tepër transparencë në lidhje me veprimtaritë e qeverisë, në veçanti për sa i përket borxhit publik.

Punimet e Konferencës treguan edhe njëherë në praktikë suksesin dhe koherencën e motos së INTOSAI-it *“Experientia mutua omnibus prodest (Eksperiencia e Përbashkët ju shërben të gjithëve)*.

Konferenca e dytë Shkencore u organizua nga KLSH, me mbështetjen e Programit SIGMA përmes një ndihme modeste financiare dhe mbi të gjitha ekspertizës së z.Joop Vrolijk, Këshilltar i SIGMA-s.

Një falënderim i veçantë për z. Robert Gielisse, Drejtor Njësie në Drejtorinë e Përgjithshme të Buxhetit (DG-Budget) të Komisionit Evropian, i cili nderoi Konferencën me praninë dhe diskutimin e tij interesant, si dhe për z.Joop Vrolijk dhe z. Jacek Jezierski, të cilët pranuan propozimin tim dhe ishin bashkë-drejtues të kësaj konference shkencore.

Dëshiroj të falënderoj së fundmi të gjithë referuesit dhe bashkëpunëtorët e tyre nga fusha akademike, pjesëmarrësit dhe veçanërisht ata që ndihmuan

financiarisht për realizimin e konferencës si edhe stafin ndihmës për kontributin që dhanë në realizimin me sukses të saj.

Me bindje të thellë, tashmë mund të pohoj që Kontrolli i Lartë i Shtetit, do të vazhdoje punën e nisur në këto dy vite dhe në vjeshtë të vitit 2014 do të zhvillojë punimet Konferenca e Tretë Shkencore e KLSH-së. Sikurse theksoi z. Gielisse dhe bashkëdrejtuesit e Konferencës, *ky aktivitet mposhti muret e skpeticizmit nga mungesa e përvojës së SAI-t shqiptar dhe konturoi vlera shkencore në kumtesat që prezantoi dhe diskutimet ndaj gjetjeve dhe mesazheve të tyre.*

Bujar LESKAJ

**Konferenca e dytë Shkencore e KLSH-së
u fokusua në këto aspekte:**

- I. *Rëndësia e rritjes së rolit mbikëqyrës mbi financat e Shtetit të auditimit publik, parë në këndvështrimin edhe të kontekstit të krizës ekonomike botërore;*
- II. *Transparenca dhe cilësia e informacionit për publikun si kushte të domosdoshme për forcimin e disiplinës financiare në sektorin publik;*
- III. *Ndërveprimi i auditimit të jashtëm me auditimin e brendshëm publik në funksion të mirëadministrimit dhe qeverisjes më të mirë;*
- IV. *Këshillimi dhe rritja e cilësisë audituese përmes auditimeve të performancës*

I. Rëndësia e rritjes së rolit mbikëqyrës mbi financat e Shtetit të auditimit publik, parë në këndvështrimin edhe të kontekstit të krizës ekonomike botërore

Kjo tematikë tërhoqi në mënyrë të veçantë pjesëmarrësit e Konferencës për shkak të aktualitetit të mprehtë të saj, problematikës që mbart dhe interesit të lartë të qytetareve.

Kumtesat e Menaxherit të Programit në Gjykatën Turke të Llogarive, z. A. Ömer Karamollaoğlu dhe Audituesit të Lartë të Gjykatës Turke të Llogarive, z. Erdem Eller, u pritën me shumë interes dhe u vlerësuan nga pjesëmarrësit. Gjithashtu, rezultuan të suksesshme kumtesat e audituesve të KLSH-së të realizuara në bashkëpunim me përfaqësues të botës akademike, si kumtesa e Prof.Assoc.Dr. Manjola Naço & kandidatja Phd. Blerta Zilja, si edhe kumtesa e kandidatit Phd. Erton Kalessi & z.Drinold Sema.

Paneli Drejtues i Konferencës¹: Auditues i Përgjithshëm i ZAP të Kosovës, z.Lage Olofsson; Drejtor Njësie i DG Budget, Dr.Robert Gielisse; Kryetari i KLSH, z. Bujar Leskaj; Kryetari i Kuvendit të Shqipërisë, z. Ilir Meta; Eksperti i SIGMA, z. Joop Vrolijk; Këshilltar i Presidentit të NIK të Polonisë, z. Jacek Jezierski

SAI-t luajnë një rol thelbësor në përgjegjshmërinë e menaxhimit publik dhe palët e interesuara u kërkojnë atyre të marrin një rol më aktiv në përmirësimin e mirë qeverisjes. Kjo rritje e rolit të SAI-ve vihet re dukshëm në Standardet e INTOSAI-t për Institucionet Supreme të Auditimit (ISSAI) dhe në dokumente të tjerë të INTOSAI-t.

Në dhjetë vitet e fundit, INTOSAI ka krijuar dhe zhvilluar një kornizë që përmbledh ISSAI-t dhe INTOSAI GOVs, të cilët përmbajnë udhëzime për mënyrën se si duhen kryer auditimet dhe se si SAI-t duhet të vihen në shërbim

¹ Në të gjitha fotot e vendosura në këtë broshurë, renditja e emrave është bërë nga e majta në të djathtë.

të nevojave të ndryshme të palëve të interesuara. Si organ që vendos standard, INTOSAI u ka bërë thirrje anëtarëve të tij për përdorimin e kornizës ISSAI si një referencë e përbashkët për auditimin në sektorin publik,

si edhe të zbatojnë ISSAI-t në përputhje me mandatin dhe ligjet organike të SAI-ve përkatës.

Drejtor Departamenti në SAI e Maqedonisë, z. Branko Smilevski, Auditues i Lartë në SAI e Turqisë, z. Erdem Eller, Menaxher Programi në SAI e Turqisë, z. A. Ömer Karamolloaodlu, Audituese në KLSH, znj. Selime Bregu, zj. Yllka Pulashi, Eksperti i Mjedisit dhe Ekspert i Jashtëm në KLSH, Prof. Assoc. Dr. Sazan Guri.

Plani Strategjik i INTOSAI-t dhe Model i Zbatimit të ISSAI-ve i aprovuar nga Bordi Drejtues i INTOSAI-t në muajin tetor 2011, ka mandatuar IDI-n që të “japë mbështetjen e duhur për zbatimin e ISSAI-ve”. Për të përmbushur këtë mandat, IDI ka nisur një program gjithëpërfshirës për zhvillimin e

kapaciteteve i quajtur “Iniciativa e Zbatimit të ISSAI-ve” (program i 3 i-ve), i cili bazohet në disa “Mjete të Vlerësimit të Përputhshmërisë me ISSAI-t”, ose iCATs, për të matur përputhshmërinë me ISSAI-t ekzistues dhe për të identifikuar nevojat për zhvillimin e kapaciteteve.

Gjykata Turke e Llogarive ka qenë një nga vendet e para që ka zbatuar iCATs. Ky zbatim u vu në praktikë si një pjesë e “Projektit Kërkimor të ISSAI-ve”. Gjetjet fillestare të Gjykatës Turke të Llogarive në këtë projekt kanë identifikuar sasi të madhe dijesh të ndërthurura në kornizën e ISSAI-ve, e cila është e domosdoshme për përmirësimin e praktikës së auditimit. Megjithatë, mënyra se si ky informacion është strukturuar aktualisht në ISSAI-t, vendos disa sfida të rëndësishme :

- Kapërcimin e vështirësive sidomos të detajimeve dhe në disa raste, e paqartësive të standardeve ekzistuese në rastin e pajtueshmërisë së plotë me ISSAI-t;
- Për shkak fokusi të veçantë, si edhe të burimeve intensive dhe natyrës së fragmentuar, zbatimi i plotë i ISSAI-ve mund të mos përmbushë nevojat e SAI-ve apo palëve të interesuara.
- Kapërcimin e hendekut aktual midis nivelit të lartë dhe nivel të detajuar të ISSAI-ve, të cilët mund të kufizojnë SAI-t në arritjen e objektivave të përcaktuara në dokumentet e nivelit më të lartë, pasi puna në terren do të bëhet sipas standardeve të detajuara.

Korniza e ISSAI-ve është relativisht e re dhe ende në zhvillim e sipër. Prandaj sfidat e theksuara mund të interpretohen si karakteristikat e një faze të përkohshme. Gjithsesi, sfidat janë të vërteta dhe duhen trajtuar, nëse SAI-t duan të përmbushin rolin e tyre.

Politikat fiskale qeveritare ndikojnë drejtpërdrejtë në krijimin e kushteve të favorshme për zhvillimin ekonomik dhe gjenerimin e rritjes ekonomike. Për të siguruar qëndrueshmërinë e financave publike si dhe të borxhit publik në terma afat mesme dhe afat gjata, përputhshmëria dhe përgjegjësia e administratës janë të nevojshme. Por kompleksiteti i madh i kuadrit të rregullave gjithashtu krijon sfida të reja dhe rritja e numrit të rregullave, ndërveprimi i tyre dhe sofistikimi mund të komplikojnë zbatimin, si edhe të bëjnë pajtueshmërinë më të vështirë për t'u shpjeguar dhe monitoruar. Në këtë aspekt, auditimi i veprimtarisë qeverisëse duke harmonizuar veprimet përbën një rol parësor të SAI-ve në rritjen e nivelit të performancës së qeverisë. SAI-t në botë kanë për detyrë të harmonizojnë veprimet e tyre në nivel global për të realizuar këtë mision të rëndësishëm sidomos në kushtet e kësaj krize. Për këtë arsye, SAI-t e konsiderojnë të rëndësishme të bazojnë auditimet e tyre në rregullat fiskale (gjendja strukturore buxhetore, kufijtë e borxhit publik) së bashku me sistemet e planifikimit, transparencës dhe llogaridhënies. Qëndrueshmëria e financave publike ka të bëjë me politikën monetare dhe nën këtë këndvështrim SAI-t shqyrtojnë koordinimin aktual midis politikave fiskale dhe monetare duke patur si prioritet unifikimin e standarteve të auditimit dhe rritjen e rolit të SAI-ve për të audituar veprimtarinë e njësisve qeverisëse dhe për ti rekomanduar qeverive mënyra më të efektshme për tu përballur me vështirësitë dhe parregullsitë që sjell kriza në funksionimin e sistemit ekonomik.

Eksperiencia turke, tregoi rritjen e rolit mbikëqyrës të Gjykatës Turke të Llogarive mbi financat shtetërore nëpërmjet Raporteve të Transaksioneve të Thesarit si dhe shpjegoi efektet pozitive mbi brishtësinë e mishëruar në ekonomitë e prekura nga kriza ekonomike por pa harruar të ndalet në

sfidat që sjell harmonizimi në rolin në rritje të SAI-ve në auditimin e financave publike sidomos nën këtë kontekst.

Përvoja shqiptare dhe e Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit në këtë drejtim ju përcoll Konferencës nëpërmjet punimeve të Drejtorit të Departamentit të Auditimit të Buxhetit të Pushtetit Vendor, Kontrollit të Territorit, Administrimit të Aseteve të Qëndrueshme, z.Bajram Lamaj, Drejtorit të Drejtorisë Juridike dhe Kontrollit të Cilësisë, z.Ermal Yzeiraj & z.Koço Sokoli, z. Fatos Çoçoli & zj.Irena Islami, Drejtores së Departamentit të Auditimit të të Ardhurave të Buxhetit të Shtetit zj.Albana Agolli, & Dr.Edvin Stefani.

Kriza financiare në vendet e Eurozonës, e shoqëruar me krizën e borxheve shtetërore, ka zgjatur 3-4 vitet e fundit dhe këto vende ende nuk kanë dalë plotësisht prej saj. Pasojat e kësaj krize kanë krijuar një “zonë vakum “ në ekonominë edhe të vendeve kufizuese ose periferike të Eurozonës, ku futet edhe Shqipëria. Faktorët ekonomikë që konfirmojnë situatën e krizës kishin të bënin me tre drejtime bazë, me ritmet e rritjes ekonomike që kanë një trend ngadalësues apo edhe rënës, në rritjen e nivelit të borxhit publik dhe në shfaqjen e paqëndrueshmërisë financiare dhe fiskale. Është i dukshëm dhe i prekshëm niveli i borxhit publik që ka pësuar një rritje të menjëhershme. Më pak i perceptueshëm për publikun por dhe një temë jo shumë e debatuar në qarqet kryesorë politike dhe ekonomike është ajo e destabilizimit monetar që normalisht do të reflektojë performancë jo të kënaqshme të qeverive në përmbushjen e objektivave makroekonomikë. Në këto kushte, duhet të ketë një presion të rëndësishëm që lind nga një nevojë qenësore për qeverisje më të mirë dhe shpenzimin më efektiv të parasë publike. Ndikimi i SAI-t tenton të lidhet ngushtësisht me menaxhimin më efektiv të financave publike, duke rritur besimin e konsumatorit dhe biznesit, transparencën dhe veçanërisht llogaridhënien.

Në përgjigje të këtij presioni, u theksua fakti që Kontrolli i Lartë i Shtetit (KLSH), në dy vitet e fundit ka shtuar me përparësi burime jo-konvencionale, duke dhënë një kontribut real me rekomandimet e tij, për rritjen e disiplinës financiare dhe të mirë-administrimit të burimeve publike. KLSH ka kërkuar dhe rekomanduar përgatitjen e një buxheti realist, vendosjen e një tavani kushtetues për borxhin publik në përqindje të PBB-së, dhe një politikë më të kujdesshme në manaxhimin e deficitit fiskal.

Zv/Auditues i Përgjithshëm i SAI të Maqedonisë, z. Naser Ademi; Drejtor Departamenti në SAI e Maqedonisë, z. Branko Smilevski, Auditues i Lartë në SAI e Turqisë, z. Erdem Eller, Menaxher Programi në SAI e Turqisë, z. A. Ömer Karamollaodlu, Audituese në KLSH, znj. Selime Bregu, zj. Yllka Pulashi, znj. Valentina Golemi, znj. Evis Kreshpaj, Ekspert i Jashtëm në KLSH, z. Fatos Çoçoli, Auditues në KLSH, z. Pjetër Beleshi.

Kjo krizë përveç borxhit të lartë publik dhe destabilizimit monetar ka sjellë edhe performancë jo të kënaqshme të qeverive në përmbushjen e objektivave makroekonomikë.

Globalizimi i ekonomisë dhe i problemeve të saj, kërkon një harmonizim të masave që duhen marrë nga të gjithë vendet e prekura nga kriza dhe ato

që rrezikojnë të preken nga kjo krizë. Kjo shprehet edhe në orientimet që jep Komisioni Evropian dhe Organizata e Kombeve të Bashkuara. Si një instrument i rëndësishëm i parlamenteve demokratike, SAI-t të ndryshme në botë kanë për detyrë të harmonizojnë veprimet në nivel global. Ky bashkërendim ka si prioritet unifikimin e standarteve të auditimit dhe rritjen e rolit të SAI-ve për të audituar veprimtarinë e njëjësive qeverisëse dhe rekomanduar qeveritë për veprimtaritë e tyre. Relacionet midis veprimtarisë së qeverisë dhe krizës financiare janë të forta. Me veprimtarinë e saj qeveria, shfaqet në dy role; atë të konsumatorit final dhe atë të stimuluesit të prodhimit të brendshëm bruto. Politikat fiskale qeveritare ndikojnë drejtpërdrejtë në krijimin e kushteve të favorshme për zhvillimin ekonomik dhe gjenerimin e të ardhurave kombëtare. Në këtë aspekt auditimi i veprimtarisë qeverisëse nga SAI, duke harmonizuar veprimet përbën një rol parësor në reduktimin e korrupsionit, rritjen e nivelit të performancës së qeverisë dhe rritjen e mirëqenies së shoqërisë.

Përjasja e institucioneve të auditimi ndaj shoqërisë civile dhe implementimi i mekanizmave të transparencës dhe pjesëmarrjes në SAI është një fenomen i kohëve të fundit, ndërsa hulumtimi i transparencës nuk ka pasur vëmendje sistematike të këtyre praktikave. Ndërkohë, mekanizmat e pjesëmarrjes dhe bashkëpunimit me shoqërinë civile janë një nga format që ndihmojnë SAI-t në tejkalimin e një pjese të pengesave që shfaqen në realizimin e rolit të tyre për shkak të kapaciteteve të kufizuara të burimeve njerëzore apo ekspertizës së lartë në trajtimin e çështjeve të caktuara. Në punimin e Prof.As.Dr Manjola Naco dhe Phd. kandidat Blerta Zilja u soll zbatimi i elementëve të këtyre mekanizmave në rastin e KLSH duke marrë në shqyrtimin secilin prej tyre, për të evidentuar hapat që janë hedhur në drejtim të transparencës dhe bashkëpunimit me shoqërinë civile. Bazuar në elementët e njohur në literaturë të pjesëmarrjes, autoret paraqitën mënyrat se si shoqëria civile mund të

bashkëpunojë me SAI-t dhe aplikimi i tyre në rastin e KLSH. U theksua se shoqëria civile arrin të ndikojë në masë të madhe në përzgjedhjen e listës së institucioneve që auditohen, në mënyrë të drejtpërdrejtë nëpërmjet ankesave, apo jo të drejtpërdrejtë, si përshembull nëpërmjet ndikimit që mund të ushtrojë në alokimin e fondeve të Buxhetit të Shtetit. Ndërkohë, ka një bashkëpunim në rritje vitet e fundit me OJQ dhe Institute, Institucione të Arsimit të Lartë dhe ekspertët nga më të mirët në fushën e auditimit, të cilët asistojnë KLSH-në në çështje të caktuara.

KLSH në raport me transparencën, duket se ka hedhur hapa të rëndësishëm drejt shpërndarjes së informacionit dhe vendosjes së tij në dispozicion të publikut. Në vitet e fundit vihet re një rritje e komunikimit aktiv me mediat. Raportet e auditimit dhe përfundimet e tyre kanë një hapësirë më të gjerë kohore në median e folur dhe janë bërë bërë pjesë e debateve televizive. Është rritur ndjeshmërisht numri i artikujve të KLSH-së, audituesve dhe bashkëpunuesve të saj në median e shkruar, ndërkohë që kanë nisur publikime të revistës shkencore të KLSH, tashmë 5 numra të saj për 2013; 40 auditues të KLSH kanë paraqitur idetë e tyre në mbi 135 shkrime në median e shkruar. Që prej vitit 2012, KLSH ka nisur me publikimin në faqen e internetit të raporteve të përmbledhura të çdo auditimi, ndërkohë që është pasuruar akoma më tej Raporti Vjetor i Performancës, duke rritur transparencën mbi aktivitetin e KLSH dhe profesionalizmit të tij. Lidhur me publikimin e përdorimit të fondeve nga vetë KLSH, Raporti Vjetori i Performancës jep një informacion të detajuar mbi përdorimin e buxhetit nga institucioni, ndërkohë që publikohen rregullisht Raportet e Monitorimit që dorëzohen pranë Ministrisë së Financave. Gjithsesi studime më të thelluara duhen ndërmarrë për të matur perceptimin e publikut kundrejt transparencës së veprimtarisë së KLSH-së.

Drejtor Departamenti në KLSH, z. Bajram Lamaj, Drejtore Departamenti në KLSH, znj. Albana Agolli, Sekretar i Përgjithshëm i KLSH, znj. Luljeta Nano, Kryetar i KLSH, z. Bujar Leskaj, Këshilltar i Presidentit të NIK të Polonisë, z. Jacek Jezierski

Ne Shqipëri, dhënia e pavarësisë së veprimit dhe rritja e autonomisë të njësive të qeverisjes vendore, ka sjellë në vëmendje domosdoshmërinë e vlerësimit të auditimeve që kryen KLSH në drejtim të administrimit dhe menaxhimit të aseteve të qëndrueshme që ato zotërojnë në territorin e tyre dhe krijimin e të mirave publike ndaj komunitetit. Nga auditimet e kryera konstatohen probleme sepse shfrytëzimi i këtyre aseteve është deri tani pa efektivitet dhe eficiensa është shumë e ulët, pasi produktet e tyre nuk po transferohen si të mira për komunitetin. Në kuadrin e decentralizimit nga qeveria, janë transferuar të gjitha pronat dhe asetet e qëndrueshme që kanë në territoret e tyre njësive vendore, por mungesa e shoqërimit të këtij transferimi me udhëzues të posaçëm apo me trajnime të punonjësve që do të punonin me administrimin dhe menaxhimin e tyre ka sjellë konfuzion. Vetë KLSH, duke e vlerësuar maksimalisht rëndësinë e këtij problemi, ka

kryer trajnim me audituesit e tij duke evidentuar auditimet cilësore brenda KLSH, por ka bashkëpunuar me ekspertë të fushave përkatëse për asetet (pyje, kullota dhe vepra ujore, etj) për të ndihmuar audituesit në rritjen e cilësisë së punës audituese dhe rezultatet janë të dukshme në zbatimin e rekomandimeve të KLSH në këtë drejtim.

Bashkëpunimi i KLSH-së me ekspertë të fushave të ndryshme, të shoqatave të profesionistëve të fushës, përfaqësuesve të botës akademike ka sjellë risi në punën e institucionit dhe ka ndikuar në mënyrë të drejtpërdrejtë në rritjen e kapaciteteve audituese dhe për rrjedhojë në rritjen e cilësisë së auditimeve të realizuara. Bashkëpunime të tilla të frytshme kanë qenë ato me Prof.Dr.Skënder Osmanin, Prof.Dr. Omer Stringën, Prof.Dr.Jorgji Bollanon, Prof.Dr. Hysen Çelën, Prof.Assoc.Dr. Sazan Gurin, etj.

Objekti kryesor i veprimtarisë së Kontrollit të Lartë të Shtetit nuk është lufta kundër korrupsionit, por kontrolli ekonomik e financiar i fondeve të buxhetit të shtetit dhe miradministrimit të pronës shtetërore, por megjithatë roli dhe ndihma që KLSH ka dhënë në luftën kundër korrupsionit, sidomos përgjatë këtyre dy viteve të fundit, ka qenë mjaft e madhe. Kjo bazohet jo vetëm në numrin dhe nivelin e rekomandimeve të dhëna nga ana e KLSH në drejtim të parandalimit të fenomeneve korruptive, por edhe në numrin e konsiderueshëm të kallëzimeve penale të bëra pranë organit të prokurorisë për nëpunës të të gjitha niveleve të administratës shtetërore. Në dy vitet e fundit numri i kallëzimeve penale është rritur ndjeshëm, në vitin 2012 numri i tyre ka qenë 40 dhe në 2013 në 37 kallëzime të tilla. Nëse krahasojmë këto dy shifra me tre vitet e mëparshme (në 2009, 9 kallëzime; në 2010, 5 kallëzime; në 2011, 6 kallëzime) rezulton që kallëzimet penale janë rritur mesatarisht me 5.5 herë.

Përdorimi në rritje i shërbimeve dixhitale të përfshira në praktikën e përditshme të punës në dhjetëvjeçarët e fundit ka sjellë një botë të re për audituesit e brendshëm dhe të jashtëm në Shqipëri dhe sfidat e KLSH-së në këtë drejtim janë të mëdha. Tashmë ekziston një risi dhe sfidë jo vetëm për

qeverisjen efektive të infrastrukturës dhe menaxhimit të informacionit të ndjeshëm, por gjithashtu dhe për auditimin e frytshëm të tyre nga audituesit.

Shqipëria, vitet e fundit, nisi të ndjekë praktikën botërore për tu mbështetur në infrastrukturën e teknologjisë së informacionit dhe realizimi i auditimeve në TI është një sfidë e natyrshme për KLSH. Në instancat qeveritare ku infrastruktura e Teknologjisë së Informacionit është një shtyllë themelore e proceseve të biznesit, Audituesit e TI duhet të sigurohet që të gjitha masat paraprake të nevojshme janë ndërmarrë dhe ata që janë përgjegjës janë të përcaktuar për çdo pjesë të strukturës, qoftë në termat e menaxhimit të infrastrukturës dhe shërbimeve, qoftë në menaxhimin e informacionit dixhital dhe bazave të të dhënave elektronike.

Audituesit e TI nevojitet të jenë të kualifikuar për të kryer vlerësimet e investimeve të kryera për objektivat e çdo institucioni. Ata gjithashtu mund të mësojnë si të kërkojnë për boshllëqet që mund të ekzistojnë në menaxhimin e infrastrukturës dixhitale apo të informacionit dixhital dhe përgjegjësitë e përcaktuara. Përveç këtyre, ekziston gjithashtu dhe mundësia e manipulimit të informacionit. Ndaj ka mjete dhe programe dixhitale që ndihmojnë Audituesin e TI të përshkojë të gjithë informacionin dixhital në institucione dhe të kontrollojë e nxjerrë të dhënat e gabuara, individë apo furnitorë që nuk ekzistojnë të regjistruar, data të gabuara apo shifra të shpenzuara mbi një kufi të caktuar me ligj, etj.

KLSH në fushën e auditimit të TI është ende në hapat e parë dhe në fazën përgatitore por ka objektiva të qartë në këtë drejtim. Në Strategjinë e Zhvillimit të KLSH-së, *Zhvillimi dhe konsolidimi i auditimeve të Teknologjisë së Informacionit dhe përdorimi i TI në auditim* zë një vend të veçantë dhe përbën një nga objektivat prioritarë të kësaj strategjie.

KLSH synon të bëjë ndryshime themelore në përdorimin e teknologjisë së informacionit në punën e tij audituese dhe lehtësimin e personelit, i cili do të reflektohet në rritjen e dijeve të stafit të tij të auditimit, në cilësinë dhe në efikasitetin e punës audituese.

Konkluzione

- Të gjithë anëtarët e INTOSAI duhet të përdorin ISSAI si një referencë e përbashkët për auditimin në sektorin publik, si edhe zbatimin e tyre në përputhje me mandatin dhe ligjet organike të SAI-ve përkatës;

- SAI-t e konsiderojnë të rëndësishme të bazojnë auditimet e tyre në rregullat fiskale (gjendja strukturore buxhetore, kufijtë e borxhit publik) së bashku me sistemet e planifikimit, transparencës dhe llogaridhënies;
- Realizimi i auditimeve në TI është një sfidë për KLSH-në;
- Në kushtet e krizës aktuale botërore, nevojitet mbikqyrje e rritur e SAI-ve mbi veprimtarinë rregulluese financiare, në bashkëveprim me parlamentet e vendeve respektive, shoqërinë civile, botën akademike dhe mediat.
- Në bazë të standardeve ISSAI 5420 dhe ISSAI 5440 mbi menaxhimin e borxhit publik dhe dobësive fiskale, SAI-t të fuqizojnë auditimet mbi menaxhimin e borxhit publik dhe zbatimin e politikës financiare të Qeverisë dhe asaj monetare të Bankës Qendrore;
- SAI-t të kontribuojnë fuqimisht për themelimin e sistemit rregullator të financave publike të vendit, në ato vende ku ai nuk është themeluar;

- SAI-t të kontribuojnë në sistem për të shmangur krizën e mundshme, mosarritjen ose recesionin, që mund të shkaktohen nga rëndimi i pasojave të krizës së Eurozonës;
- KLSH të kërkojë me auditimet e tij bashkëpunim eficient mes anëtarëve të sistemit rregullator shqiptar të financave publike, duke ndarë eksperiencat e mirëfunksionimit të këtij sistemi në vendet e rajonit. Sistemi ka nevojë për mbikqyrjen e rritur të KLSH mbi veprimtarinë rregulluese financiare, në bashkëveprim me Kuvendin, shoqërinë civile, botën akademike dhe mediat.

II. Transparenca dhe cilësia e informacionit për publikun si kushte të domosdoshme për forcimin e disiplinës financiare në sektorin publik

Në trajtimin e kësaj teme të rëndësishme kontribuan Drejtor Njësie i DG-Budget, z. Robert Gielisse, Zv/Presidenti i NIK të Polonisë, z. Wojciech Kutyla, Anëtari i Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Neven Mates, Auditori i Përgjithshëm i Kosovës, z. Lage Olofsson, Koordinatori Kombëtar i SAI të Bosnje- Hercegovinës, z. Hasan Sabanovic dhe Drejtor i Përgjithshëm në KLSH, znj. Helga Vukaj.

Ndryshimet në jetën ekonomike dhe shoqërore, nxisin ndryshimet në Qeveri, duke ndikuar në mënyrë të pashmangshme edhe punën e Institucioneve Supreme të Auditimit, si një prej elementëve kryesorë të mekanizmit të kontrollit qeverisjes.

Për të kryer misionin e ngarkuar nga Parlamenti, SAI-et kanë nevojë të kenë akses të pakufizuar ndaj informacionit, për të dhënë një informacion sa më të saktë rreth performancës së qeverisë, deviacioneve të konstatuara, pasojave të tyre dhe rekomandimet për përmirësimin e punës së qeverisë.

Qeverisja e mirë është art. Qeverisja e mirë në sektorin publik sigurohet kur ekziston Përgjegjshmëria Menaxheriale, e cila është një komponent kyç për qeverisjen e mirë. Zoti Robert Gielisse theksoi se *“Qeverisja e mirë ka të bëjë me respektimin e ligjit, duke vepruar në interes të publikut, integritetit, objektivitetit, përgjegjësisë menaxheriale, transparencës, ndershmërisë dhe tone at the top”*.

SAI është një agjent i Parlamentit dhe opinionit publik, që shqyrton punën e ekzekutivit, duke ofruar komunikim me Parlamentin dhe qytetarët.

Misioni i Institucioneve Supreme të Auditimit është rritja e rolit dhe

kontributit në drejtim të mirë-administrimit të financave publike, nëpërmjet kryerjes së kontrolleve cilësore dhe raportimit mbi rregullshmërinë dhe efektivitetin e përdorimit të të gjitha burimeve financiare shtetërore, në të mirë të shtetit dhe publikut në tërësi.

Për të kryer sa më mirë misionin e tij Institucioni Suprem i Auditimit duhet të jetë i hapur për komunikim dhe informim të ndërsjellë. Në kohën e zhvillimeve të shpejta të teknologjisë të informacionit, komunikimi mbetet një sfidë e vërtetë. Përgjegjshmëria për informimin e publikut është një detyrim për të shpjeguar dhe justifikuar punën e Institucioneve Supreme të Auditimit.

Mbështetur në Standardet INTOSAI, ISSAI 20: *“Pavarësia, përgjegjshmëria dhe transparenca e Institucionit Suprem të Auditimit janë parakushte thelbësore në një demokraci të bazuar në sundimin e ligjit dhe i mundësojnë këtij institucioni të udhëheqë me shembuj dhe të rrisë besueshmërinë. Transparenca është një forcë e fuqishme që kur aplikohet vazhdimisht mund të ndihmojë në luftën kundër korrupsionit, përmirësimin e qeverisjes dhe për të nxitur llogaridhënien. Nocioni i transparencës i referohet dhënies nga Institucioni Suprem i Auditimit të një raporti auditimi të besueshëm, të qartë dhe të rëndësishëm brenda statusit të tij, mandatit, strategjive, aktiviteteve, menaxhimit financiar dhe performancës. Përveç kësaj, ai përfshin detyrimin e raportimit publik mbi gjetjet dhe konkluzionet e auditimit dhe të eksedit publik ndaj informacionit rreth Institucionit Suprem të Auditimit”.*

Një eksperiencë e vyer në drejtim të komunikimit dhe informimit të opinionit publik mund të përfitohet nga NIK i Polonisë.

Njihen dy qëndrime që kanë të bëjnë me komunikimin e Institucioneve Supreme me opinionin publik:

- Qëndrimi “ tradicional” është ai që ka të bëjë me Komunikimi klasik, siç janë paraqitja në Parlament e Raportit Vjetor të punës së Institucionit Suprem të Auditimit, përgjigja ndaj letrave dhe ankesave të qytetarëve, sondazhet e opinionit publik, raportimi i rezultateve të këtyre sondazheve, etj.
- Qëndrimi “ i ri”, i cili pranon rolin e mediave si një rrjet të shpejtë shpërndarje të informacionit prej nga dhe mund të përfitohet në kohë reale edhe impakti ndaj punës së kryer nga Institucionet Supreme të Auditimit.

Zëvendës President i NIK të Polonisë, z. Wojciech Kutyla,, Sekretar i Përgjithshëm i KLSH, znj. Luljeta Nano, Zyrtare për Median e ZAP të Kosovës, znj. Qëndresa Mulaj.

Zoti Wojciech Kutyla gjatë kumteses së tij nënvizoi se:

“...Avantazhi i përdorimit të mediave kundrejt metodave tradicionale të informimit të publikut, konsiston në faktin sesa të interesuara janë mediat për lajmin “e ri”. Ato përdorin një gjuhë më të thjeshtë, duke e bërë më tërheqës lajmin dhe duke zgjuar në këtë mënyre interesin e një grupi më të gjerë individësh”.

NIK i kushton rëndësi të veçantë komunikimit dinamik dhe kërkesave bashkëkohore të medias. Falë Strategjisë së “Përgjigjes së Shpejtë” dhe disponibilitetit të përhershëm të Zyrës së Shtypit të NIK, ky institucion funksionon si një institucion i hapur për median dhe opinionin publik. Një ndër metodat që ka dhënë sukses është edhe “ Procesi i socializmit” : deklarata për shtyp dhe informacionet ju drejtohen gazetarëve të specializuara në një fushë ose njohës të subjektit të audituar Kjo metodë sjell ndryshim në mënyrën se si informohet publiku për punën e tyre. Takimet e rregullta me grupe të vogla të gazetarëve të ekspertëve, të cilat kanë zëvendësuar konferencat tradicionale për shtyp, kanë provuar që janë më efikase. Në takimet me gazetarët Presidenti i NIK dhe zëdhënësi për shtyp shpjegojnë në detaje çdo paqartësi lidhur me auditimet që kanë ngjallur interesin e medias. Si rezultat, materialet dhe artikujt e publikuar nga media janë gjithnjë e më të besueshme për publikun.

Një eksperiencë mjaft e vyer në këtë drejtim është eksperiencia e Gjykatës Evropiane të Audituesve dhe Institucioneve Supreme të Auditimit të vendeve anëtare të BE në informimin e qytetarëve të BE për përdorimin efektiv të buxhetit të BE.

Përgjegjshmëria publike dhe informimi sa më transparent i publikut janë vlera thelbësore të shoqërive demokratike dhe institucioneve të Bashkimit Evropian. Ato janë thelbësore :

- Për mbrojtjen e interesave financiare të qytetarëve të BE-së
- Për nxitje e besim tek BE dhe institucionet e tij
- Për të siguruar që fondet publike përdoren në mënyrë ekonomike, efikase dhe efektive për të përmbushur objektivat e BE-së në përputhje me rregullat e saj.

Kriza globale ekonomike dhe financiare ka pasur pasoja të mëdha për BE-në. Në përgjigje të saj, BE-ja ka marrë masa duke krijuar instrumente, organe dhe struktura të reja për daljen nga kriza dhe zbutjen e pasojave të saj.

Ekspert i SIGMA, z. Jose Viegas Ribiero, Drejtor Departamenti në KLSH, z. Rinald Muça, Administrator Projekti në SAI e Suedisë, z. Hazim Sabanovic, Drejtor i Marrëdhënieve me Jashtë në SAI e Rumanisë, z. Dragos Budulac, Anëtar i Gjykata Evropiane të Audituesve, z. Neven Mates(në këmbë), Auditues i Përgjithshëm i ZAP të Kosovës, z. Lage Olofsson; Drejtor i Njësisë i DG Budget, Dr.Robert Gielisse.

Në këtë kuadër janë shtuar sfidat dhe përgjegjësitë për transparencë të Gjykatës Evropiane të Audituesve. Kështu, theksi është vënë tek mbikëqyrja financiare e Autoritetit Bankar Evropian, Autoritetit Evropian të Sigurimeve dhe Pensioneve dhe Autoritetit Evropian të Tregut dhe Letrave me Vlerë. “ ECA ka përdorur një shumëllojshmëri metodologjish në auditim për të vlerësuar menaxhimin dhe për të monitoruar sistemet dhe informacionet. Kriteret janë nxjerrë nga legjislacioni dhe parimet e

menaxhimit të shëndoshë financiar. ECA ka përzgjedhur për të audituar ato subjekte të cilat ka të ngjarë të japin ndikim të lartë në ekonominë evropiane, duke rekomanduar dhe përmirësimet e mundshme për rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit”- ka theksuar Anëtar i Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Mates.

Kriza financiare ka ngritur çështje të reja për auditimin publik në BE. Gjykata Evropiane e Audituesve është në procesin e kryerjen e auditimeve në : autoritetet e reja mbikëqyrëse, në mekanizmat e asistencës së garancisë së buxhetit të BE-së dhe aktivitetet të tjera të Komisionit Evropian.

Për Gjykatën Evropiane të Audituesve dhe Institucionet Supteme të Auditimit të vendeve të BE në përgjithësi ka hapësira për të luajtur rol të rëndësishëm në sigurimin e llogaridhënies publike dhe transparencë sidomos në fushën e standardeve të kontabilitetit dhe standardeve të auditimit të sektorit publik; në mbikqyrjen e aktiviteteve kryesore bankare dhe mbikqyrjen e politikave financiare që janë rrjedhojë e sistemit të ri rregullator.

Rritja e cilësisë së transparencës dhe llogaridhënies shtron para Institucioneve Supreme të Auditimit kërkesën për rritjen e kapaciteteve profesionale të audituesve. Një përgatitje profesionale sa më e mirë e audituesit rrit cilësinë e punës së tij dhe besueshmërinë në ekspertizën e raporteve të auditimit. Në një raport auditimi cilësor duhet të identifikohen lehtë nga publiku përzgjedhja e subjektit të auditimit, informacioni kryesor dhe gjuha e përdorur të jete sa më e kuptueshme.

Në ndihmë të konsiderueshme në rritjen e kapaciteteve profesionale të audituesve ka dhënë dhe jep njohja dhe implementimi i Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (ISSAI). Zbatimi në praktikë i ISSAI, 20, 21, 30, përbëjnë parakushtet themelore për funksionimin

e duhur dhe sjelljen profesionale të Institucioneve Supreme të Auditimit si edhe parimet bazë për auditimin e subjekteve publike.

“Trajnimi i audituesve për njohjen dhe implementimin e ISSAI duhet të jetë një proces i vazhdueshëm. Mjaft e rëndësishme për një bazë solide profesionale janë atributet personale të audituesit. Ai duhet të jetë i aftë, kureshtar, komunikues, konkurrues, i guximshëm dhe i angazhuar. Implementimi dhe zbatimi i ISSAI-ve dhe trajnimi, sjell rritjen e cilësisë së punës së audituesve për një raportimit sa më të mirë mbi rregullshmërinë dhe efektivitetin e përdorimit të të gjitha burimeve financiare nga institucionet shtetërore” – nënvizoi Audituesi i Përgjithshëm i Kosovës, z. Olofsson.

Një eksperiencë të mirë në këtë drejtim ka Zyra e Auditorit të Përgjithshëm të Kosovës. Me Programin e Certifikimit të Audituesve, i cili aplikohet në katër fazat, të cilat janë: paraqitja e programit, pjesa përgatitore, certifikimi teknik dhe zhvillimi i mëtejshëm profesional është synuar që audituesit të mobilizojnë burimet e disponueshme dhe të bashkëpunojnë me kolegët më me eksperiencë për ti ndihmuar ata në zhvillimin e tyre profesional.

Si pjesë e rëndësishme e sfidave të një shteti ligjor duhet të konsiderohen edhe Whistleblowers. Whistleblowers, janë ata që sipas një definicioni të përshtatur nga anglishtja përfaqësojnë: *punonjësit e një institucioni publik ose privat që duke qenë në dijeni se në organizatën e tij zhvillohen praktika korruptive apo shkelje të tjera, ngre zërin pranë organeve kompetente për rastet në fjalë pa pasur ndonjë interes personal dhe në mbrojtje të së mirës publike. Ata besojnë se interesi publik qëndron më lartë se interesi i organizatës ky punojnë, e për këtë i “bien bilbilut, duke nxjerrë zë të fortë” për të nxjerrë në pah praktikat korruptive, anti-ligjore ose të dëmshme.*

Ish Drejtor Juridik në KLSH, z. Bashkim Spahija, Ish Kryetar i KLSH, Dr. Blerim Çela, Ish Kryetar i KLSH, z. Mustafa Kërçuku, Kryetar i IEKA, Prof. Assoc. Dr. Hysen Çela., Kryetar i KKK, Prof. Dr. Jorgji Bollano, Anëtar i Gjykata Evropiane të Audituesve, z. Neven Mates

Në këndvështrimin e mësipërm, KLSH mbetet e hapur - nisur nga vet pozitat e saj si nuhatës dhe ndjekës i rreziqeve me pasoja financiare dhe jo vetëm, - që të marrë rol aktiv vetëm në përputhje me kompetencat e saj kushtetuese, pa synuar ta transformojë rolin e tij në kapërcyes të kufijve të parashikimeve ligjore gjë që do ta tjetërsonte atë në një institucion të përngjashëm me Avokatin e Popullit.

Nën një tjetër optikë të pari, edhe vet KLSH në auditimet e saj, verifikuese, vlerësuese mund të thuhet se merr një rol zbulues përballë publikut të gjerë (në kuadër të publikimit të të dhënave që konkludohet se përbëjnë abuzim, shkelje ligjore etj). Pra vet roli i KLSH-së, është ai i denoncuesit,

i zë-përçuesit dhe kjo vjen ose bazuar në një tjetër bilbil-frurës/zë-nxjerrës ose drejtpërdrejt në kushtet e rastësisë audituese të risqeve të zakonta e të pazakonta.

Pra KLSH duhet të funksionojë vetëm mbi bazën e një parimi themelor, atë të interesit publik, i cili është prevalent ndaj çdo parimi tjetër. Për këtë arsye le të jenë organe të tjera, që të merren me ruajtjen e ekuilibrave mes asaj që ekspozohet dhe kategorizimit të klasifikuar të informacionit.

Konkluzione

Për rritjen e transparencës dhe cilësisë së informacionit për publikun është e domosdoshme:

- SAI-et duhet të informojnë publikun në lidhje me gjendjen e financave të shtetit dhe të japin llogari për aktivitetet e tyre;
- Hapja e administratës publike ndaj publikut;
- Promovimi i transparencës dhe efijencës në veprimtarinë e administratës publike;
- Institucionet të ndërveprojnë në emër dhe mbi bazën e një parimi themelor: interesit publik, i cili është prevalent ndaj çdo parimi tjetër.
- Implementimi dhe zbatimi i ISSAI-ve dhe trajnimi, sjell rritjen e cilësisë së punës se audituesve për një raportim sa më të mirë mbi rregullshmërinë dhe efektivitetin e përdorimit të të gjitha burimeve financiare nga institucionet shtetërore;
- Ne baze te Deklaratës se Limës, Neni 12,SAI-t duhet te bashkëveprojnë më thellësisht me boten akademike dhe shoqërinë civile, për rritjen e cilësisë dhe transparencës se informacionit;

- Në bazë të ISSAI 20, parimi 8, SAI-t të rrisin lejueshmërinë e raporteve dhe mesazheve të tyre në publik dhe në media, duke e bërë qytetarin pjesëmarrës të procesit të shëndoshjes së financave publike;
- Bashkëveprimi dhe aktivitetet e përbashkëta me shoqërinë civile (seminare, dëgjime publike, broshura, revista, faqe interneti, etj). sidomos me njësitë e saj të specializuara në ekonomi dhe financa, të jetë konkret dhe të synojë dhënien e një informacioni sa më të besueshëm për publikun e gjerë;
- SAI-t nuk duhet të ngurojnë të hyjnë me vendosmëri në mediat sociale dhe të investojnë tek ato kohën e audituesve më të mirë dhe që komunikojnë lirshëm në publik.

III. Ndërveprimi i auditimit të jashtëm me auditimin e brendshëm publik në funksion të mirëadministrimit dhe qeverisjes më të mirë

Në trajtimin e kësaj teme ishin me shumë interes kumtesat e Drejtorit të Njësisë së DG-Budget, z. Robert Gielisse, Këshilltarit të Lartë të SIGMA, z. Joop Vrolijk dhe Zv/Auditues i Përgjithshëm i SAI-it të Maqedonisë, z. Naser Ademi.

Referuesit theksuan se qeverisja e mirë në sektorin publik sigurohet kur ekziston Përgjegjshmëria Menaxheriale, e cila është një komponent kyç për qeverisjen e mirë. *“Përgjegjshmëria Menaxheriale ka të bëjë me mënyrën se si është duke u përdorur autoriteti për të arritur objektivat. Transparenca e autoritetit mund të jetë e jashtme, që do të thotë e hapura për shqyrtim e publikut dhe përgjegjesi e brendshme, e cila ka të bëjë me transparencën në lidhje me mënyrën se si janë arritur objektivat”*- nënvizoi z. Robert Gielisse.

Funksioni i auditimit forcon qeverisjen publike. Një nga elementet kryesore për një funksion auditimi efektiv të qeverisjes janë marrëdhëniet e shëndosha midis auditimit të jashtëm dhe të brendshëm. Ato varen nga pavarësia organizative, nga një mandat i qartë ligjor, qasja e pakufizuar e punonjësve, udhëheqja kompetente, stafi kompetent, mbështetje e aktorëve dhe standardet profesionale të auditimit.

Fushëveprimi i auditimit të brendshëm është që të sigurojë siguri objektive dhe të japë këshilla mbi veprimtarinë e menaxhimit, për të shtuar vlerën dhe për të përmirësuar funksionimin e njësisë ekonomike (duke përfshirë matjen e përputhshmërisë dhe të performancës: ekonominë, efikasitetin dhe efektivitetin). Fushëveprimi i auditimit të jashtëm është që të sigurojë siguri të arsyeshme mbi raportimin financiar, ligjshmërinë dhe rregullsinë e transaksioneve.

“Marrëdhëniet ndërmjet auditimit të brendshëm dhe të jashtëm kërkojnë parandalimin e mbivendosjeve dhe dublimeve, për të reduktuar kërkesat në kohë të stafit të entitetit dhe për të zgjeruar perspektivën, duke krijuar një kulturë të përbashkët të auditimit në sektorin publik. Është në interesin e SAI-ve zhvillimi i pavarësisë së profesionit të Auditimit të Brendshëm, për të siguruar ndikim në zhvillimin e përgjithshëm të kontrollit të brendshëm financiar publik” - theksoi z. Vrolijk.

Fushat kryesore të bashkëpunimit qëndrojnë në zhvillimin e metodologjisë, standardeve dhe përcaktimeve, duke ndarë perspektivat për menaxhimin e riskut dhe vlerësimin e pasojave të futjes së auditimit të sistemeve/iniciativave të reja të Qeverisë.

Z. Gielisse nënvizoi gjithashtu se “ *palët e angazhuara për auditim mund të përqendrohen në Performancë, edhe pse kjo*

nuk mund të japë një opinion të përgjithshëm mbi ekonominë, efikasitetin dhe efektivitetin”.

Një diskutim konkret ne lidhje me dallimet midis Auditimit të Jashtëm dhe Auditimit të Brendshëm, planifikimi dhe strategjitë e tyre të auditimit, përzgjedhja e subjekteve që auditohen dhe mbi të gjitha rëndësia e bashkëpunimit mes këtyre auditimeve në Republikën e Maqedonisë ishte edhe ai i z.Naser Ademi, Zv/Auditues i Përgjithshëm i SAI-it të Maqedonisë.

Asistent i Audituesit të Përgjithshëm të Kosovës, z. Ibrahim Gjylderen; Menaxher i Burimeve Njerëzore i SAI të Bosnje Hercegovinës, z.Enver Isanovic; Zv/Auditues i Përgjithshëm i SAI të Bosnje Hercegovinës, z.Dzevad Nekic;Zv/Auditues i Përgjithshëm i SAI të Maqedonisë, z. Naser Ademi; Drejtor Departamenti në SAI e Maqedonisë, z. Branko Smilevski Auditues i Lartë në Gjykatën turke të Llogarive, z. Erdem Eller

Auditimi i Jashtëm nëpërmjet shqyrtimit të dokumentacionit, raporteve dhe dokumenteve të Auditimit të Brendshëm, procedurave të kontabilitetit dhe financave, të të dhënave elektronike dhe sistemit informatik dhe evidencave

të tjera vëren nëse raportet financiare paraqesin me vërtetësi dhe objektivitet, pozicionin financiar dhe rezultatin e aktiviteteve financiare të subjektit në pajtim me parimet e pranuar të kontabilitetit dhe standardet e kontabilitetit. Gjithashtu Auditimi i Jashtëm auditon edhe transaksionet financiare, të cilat paraqesin shpenzimet shtetërore në aspektin ligjor, për shfrytëzimin e mjeteve apo fondeve të dhëna me ekonomicitet, efektivitet dhe efikasitet.

Auditimi i Brendshëm duhet të jetë i pavarur dhe objektiv gjatë kontrollit të informacioneve dhe vërtetimin e saktësisë së tyre, dhënien e këshillimeve, me qëllim për të kontribuar në përmirësimin e punës së subjekteve.

Të tjera fusha bashkëpunimi mund të jenë:

- Takimet e rregullta për shkëmbimin e informacionit,
- Konsultimet mbi objektivat, strategjitë dhe aktivitetet,
- Testimi i programeve të IT,
- Ndarja e ekspertizës dhe shkëmbimet mes stafit, si edhe programet e përbashkëta të trajnimit.

Konkluzione

- Sinergjia ndërmjet auditimit të jashtëm dhe të brendshëm është prioriteti më i lartë në vendosjen e sistemit efikas të kontrollit të financave publike;
- Rolet janë të ndryshme, por bashkëpunimi midis Auditimit të Jashtëm dhe Auditimit të Brendshëm ndihmon të dy palët të arrijnë objektivat e tyre më mirë;
- Cilësia e punës së Auditimit të Brendshëm është e rëndësishme, por Auditimi i Jashtëm shërben për të vlerësuar efektivitetin e tij;

- Koordinimi dhe bashkëpunimi ofrojnë shërbim më efikas dhe efektiv për Institucionet për të cilat ata punojnë dhe, në fund të fundit për Kuvendin dhe publikun;
- Trajnimet e përbashkëta prodhojnë rezultate pozitive;
- Në bazë të Standardit ISSAI 9150, SAI-t dhe strukturat e auditimit të brendshëm duhet të forcojnë aftësitë e tyre të përbashkëta për të promovuar qeverisjen e mirë dhe praktikat e llogaridhënies, si dhe rritjen e të kuptuarit nga menaxhimi të rëndësisë së kontrollit dhe auditimit të brendshëm publik;
- Në bazë të Standardit ISSAI 9150, SAI-t dhe strukturat e auditimit të brendshëm duhet të promovojnë një kuptim më të qartë të roleve dhe kërkesave përkatëse të auditimit, si dhe një dialog të informuar për rreziqet me të cilat përballet institucioni dhe mbështetje reciproke për zbatimin e rekomandimeve të njëri-tjetrit.

IV. Këshillimi dhe rritja e cilësisë audituese përmes auditimeve të performancës;

Në trajtimin e kësaj teme kontribuan, Profesori i Fakultetit të Gjeologji-Minierave dhe Eksperti i jashtëm i KLSH, Prof. Dr. Skender Osmani, Profesori i Fakultetit të Ekonomisë dhe Eksperti i Jashtëm i KLSH, Prof. Dr. Omer Stringa, Pedagog në të Drejtën e Mjedisit, Prof. Ass.Dr. Sazan Guri, Rektor i Universitetit Politeknik të Tiranës, Akademik Jorgaq Kacani, Kryetare e Autoritetit të Konkurrencës, Prof.Dr. Lindita Lati, Eksperte Mjedisit, Msc. Marianthi Guri dhe Auditues në Kontrollin e Lartë të Shtetit, Msc. Ildir Dervishi.

KLSH ndodhet përballë kërkesës në rritje të opinionit publik për rritjen sasiore dhe cilësore të auditimeve dhe natyrshëm në këtë sfidë kërkohet një strategji me rrugë e metoda të reja dhe instrumente efikas. Futja e koncepteve të tilla *si auditimi në baze projekti* mund të jete një ide pararendëse e zhvillimeve të ardhshme të KLSH-së.

Kontrolli i Lartë i Shtetit kontrollon administrimin e pronës shtetërore dhe zbatimin e buxhetit të shtetit në subjektet e përcaktuara me këtë ligj. Bazuar në detyrat e përcaktuara në ligj dhe praktikatat e deritanishme, auditimet e Kontrollit të Lartë të Shtetit janë përqendruar në pjesën më të madhe në përputhshmërinë e aktivitetit financiar të subjekteve. Megjithëse çështjet e rregullshmërisë në aktivitetin financiar janë një komponent i rëndësishëm në kontrollin e përdorimit të fondeve publike, ky komponent është i pamjaftueshëm në vetvete për të siguruar që administrimi financiar në subjektet publike është eficient. Një vlerësim i drejtë mbi administrimin e fondeve publike do të kërkonte që auditimet e kryera nga KLSH të fokusoheshin përtej çështjeve të përputhshmërisë dhe kontrolleve financiare me qëllim shtimin e vlerës për publikun dhe taksapaguesit.

*Audituese në KLSH, znj. Evis Kreshpaj, Prof.Dr.Skënder Osmani,
Kryeauditues në KLSH, z. Gjovalin Preçi; (Në rreshtin e dytë) Auditues
në KLSH, z. Artan Topjani, znj. Mimoza Bedini, znj. Kejda Muça.*

Për t'ju përgjigjur sa më mirë sfidave që sjell zhvillimi ekonomik i vendit, zhvillimi i teknologjisë së informacionit dhe për të përmbushur sa më mirë detyrat e përcaktuara në ligj, nga KLSH kërkohet zhvillimi i auditimeve që vlerësojnë përmbajtjen dhe jo vetëm formën e aktivitetit të subjekteve publike ose siç njihen ndryshe “Auditim i Performancës”.

Auditimi i Performancës ka si qëllim kryesor ekzaminimin e një ose më shumë aspekteve të mëposhtëme :

- Veprimtarinë ekonomike në përputhje me parimet dhe praktikatat e shëndosha të administrimit;

- Efikasitetin e përdorimit të burimeve njerëzore, financiare dhe të tjera, duke përfshirë ekzaminim të sistemeve të informacionit, treguesve të performancës, si dhe procedurat që ndiqen nga subjektet e audituara për të ndrequr mangësitë e identifikuara; dhe
- Efikasitetin e veprimtarisë së subjektit në përmbushje të synimeve për të cilat është krijuar.

Që prej fundit të viteve '90, në vendet e zhvilluara si Australi, Kanada, Finlandë, Francë, Holandë, Norvegji, Suedi, Britani e Madhe dhe SHBA, auditimi i performancës është pjesë e pandarë e aktivitetit të organizatave/njësive qeveritare dhe luan një rol të rëndësishëm në vlerësimin e përgjegjshmërisë së mirëqeverisjes. Eksperiencia e këtyre vendeve tregon se auditimi i performancës nxit një menaxhim më efikas dhe më të shëndetshëm të financave publike. Auditimi i performancës shihet si një aktivitet i ndërlikuar dhe jo fort i qartë, krahasuar me auditimin financiar, pasi është i vështirë për t'u standardizuar dhe për ta realizuar në mënyrë të sukseshme kërkohet një larmi aftësish dhe kualifikimesh.

Në përmbushje të qëllimeve të tij, auditimi i performancës në përgjithësi ndjek një rën prej tri qasjeve të mëposhtme në vlerësimin e performancës së subjektit publik nën auditim:

- Qasja që i kushton vëmendje arritjes së qëllimeve të vendosura - për të vlerësuar masën deri ku janë arritur ato dhe analizuar shkaqet e mos realizimeve të mundshme;
- Qasja që i kushton vëmendje funksionimit efikas të sistemeve të menazhimit;
- Kombimin i dy qasjeve të mësipërme.

Auditimi i Performances bëhet edhe më i rëndësishëm në rastin e auditimit të punëve publike pasi nga njëra anë investimet në vepra publike apo shpenzimet për mirëmbajtjen e tyre shihen gjerësisht si të një rëndësie të veçantë në përmirësimin e cilësisë së jetesës, rritjen e efijencës, produktivitetin ekonomik dhe stimulimin e punësimit dhe ana tjetër këto vepra duhen financuar dhe përbejnë kosto për qytetarët. Duke pasur parasysh rëndësinë sociale dhe ekonomike të punëve dhe veprave publike, subjektet përgjegjëse për to duhet të jenë subjekt i rregullt i auditimeve.

Auditimi i performancës merret me aspekte të ndryshme të auditimit të sektorit publik dhe si rrjedhojë është i vështirë krijimi i standarteve të detajuara dhe të përshtashme që do të mbulonin të gjitha këto aspekte.

Auditimi i performancës duhet të fokusohet në kryerjen e një analizë objektive të bazuar në dëshmi të përshtatshme me qëllim vlerësimin e objektivave, programit, aktivitetit dhe veprimtarisë së subjekteve përgjegjëse për punët publike. Përfundimet dhe rekomandimet e auditimit të performancës duhet të ndihmojnë drejtuesit dhe administratorët e subjekteve për të mirëqeverisur, përmirësuar anët operacionale, rritjen e efijencës për shpenzimet dhe investimet publike me qëllim rritjen e vlerës së shtuar për qytetarët dhe taksapaguesit.

Raste mjaft specifike të auditimit të performancës përbëjnë auditimi i projekteve inxhinierike dhe auditimi i projekteve të ruajtjes së mjedisit.

Kështu, projektet inxhinierike janë një përjashtim i veçantë i aktiviteteve të tjera prodhuese, sepse janë tepër unikë dhe shumë pak repetitivë gjatë procesit të realizimit të tyre, për t'u trajtuar sipas metodave standarde të menaxhimit dhe kontrollit. Në kushte të tilla, auditimi i projekteve inxhinierike të projektuara dhe zbatuara sipas teknikave të avancuara ekonomiko-inxhinierike, është

një sfidë e rëndësishme, e cila me globalizimin e ekonomisë dhe avancimin e teknikës, kërkon qasjen e duhur sipas kontekstit ekonomik dhe kohor. Një ndihmë e madhe në auditimin e projekteve inxhinjerike mund të jetë përdorimi i Metodës së Vlerës së Fituar, pasi me të mund të kryejmë kontrollin e integruar të kostos dhe avancimin e një projekti inxhinjerik. Ajo është gjithashtu një metodë shumë e mirë për llogaritjen e performancës së projektit, sepse pasqyron në mënyrë kuantike dhe të qartë se si projekti ka performuar dhe do të performojë në të ardhmen.

Në rastin e auditimeve të projekteve për ruajtjen e mjedisit mund të përmendim Auditim për performancën e menaxhimit të mbetjeve urbane në një njesi vendore të caktuar. Synimi i auditimit të menaxhimit të mbetjeve urbane duhet të japë një panoramë të përgjithshme të funksionimit të Strategjisë Kombëtare të Mbetjeve Urbane dhe të përshkruajë konkretisht instrumentet dhe realizimin e saj në njësitë vendore (bashki, komunë....).

Auditimi i Performancës duhet të synojë dhënien e një panorame sa më të qartë mbi gjendjen e menaxhimit të mbetjeve urbane, grumbullimit të tyre, trajtimit, reduktimit, riciklimit, kompostimit dhe grososjes, me qëllim përmirësimin e këtyre proceseve në të ardhmen, të cilat ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në mjedisin përreth dhe në shëndetin e popullsisë.

Konkluzione

- Shoqëria jone kërkon nga KLSH të rrisë auditimin në gjerësi e thellësi dhe të realizojë një vlerësim sa më të saktë të performancës
- Auditimi i Performancës në subjektet përgjegjëse për punët publike duhet të arrijë misionin e tij, atë të vlerësimit të plotë të veprimtarisë së subjektit, për të identifikuar mundësitë për përmirësim e

efikasitetit operacional dhe ekonomik, si dhe mundësitë praktike për rritjen e cilësisë së investimeve dhe shërbimeve;

- Auditimi i performancës është pjesë e pandarë e aktivitetit të organizatave/njësive qeveritare dhe luan një rol të rëndësishëm në vlerësimin e përgjegjshmërisë së mirëqeverisjes.

V. Tema të tjera të trajtuara në Konferencë.

Këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK), z. Jacek Jezierski; Eksperti i SIGMA, z. José Viegas Ribiero; Kryetari i Këshillit Kombëtar të Kontabilistëve, Prof. Dr. Jorgji Bollano; Kryetari i IEKA, Prof. Dr. Hysen Çela; Sekretari i Përgjithshëm i KLSH, znj. Luljeta Nano dhe Përgjegjëse Sektori në KLSH, znj. Albana Gjinopulli, kontribuan në këtë konferencë me tema të spikatura dhe trajtuan çështje të veçanta.

Drejtore Departamenti në KLSH, znj. Manjola Naço; Kryetari i KLSH, z. Bujar Leskaj, Drejtore Departamenti në KLSH, z. Rinald Muça; Ekspert i SIGMA, z. Joop Vrolijk; Këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK), z. Jacek Jezierski

Analiza e riskut ishte një nga temat e diskutuara gjerësisht në Konferencë. Analiza e riskut i shërben auditimit për të përcaktuar prioritetet e tij për vitin e ardhshëm (ose për të mbajtur prioritetet e mëparshme, nëse janë akoma të vlefshme) dhe për të përgatitur tema të reja të propozuara për auditim, të cilat lidhen me ato zona ku risku për parregullsi është shumë i lartë.

Zoti Jezierski në punimin e tij thekson se : *“..një problem social dhe ekonomik që duhet audituar vihet në dukje së bashku me riskun e lidhur me të. Subjektet, aktivitetet e të cilëve mund të influencojnë identifikimin e riskut specifikohen. Po ashtu specifikohet edhe mënyra se si janë përzgjedhur të audituarit (rastësisht, me qëllim), efektet e parashikuara të auditimit (vlerë e shtuar) risqet kryesorë....etj”*

Nga eksperiencia e NIK të Polonisë, në pjesën e parë të vitit, në bazë të analizës së riskut, hartohet dokumenti “Udhëzimet Teknike dhe Organizative për Planin e Punës së NIK”. Ky dokument përveçse përcakton parimet, itinerarin dhe kalendarin e aktiviteteve të planifikuara, përmban dhe rezultatet e analizës së riskut, duke përfshirë edhe zonat e mundshme për auditim. Për më tepër, ai specifikon prioritetet audituese, vendos limitet e ngarkesës së punës dhe kohë zgjatjen e auditimeve të planifikuara, duke përfshirë edhe formën preliminare të temave të auditimit.

Analiza e riskut që kryhet për procesin e planifikimit të NIK-ut përbëhet nga disa elementë. Qëllimet kryesore të analizës së riskut në procesin e planifikimit janë:

- Selektimi i risqeve më të rëndësishëm në funksionimin e shtetit që mund të pengojnë realizimin e qëllimeve kushtetuese;
- Vlerësimi i rëndësisë së tyre;

- Përcaktimi i prioriteteve të auditimit për planifikimin e vitit respektiv;
- Optimizimi i përcaktimit të temave të planifikuara të auditimit.

Auditimi i fondeve të BE sipas metodës së auditimit të sistemeve ose kampjonimit të objekteve të auditimit ka si qëllim të sigurojë dëshmi për opinionin vjetor që do të hartohet nga Autoriteti i Auditimit mbi:

- funksionimin e menaxhimit dhe të sistemit të kontrollit;
- cilësinë e pagesave,
- ligjshmërinë dhe rregullsinë e shpenzimeve deklaruar në Bruksel.

Puna e nevojshme për të nxjerrë opinionin vjetor të auditimit përfshin nevojën për të audituar një mostër statistikore të operacioneve. Zgjedhja e metodës së mostrës është bazuar kryesisht në ndryshueshmërinë e gabimeve dhe marrëdhëniet e tyre me shpenzimet.

Opinionet e pakualifikuara mund të hartohen vetëm nëse shkalla e gabimit është nën materialitetin (2%, e nivelit të besueshmërisë).

Ekspert i SIGMA, z. Jose Viegas Ribiero (në këmbë), Drejtor i Marrëdhënieve me Jasthtë në SAI e Rumanisë, z. Dragos Budulac(ulur).

Në përfundim të auditimit sipas metodës së kampioneve mund të gjendemi para tre situatave:

- Situata I: Limiti i sipërm i gabimit është më pak se gabimet e pranueshme. Rezultati i pranueshëm (opinion i pakualifikuar);
- Situata II: Kufiri i sipërm i gabimit e tejkalon gabimin e pranueshëm, por mundësia e gabimit të mundshëm është më e vogël se gabimi i pranueshëm (veprime të mëtejshme - kërkohet punë shtesë auditimi);
- Situata III: Gabimi i mundshëm tejkalon gabimin e pranueshëm. Popullsia është e papranueshme (opinion i kualifikuar)

Një ndërhyrje e pritur me interes ishte edhe ajo e zj.Susanne Flynn, përfaqësuese e FMN në Tiranë. Kriza fiskale e viteve '90 vuri në dukje dobësitë në raportimin financiar publik dhe privat dhe theksoi risqet që kanë të bëjnë me lidhjet mes dy palëve. Kjo krizë i nxiti qeveritë e vendeve të ndryshme dhe organizatat ndërkombëtare të punojnë për rishikimin e Kodit të Transparencës Fiskale.

Objektivat e kryesore të këtij rishikimi ishin:

1. Theksimi i cilësisë dhe besueshmëria e informacionit të publikuar;
2. Përditësimi i parimeve dhe praktikave, për të reflektuar mësimet e nxjerra nga kriza;
3. Grupimi i parimeve dhe praktikave që kanë standardet më të rëndësishme ndërkombëtare (GFSM 2001, IPSAS, Parimet e OSBE-se, PEFA);
4. Ofrimi i një pakete udhëzimesh për mënyrën se si të bëjnë përpara

për të arritur përputhshmërinë e plotë me standardet ndërkombëtare.

Përfaqësuese e Misionit të FMN në Shqipëri, znj. Susanne Flynn, Drejtor i Përgjithshëm në KLSH, znj. Helga Vukaj, Sekretar i Përgjithshëm i KLSH, znj. Luljeta Nano, Kryetar i KLSH, Z. Bujar Leskaj.

Rishikimi dhe implementimi i Kodit të Transparencës Fiskale do t'ju ofrojë qeverive një set të ri parimesh për raportimin financiar i cili mbulon: raportet fiskale të të gjitha njësive ekonomike që kryejnë veprimtari publike sipas standardeve ndërkombëtare; raportet fiskale të konsoliduara të gjitha entiteteve të qeverisë qendrore dhe nën sektorëve të tij; raportet fiskale që mbulojnë të gjitha të ardhurat publike, shpenzimet dhe

financimet; raportet fiskale që mbulojnë flukset e mjeteve monetare, të ardhurat, shpenzimet dhe flukset e tjera.

KLSH në këtë fund viti botoi në shqip “*Standartet e Auditimit të Borxhit Publik (ISSAI 5410-5440)*”.

- ISSAI 5410- Udhëzimi për Planifikimin dhe realizimin e një Auditimi mbi Kontrollin e Brendshëm
- ISSAI 5411- Indikatorët e Borxhit
- ISSAI 5421- Një Udhëzimi për termat e referencës në Kryerjen e Auditimit të Performancës së Buxhetit Publik
- ISSAI 5422- Udhëzues mbi Përkufizimin dhe Publikimin e Borxhit.
- ISSAI 5440- Udhëzimi për Kryerjen e Auditimit të Borxhit Publik- Përdorimi i Testeve të Pavarura në Auditimin Financiar

Një rëndësi të veçantë dhe një risi për Konferencën e II-të Shkencore të KLSH përbën dhe trajtimi i temës “Instrumenti i vetëvlerësimit të integritetit të SAI-t - Profili i menaxhimit të sistemit të kontrollit të integritetit të KLSH”.

Objekti i Integritetit ka të bëjë me “sjelljen etike”. Ky objekt është i rëndësishëm pasi përcakton drejtimin dhe orientimin e metodave dhe politikave që do të ndiqen drejt parandalimit, drejt qeverisjes së mirë (trajtimi i integritetit) apo dhe drejt qeverisjes nëpërmjet ndëshkimit (vija e ashpër antikorrupsion).

Dilema në këtë rast është: *një qeverisje e mirë*- trajtimi i integritetit, ndërgjegjësimi me fokus tek parandalimi i shfaqjeve korruptive apo një

qeverisje ndërmjet ndëshkimit - vija e ashpër bazuar në kodin penal, hetimin dhe ndëshkimin.

Zgjidhja më e mire do të ishte një trajtimi i balancuar që çon në parandalimin e këtyre fenomeneve duke përdorur presionin e ligjit.

Integriteti i Institucionit Suprem të Auditimit është element thelbësor dhe parakusht që ky institucion të konsiderohet i besueshëm. Duke ju referuar misionit kushtetues të KLSH, instalimi i një sistemi efektiv integriteti merr një rendësi të veçantë për këtë institucion. Ndër masat që duhen marrë është instalimi i një infrastrukture efektive etike dhe reagimi ndaj incidenteve dhe shkeljeve të integritetit.

Hapat kryesore që duhen hedhur janë:

- Hartimi i një kuadri rregullator (rregullore, urdhra, udhëzime, etj);
- Implementimi dhe zbatimi i procedurave, rregullave dhe standardeve;
- Trajnimi i punonjësve me frymën e standardeve dhe vlerave morale;
- Procedimi me hetimin, zbulimin dhe ndëshkimin e sjelljeve të papranueshme të integritetit .

Në strategjinë e KLSH për vitet 2013- 2017 është parashikuar hartimi i Manualit të Auditimit të Integritetit. Prioritet për KLSH do të jetë gjithashtu edhe ngritja e strukturës së investigimit dhe komunikimit me publikun dhe përkthimi i standardeve dhe praktikave më të mira në këtë fushë.

KLSH është pranuar në qershor të vitit 2013, anëtare e grupit Task Force

të EUROSAT-it për “Auditimin dhe Etikën” (TFA&E), në nën-grupin e 3-të të kësaj Task Force për *Auditimin e Etikës në Institucionet e tjera Publike*.

KLSH synon ti japë publikut një garanci dhe një transparencë të plotë në lidhje me menaxhimin e sistemit të integritetit. Kjo është realizuar deri tani nëpërmjet publikimeve në faqen Web të :

- Raporteve të performancës institucionale;
- Publikimit të analizave vjetore dhe periodike të veprimtarisë së KLSH-së;
- Publikimit i masave të marra ndaj audituesve që kanë rezultuar me shkelje të integritetit;

KLSH synon të përfshijë në programet e auditimit kryerjen e auditimit të integritetit dhe etikës në veprimtarinë audituese si dhe ndërgjegjësimin e sektorit publik për INTOSAINIT dhe përdorimin e këtij instrumenti.

KLSH ka ngritur një sistem efektiv të kontrollit të integritetit dhe një infrastrukturë etike efektive dhe kontribuon duke udhëhequr sipas shembullit në promovimin e integritetit në sektorin publik dhe rrjedhimisht për një qeverisje të mirë.

Nga ekspertët më të njohur kontabilistë në vendin tonë u trajtuan temat mbi njohjen e zhvillimeve aktuale të raportimit financiar, standardet ndërkombëtare të auditimit dhe përdorimi i tyre në auditimin e pasqyrave financiare.

Kontabiliteti dhe auditimi financiar nuk mund të shihen të ndarë nga njëri tjetri. Zhvillimet që ndodhin në secilin prej tyre shihen të integruara. Qëllimi

i tyre është ofrimi dhe garantimi i një informacioni financiar të drejtë e të besueshëm në funksion të vendimmarrjes dhe në shërbim të interesit publik. Kjo arrihet vetëm duke implementuar standardet më bashkëkohore si të raportimit ashtu dhe të auditimit.

Audituese në KLSH, znj. Nikoleta Piranjani, Drejtore Departamenti në KLSH, znj. Manjola Naço, Kryetare e Autoritetit të Konkurrencës, Prof.Dr. Lindita Lati, Përgjegjëse Sektori në KLSH, znj. Albana Gjinopulli, Audituese në KLSH, znj. Valdete Berisha. Në rreshtin e dytë Auditues në KLSH, z.Bexhet Zeqiri, z. Ymer Stafa, z.Andrea Kristo, z. Besim Bileri.

Një nga përdoruesit e jashtëm të informacionit kontabël është edhe KLSH. Sipas ligjit që rregullon veprimtarinë e tij, KLSH ka si objekt kryesor auditimin e përdorimit efektiv dhe të dobishëm të fondeve publike, zhvillimin e mirë-administrimit financiar si dhe auditimin e zbatimit të ligjshmërisë në fushën ekonomike dhe atë financiare. KLSH dhe Këshilli Kombëtar i Kontabilitetit, si organizma publike dhe të pavarur, duhet të bashkëpunojnë ngushtë për

arritjen e qëllimit final në administrimin e fondeve dhe pronave publike.

Për këtë qëllim është i nevojshëm:

- Implementimi i risive në secilën prej të dyja fushave;
- Kontributi i drejtpërdrejtë i KLSH në mbikëqyrjen e Standardeve Kombëtare të Kontabilitetit (pra jo vetëm të ligjit të buxhetit) për ato njësi ekonomike tregtare ku shteti mban më shumë se 50% të aksioneve;
- Edukimi i vazhdueshëm i audituesve, jo vetëm në standardet e auditimit por edhe në standardet e kontabilitetit;

Në vitin 1969 një Grup Studimor Ndërkombëtar i Kontabilistëve krahasoi praktikat e auditimit në Kanada, Britaninë e Madhe dhe SHBA dhe konstatoi mënyra dhe metoda të ndryshme auditimi. Nevoja për unifikimin e praktikave të auditimit çoi në krijimin e Bordit Ndërkombëtar të Hartimit të Standardeve të Auditimit (IAACB), bord i pavarur nga federata Ndërkombëtare e kontabilistëve (IFAC). Misioni i IAACB ishte :

- Hartimi i standardeve cilësore të auditimit, rishikimi, dhënia e sigurive të tjera dhe kontrolli i cilësisë;
- Ndihmesa për konvergimin apo zvogëlimin e ndryshimeve midis standardeve ndërkombëtare e atyre lokale/kombëtare;
- Përmirësimi i cilësisë së auditimit në mbarë botën dhe forcimi i besimit të publikut tek raportimi financiar.

Pasqyrat Financiare të entiteteve të sektorit publik janë për qëllime të përgjithshme. Ato përdoren nga ligjvënësit dhe departamentet qeveritare, investitorët vendas e të huaj, kreditorët, publiku i gjerë, por edhe nga përdorues të tjerë. Ndryshe nga sektori privat pasqyrat financiare të entiteteve të sektorit

publik mund të përfshijnë edhe informacione shtesë si p.sh. informacione që bëjnë të mundur krahasimin e shpenzimeve të periudhës raportuese me shifrat e buxhetuara apo me limitet e përcaktuara me ligj.

Për të marrë sigurinë e arsyeshme për treguesit financiarë, Pasqyrat Financiare duhet t'i nënshtrohen auditimit.

Realizimi i auditimit të entiteteve të sektorit publik, kërkon që raportet të zgjerohen duke raportuar edhe në lidhje me:

- Pajtueshmërinë me kërkesat ligjore e rregullatore
- Përshtatshmërinë e strukturës së kontrollit të brendshëm të entitetit; dhe
- Ekonomicitetin, eficientë dhe efektivitetin e programeve, projekteve dhe aktiviteteve.

Institucionet Supreme të Auditimit (SAI) janë institucionet e vetme të përshtatshme për të ofruar një pamje të pavarur rreth cilësisë së menaxhimit të sektorit publik. Për këtë arsye ato duhet të ndërtojnë kapacitetet institucionale dhe profesionale, të tilla që të përfshijnë proceset, aftësitë dhe njohuritë, strukturat dhe metodat e punës të nevojshme dhe që bëjnë të mundur që SAI të realizojë përgjegjësitë audituese.

Standardi i Përgjithshëm i SAI-t 200, është udhërrëfyesi kryesor i KLSH lidhur me politikat e zhvillimit profesional të stafit. Objektivi kryesor i trajnimit të audituesve synon të krijojë auditues kompetentë, profesionalë, të aftë të japin kontribut pozitiv në jetën e tyre profesionale dhe ambientin ku ata ushtrojnë detyrat e tyre.

Trajnimi dhe zhvillimi i audituesve synojnë të sigurojnë një bazë të njohurive, aftësive dhe vlerave profesionale, e cila u mundëson atyre të zhvillohen në vijimësi dhe t'u përshtaten ndryshimeve gjatë gjithë jetës së tyre profesionale.

Sistemi i trajnimit në KLSH tashmë synon të shkojë nga modeli tradicional drejt një modeli të orientuar nga rezultatet. Një model bazuar në vlerën e shtuar është mënyra më e mirë për të vlerësuar përfitimet nga trajnimi i audituesve. Megjithëse nuk ekziston ende një metodë apo mjet për të matur vlerën e shtuar të trajnimit, mënyra më e mirë dhe e përshtatshme mbetet cilësia e punës së audituesve.

Trajnimet në KLSH, të strukturuar sipas modeleve më të përparuar të trajnimit, mbështetur në nevojat aktuale të stafit dhe të prezantuar nga ekspertë profesionistë ofrojnë një kuadër të plotë për audituesit e KLSH se si të implementohen hap pas hapi ISSAI dhe standardet e njohura të kontabilitetit në fazat përkatëse të auditimit.

Konkluzione

- Integriteti i Institucionit Suprem të Auditimit është element thelbësor që ky institucion të konsiderohet i besueshëm;
- Analiza e riskut i shërben auditimit për të përcaktuar prioritetet e tij dhe për të përgatitur tema të reja të propozuara për auditim të cilat lidhen me ato zona ku risku për parregullsi është shumë i lartë;
- Nevoja e adoptimit të IPSAS, fillimisht ato të kontabilitetit monetar (ose të modifikuar) e më pas IPSAS mbi parimet e kontabilitetit rritës;
- Puna e nisur nga IEKA për standardizimin e pasqyrave financiare, mund të shërbejë si një model për auditimin e llogarive të shtetit dhe ndërtimin e një procesi të besueshëm të konsolidimit të informacionit;
- Trajnimi i punonjësve të KLSH-së është një proces i vazhdueshëm dhe duhet të shërbejë aftësimin të audituesve. Ai duhet të jetë një proces zhvillimi dhe faktor kryesor në motivimin e punonjësve.

KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

Në mbyllje të punimeve të Konferencës së Dytë Shkencore të KLSH-së, në pasditen e datës 13 dhjetor, bashkëdrejtuesit e Konferencës z.Joop Vrolijk, Këshilltar i Lartë i SIGMA, z. Jacek Jezierski, Këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK) dhe z.Bujar Leskaj, Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit dhanë konkluzionet e punimeve të kësaj Konference :

Bashkëdrejtuesit e Konferencës : Kryetari i KLSH, z. Bujar Leskaj;Eksperti i SIGMA, z. Joop Vrolijk; Këshilltar i Presidentit të NIK të Polonisë, z. Jacek Jezierski

- * Vetëm auditimet e pavarura dhe profesionale mund të kontribuojmë në mbajtjen e qëndrueshmërisë afatmesme dhe afatgjatë të financave publike, në mbrojtje të interesit publik dhe forcimit të qeverisjes kombëtare;

- * Thellimi në analizën e riskut në planin vjetor të auditimeve dhe marrja e informacionit nga burime të ndryshme, përfshirë dhe shoqërinë civile dhe mediat, ndihmon në përzgjedhjen efikase të subjekteve dhe tematikave për auditimin vjetor;
- * Llogaridhënia menaxheriale, si përbërës thelbësor i mirëqeverisjes dhe vendosja e “tone at the top”, mund të sigurohen nëpërmjet transparencës së plotë të veprimtarisë menaxheriale, delegimit të kompetencave dhe marrjes në këmbim të informacionit;
- * Forcimi i rolit mbikëqyrës të auditimit publik suprem mbi financat shtetërore mund të realizohet me efektshmëri duke zbatuar në praktike ISSAI-t e auditimit financiar, të perputhshmerise dhe të performances, në përshtatje të plote me kushtet e vendit;
- * Rritja e cilësisë së auditimeve të rregullave fiskale kontribuon në mirëfunksionimin e skemës së rregullatorit financiar në vend;
- * Përballimi i sfidave të sotme në auditimin publik lehtësohet dukshëm nga një bashkëpunim konkret dhe në vijimësi i audituesve të brendshëm me audituesit e jashtëm, duke synuar ngritjen e këtij bashkëpunimi deri në nivelin e auditimeve të përbashkëta;
- * Instrumenti INTOSAINIT i vetëvlerësimit ndihmon rritjen e integritetit të SAI-t dhe forcon besueshmërinë e tij në publik, prandaj ai duhet të përdoret më shpesh nga SAI-t;
- * Procesi i integritetit në BE kërkon njohjen e metodikave bashkëkohore të auditimit të fondeve të BE-së;
- * Në kushtet e reja të krijuara, duhet të rrisim përdorimin e mjeteve jo-konvencionale të politikës sonë audituese, duke bashkëpunuar më ngushtë dhe gjerësisht me botën akademike, shoqërinë civile

dhe organizatat profesionale të fushës;

- * Bashkëpunim konkret dhe efikas të strukturave shtetërore me institucione të tjera të angazhuara, në mënyrë që KLSH të garantojë progresin e enteve të audituara drejt zhvillimit të qëndrueshëm, një koncept që evoluon vazhdimisht për shkak të integritimit të çështjeve me karakter social, ekonomik dhe mjedisor;
- * Norma ligjore e riskut dhe vlerësimi i tij në projekte e çdo aktivitet ekonomik- financiar janë kusht i domosdoshëm i auditimit të tyre;
- * Raportet fiskale duhet të ofrojnë një pasqyrë të plotë, relevante, në kohë dhe të besueshëm të pozicionit financiar dhe performancës së qeverive;
- * Kodi i Transparencës Fiskale do t’ju mundësojë vendeve aplikuese të tij një panoramë të qartë mbi praktikat e raportimit fiskal të tyre, duke i krahasuar ato me standardet ndërkombëtare dhe vendet e tjera.

Konferenca e tretë shkencore e KLSH-së do të zhvillohet në muajt shtator-tetor të vitit 2014.

KLSH përruron ekspozitën dokumentare dhe fotografike “Historiku i Kontrollit të Lartë të Shtetit 1925-2013”

Më datë 11 dhjetor 2013, në ambientet e KLSH-së, u përrurua ekspozita dokumentare dhe fotografike “Historiku i Kontrollit të Lartë të Shtetit 1925-2013”. Në ceremoninë e rastit ishin të pranishëm z. Robert Gielisse, Drejtor Njësie në Drejtorinë e Përgjithshme të Buxhetit (DG-Budget) të Komisionit Evropian, z. Jacek Jezierski, ish-President i Zyrës Kombëtare të Auditimit-NIK të Polonisë, z. Lars Lage Olofsson, Auditues i Përgjithshëm i Kosovës, si dhe përfaqësues të lartë të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Suedisë, të Gjykatës së Llogarive të Turqisë, të Institucionit Shtetëror të Auditimit të Malit të Zi, të Zyrës Shtetërore të Auditimit të Maqedonisë dhe këshilltarë të lartë të programit SIGMA.

Në fjalën e tij, Kryetari i KLSH-së, z. Bujar Leskaj nënvizoi vlerat e institucionit ndër vite, si dhe përmendi figurat e njohura themeluese dhe drejtuese të tij në periudhat e ndryshme të historisë së Shqipërisë.

Ai u ndal në kontributin e vyer të dhënë nga shumë auditues të mëparshëm dhe të sotëm të KLSH. Z. Leskaj theksoi faktin se formimi dhe ruajtja e identiteteve të qarta historike të institucioneve kushtetuese i shërben rritjes së kujtesës institucionale, forcimit të Shtetit të së drejtës, si dhe kulturës së respektimit të institucioneve tek ne.

Më tej, Prof. Dr. Kaliopi Naska i njohu të pranishmit me standat e mini-Muzeut, ku prezantoheshin me material të bollshëm dokumentar dhe fotografik periudhat kryesore të punës të Kontrollit të Lartë të Shtetit përgjatë historisë së tij 88 vjeçare, për të ardhur në formën e tij të sotme.

Partnerët e huaj të KLSH vlerësuan dokumentacionin e plotë dhe bënë pyetje të shumta për fazat e ndryshme të zhvillimit të Institucionit.

Ekspozita do të qëndrojë në mënyrë permanente në ambientet e Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe do të pasurohet në vijimësi me dokumente dhe foto të aktiviteteve të institucionit.

Presidenti i Republikës, SH.T.Z.Bujar Nishani dekoroi me “Medaljen e Mirënjohjes”

Z.Joop Vrolijk, Këshilltar i Lartë i SIGMA

Në datën 13 dhjetor 2013, Presidenti i Republikës, z.Bujar Nishani dekoroi me “Medaljen e Mirënjohjes”, z.Joop Vrolijk, Këshilltar i Lartë i SIGMA, “Për kontributin dhe ndihmesën e çmuar në përparimin e Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit”.

*Drejtor i Marrëdhënieve me Jashtë i SAI të Rumanisë, z. Dragos Budulac, Zv/
Auditues i Përgjithshëm i SAI të Maqedonisë, z. Naser Ademi, Kryetar i KLSH, z.
Bujar Leskaj, Presidenti i Republikës së Shqipërisë, SH.T. Z. Bujar Nishani,
Ekspert i SIGMA, z. Joop Vrolijk, Ambasadori i Mbretërisë së Holandës në
Shqipëri, z. Martin de la Beij, Këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit
të Polonisë (NIK), z. Jacek Jezierski, Zëvendës President i Zyrës Supreme të
Auditimit të Polonisë (NIK), z. Wojciech Kutyla*

Z.Vrolijk ka merita te veçanta për mbështetjen e vazhdueshme që i ka dhënë KLSH gjatë dy viteve të fundit, sidomos për rritjen e kapaciteteve të audituesve të tij.

Në ceremoninë e dekorimit mori pjesë Kryetari i KLSH-së z.Bujar Leskaj, Ambasadori i Mbretërisë së Holandës në Republikën e Shqipërisë, z. Martin de la Beij, përfaqësues të SAI-ve partnere, personalitete të botes akademike, profesionistë të fushës së auditimit, etj.

Konferenca e dytë Shkencore organizuar nga KLSH, pati edhe mbështetjen e Programit SIGMA nëpërmjet një ndihmë modeste financiare. Një rol të veçantë në këtë drejtim, si edhe për mbarëvajtjen e Konferencës ka Këshilltari i Lartë i SIGMA, z. Joop Vrolijk.

CV, Joop Vrolijk –SIGMA

Joop Vrolijk është këshilltar i lartë për Financat Publik dhe Auditimin, në programin e OECD / SIGMA, që nga viti 2003. Që nga shtatori 2012, ai gjithashtu mban funksionin e Ndërlidhësit Rajonal për Partneritet Evropiane të Fqinjësisë dhe Programin për Lindjen (ENPI-Lindje). Ai punon në vendet e Ballkanit dhe të Evropës Lindore, në fushën e auditimit të jashtëm, të brendshëm, auditimin e fondeve të BE, menaxhimin financiar dhe kontrollin, inspektimin financiar, si dhe në strukturat

e anti-korrupsion (OLAF). Para detyrës së tij në Sigma, ai ka punuar në Gjykatën e Auditimit të Hollandës në fushën e auditimit financiar dhe në funksione të ndryshme menaxhuese për më shumë se njëzet vjet, si dhe ka marrë pjesë zyrtarisht në grupe të ndryshme pune, kombëtare dhe ndërkombëtare (p.sh. grupi i punës së INTOSAI mbi Kontrollin e brendshëm). Ai është një Kontabilist Publik i Certifikuar dhe ka gradën Master në ekonomi dhe Auditim Qeveritar. Në katër vitet e fundit ai ka bashkëpunuar ngushtë me Institucionet Supreme të Auditimit të Shqipërisë, Armenisë, Bosnje-Hercegovinës, Bullgarisë, Kroacisë, Gjeorgjisë, Rumanisë, si dhe me Shërbimin e Inspektimit Financiar të Moldavisë dhe Ukrainës, lidhur me menaxhimin Financiar dhe kontrollin, Inspektimin Financiar, Strukturat Anti-korrupsion, auditimin e fondeve të BE-së, si dhe auditimin e brendshëm dhe të jashtëm. Në emër të OECD / SIGMA, ai është anëtar i Komitetit Drejtues për Dhënien e Ndihmës për Partneritetet lidhur me Menaxhimin e Shpenzimeve Publike (PEMPAL) për Buxhetimin, si dhe Thesarin dhe Auditimin e Brendshëm.

**Kryetari i Kuvendit të Shqipërisë, z. Ilir Meta
priti në një takim drejtuesin e njësisë së Drejtorisë së
Përgjithshme të Buxhetit në Komisionin Evropian, z. Robert
Gielisse dhe z.Bujar Leskaj, Kryetar i KLSH-së**

Kryetari i Kuvendit z. Ilir Meta në takimin që pati në datën 13 dhjetor me z.Robert Gielisse, Drejtor njësie në DG Budget dhe Kryetarin e KLSH-së, z.Bujar Leskaj, vlerësoi rëndësinë e posaçme që kanë instrumentet e kontrollit për të garantuar transparencë në menaxhimin e burimeve publike, në zbulimin e paligjshmërive, ndëshkimin e tyre e për forcimin e shtetit të së drejtës.

Kryetari i Kuvendit z. Ilir Meta tha se ka një vullnet të fortë për të forcuar bashkëpunimin ndërinstytucional, përfshi edhe organin e akuzës,

si faktor kyç për forcimin e shtetit të së drejtës, transparencën, mirëqeverisjen dhe luftën kundër korrupsionit.

Duke mbështetur e njohur kontributin në rritje të veprimtarisë së KLSH-së, z. Meta tha se do të nxiste të gjithë aktorët ligjvënës për të bërë të mundur përmirësimin e kuadrit ligjor të veprimtarisë së KLSH-së, si organ Kushtetues, si nevojë e kohës, por edhe si plotësim i rekomandimit të Progres Raportit për Shqipërinë.

Zoti Robert Gielisse shprehu kënaqësinë e tij për mbështetjen e marrë nga Kryetari i Kuvendit, vlerësoi pjesëmarrjen dhe kontributin e z.Illir Meta në konferencën shkencore të KLSH-së të datës 12 dhjetor, në Tiranë.

Pas përfundimit të Konferencës, z.Gielisse i ka shprehur Kryetarit të KLSH-se vlerësimet e tij pozitive për Konferencën: “ *mendoj qe nëpërmjet organizimit të Konferencës Ju dhe stafi juaj keni arritur sukses. Niveli i përfaqësimit ishte i lartë, kumtesat ishin të gjetura dhe të prezantuara mirë...*”

Ndërsa në Progres-Raportin e BE për vitin 2013, KLSH vlerësohet për herë të parë në këto vite : “*Kontrolli i Lartë i Shtetit e ka përmirësuar performancën e tij, duke adoptuar një manual të ri për auditimin dhe duke kryer më shumë auditime. Ai i paraqiti Parlamentit në muajin Mars një raport vjetor për punën e tij. Ai kreu 177 auditime dhe raporto i dëm ekonomik të shkaktuar nga funksionimi i papërshtatshëm i institucioneve shtetërore në vlerën 97.3 milione euro, nga 50 milionë euro në vitin 2011*”.

Vizita në Muzeun Historik Kombëtar, në Galerinë Kombëtare të Arteve, takimi përmbyllës me pjesëmarrjen e Grupit “Çipini” dhe aktivitete të tjera

Pjesëmarrësit në Konferencën e dytë Shkencore të KLSH-së, veçanërisht përfaqësuesit e SAI-ve partnere ndoqën edhe disa aktiviteteve të tjera në kohën e lirë, pas përfundimit të punimeve të Konferencës si në ditën e parë dhe të dytë të saj.

Në datën 12 dhjetor, pjesëmarrësit patën shume interes dhe vizituan Muzeun Historik Kombëtar, të shoqëruar nga drejtues dhe auditues të KLSH-së dhe guidë në gjuhën angleze. Ata vizituan të gjitha pavijonet e Muzeut si pavijonin e Lashtësisë, të Mesjetës, të Rilindjes, Pavarësisë, Ikonografisë,

Në Galerinë Kombëtare të Arteve, Drejtori i Galerisë, z. Artan Shaban, shoqëroi pjesëmarrësit e Konferencës në vizitën e ekspozitës personale të piktorit Rexhep Ferri.

Etnokulturës, të Luftës Antifashiste dhe Pavijonin e Genocidit Komunist. Vizitorët shfaqën interes të veçantë për periudhën dhe betejat e zhvilluara dhe drejtuara nga Heroi ynë Kombëtar Gjergj Kastrioti Skënderbeu.

Pjesëmarrësit patën rastin të vizitojnë gjithashtu në Galerinë Kombëtare të Arteve, në datën 13 dhjetor, ekspozitën e piktorit nga Kosova, Rexhep Ferri, të titulluar “Afër dhe Larg”, në të cilën ishin paraqitur rreth 50 vepra në pikturë, të cilat janë pjesë e krijimtarisë së tij 50 vjeçare.

Pjesëmarrësit u pritën nga Drejtori i Galerisë Kombëtare të Arteve dhe vizituan ekspozitën të shoqëruar nga një guidë profesioniste. Ata vlerësuan ekspozitën dhe u impresionuan nga përdorimi dhe ndërthurja e veçantë e ngjyrave në pikturat e artistit Rexhep Ferri.

Titullimi i ekspozitës “Afër dhe Larg”, vjen si një ndjesi e natyrshme, gjeneruar nga hapësira e zhvillimit të arteve pamore në të dy vendet tona, Shqipëri dhe Kosovë.

Në ambientet e Bar-Restorant Piazza, në datën 12 dhjetor, Kryetari i KLSH-së shtroi një darkë për të gjithë pjesëmarrësit. E veçanta e kësaj mbrëmjeje ishte pjesëmarrja e grupit të baletit “Balerinët e rinj”, të cilët i dhanë shume gjallëri dhe klas mbrëmjes. Grupi performoi gjatë gjithë mbrëmjes me

Mjeshtri i madh i muzikës shqiptare, z. Robert Radoja, në sfond audituesit e KLSH, zj. Brunilda Zeneli dhe z. Muhamed Kavaja

kërcime artistike të mbështetura në folklorin dhe traditën popullore të shumë krahinave të Shqipërisë. Të pranishmit vlerësuan pasurinë e folklorit shqiptar dhe veshjet e bukura tradicionale të kërcimtarëve. Mbrëmja ishte e larmishme dhe artistët përcollën edhe disa kërcime klasike.

*Grupi Folklorik i Vlorës, “Çipini”
duke kënduar këngën për Poloninë në respekt të z.Jacek Jezierski,
ish president i NIK-ut polak
Hotel “Nirvana”, Tiranë, 13 dhjetor 2013*

Në mbrëmjen e datës 13 dhjetor, Kryetari i KLSH-së, z.Bujar Leskaj, organizoi një koktej për të gjithë pjesëmarrësit e Konferencës dhe punonjës të KLSH-së, në ambientet e hotel “Nirvana” me pjesëmarrjen e grupit “Çipini”. Bashkëpunëtorët dhe partnerët e KLSH-së çmuan shumë mikpritjen, organizimin dhe rolin që kanë aktivitetet të tilla në vendosjen, zgjerimin dhe forcimin e lidhjeve njerëzore dhe shoqërore. Prezenca e grupit “Çipini” e gjallëroi shumë atmosferën e mbrëmjes dhe i njohu të pranishmet me vlerat e folklorit shqiptar, sidomos të polifonisë labe.

Drejtuesi i Grupi “Çipini” z. Tomor Lelo, Kryetari i KLSH, z. Bujar Leskaj; Këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK), z. Jacek Jezierski

*Ulur Kryegjyshi Botëror i Bektashinjve Hirësia e Tij, Haxhi Baba Edmond Brahimaj, Nga e majta Nazif Çela, Tomor Lelo, Golik Jaupi, Vendim Zyka, Sazan Guri, Bujar Leskaj, Joop Vrolijk, Këshilltar i Lartë i SIGMA-s, Hazim Sabanovic, Administrator Projekti i SAI-t të Suedisë, Dzevad Nekic, zv.Auditues i Përgjithshëm i SAI -t të Bosnje dhe Hercegovinës, Jacek Jezierski, ish-President i NIK-ut polak, Engjëllush Tahiri
Hotel "Nirvana", Tiranë, 13 dhjetor 2013*

Në përmbyllje të aktiviteteve të parashikuara për delegacionet pjesëmarrëse në Konferencë, ishte dhe vizita e datës 14 dhjetor, në qytetin e Krujës, në Muzeun e Heroit Kombëtar Gjergj Kastriot Skënderbeu. Delegacioni polak, ai i Bosnje Hercegovinës si edhe ai rumun, shprehën një interes të veçantë dhe patën përshtypje mbresëlënëse nga vizita në Muze, të cilën patën mundësi ta ndjekin me guidë shoqëruese. Delegacionet gjithashtu vizituan me mjaft kënaqësi tregun e vjetër artizanal dhe qytetin historik.

KONTROLLI I LARTË I SHTETIT

AXHENDA

Konferenca e II-të Shkencore Vjetore

“Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit në Menaxhimin e Përgjegjshëm Publik përballë Sfidave Aktuale”

Kjo Konferencë organizohet me inisiativën e Institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë dhe mbështetjen e Programit SIGMA

Hotel “Tirana”
Tiranë, 12 - 13 Dhjetor

Dita e parë: E martë, 12 Dhjetor, 10:00 – 17:30

Regjistrimi në Konferencë, 9:00-9:30

Paneli 1 – Moderator z. Joop Vrolijk

- 10:00-10:05** Fjala e hapjes dhe e mirëseardhjes nga z. Bujar Leskaj
(Kryetar i KLSH-së)
- 10:05-10:15** Fjalë përshëndetëse nga z. Robert Gielisse (DG-Budget)
dhe z. Joop Vrolijk (Këshilltar i Lartë i SIGMA-s)
- 10:15-10:30** Fjala përshëndetëse nga z.. Ilir Meta (Kryetar i Kuvendit të
Shqipërisë)
- 10:30-10:55** Z. Robert Gielisse, DG-Budget, *“Përgjegjshmëria
menaxheriale si parakusht për qeverisje të mirë dhe faktor
kryesor për sigurimin e përdorimit të fondeve publike”*
- 10:55-11:20** Z. A. Ömer Karamollaođlu, SAI i Turqisë, *“Roli i Standardeve
ISSAI, për të ndihmuar SAI-t në përmbushjen e rolit të tyre”*
- 11:20-11:45** Z. Jacek Jezierski, SAI i Polonisë, *“Metodat e planifikimit
të auditimit në NIK, duke u bazuar në Analizën e Riskut”*
- 11:45** *Pushim kafe*
- 12:00-12:25** Z. Hazim Sabanoviç, SAI i Suedisë, *“Auditimi i Qeverisë:
eksperienca e Suedisë dhe BosnjeHercegovinës”*
- 12:25-12:45** Z. Neven Mates, Gjykata Evropiane e Llogarive, *“Gjykata
Evropiane e Llogarive dhe Roli i saj në promovimin e
Përgjegjshmërisë së Menaxhimit Publik”*
- 12:45-13:10** Z. Joop Vrolijk, SIGMA , *“Marrëdhëniet mes auditimit të
brendshën dhe të jashtëm”*

13:10-13:35 Z. José Viegas Ribiero, ekspert i SIGMA-s, “*Metoda e re kampionimit në auditimin e fondeve të BE-së*”

13:35 Pyetje dhe Diskutime

14:00 *Pushimi i Drekës*

Paneli 2 – Moderator Z. Robert Gielisse

15:00-15:20 Z. Lage Olofsson, SAI i Kosovës, “*Një bazë profesionale e shëndoshë: Një detyrim për shpërndarjen profesionale!*”

15:20-15:40 Z. Naser Ademi, SAI i Maqedonisë, “*Ndërveprimi mes auditimit të brendshëm dhe atij të jashtëm, në mënyrë të tillë që të kemi një qeverisje më të mirë*”

15:40-16:00 Z. Wojciech Kutyla, SAI i Polonisë, “*Komunikimi mes SAI-ve dhe qytetarëve për të përmirësuar Përgjegjshmërinë Publike*”

16:00-16:20 *Pushim kafe*

16:20-16:40 Z. Erdem Eller, SAI i Turqisë, “*Auditimi i Zbatimit të Rregullave Fiskale nga Gjykata Turke e LLogarive*”

16:40-17:00 Prof. Dr. Znj. Lindita Lati & Dr. Valbona Kapllani, Autoriteti i Konkurrencës dhe Universiteti i Tiranës, “*Efiçenca e Auditimit të Performancës*”

17:00 Pyetje dhe Diskutime

17:30 Myllja e ditës së parë

Dita e dytë: E premte, 13 Dhjetor, ora 9:30 – 17:00

Paneli i 3 – Moderator Zj. Manjola Naço & Z. Rinald Muça, Sc.D

09:30-9:50 Prof. Dr. Z. Jorgji Bollano & Msc. Zj. Elira Hoxha,

Këshilli Kombëtar i Kontabilitetit, “*Dinamikat e sotme të Raportimit Financiar*”

- 9:50-10:10** Prof. Assoc. Dr. Z. Hysen Çela & CPA Msc. Zj. Greta Angjeli, Instituti i Ekspertëve Kontabël të Autorizuar & Universiteti Mesdhetar i Shqipërisë, “*Standartet Ndërkombëtare të Auditimit dhe përdorimi i tyre në pasqyrat financiare të Sektorit Publik*”
- 10:10-10:30** Prof. Assoc. Dr. Z. Sazan Guri & Msc. Marianthi Guri, “G&G Group” Institut, “*Zbatimi i Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbetjeve Urbane*”
- 10:30-10:50** Prof. Dr. Z. Omer Stringa, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës, “*Auditimi i Performanës në Subjektet Publike Shqiptare*”
- 10:50-11:10** Prof. Dr. Z. Skënder Osmani & Gjovalin Preçi, Fakulteti i Gjeologji Minierave, Universiteti Politeknik i Tiranës, “*Auditimi dhe Menaxhimi i Projekteve*”
- 11:10-11:30** Akademik, Z. Jorgaq Kaçani & Msc. Ildir Dervishi, Universiteti Politeknik i Tiranës, “*Një Qasje e re në Auditimin e Investimeve Publike: Pse EVM?*”
- 11:30-11:50** Dr. Z. Bujar Leskaj dhe Zj. Luljeta Nano, KLSH, “*Instrumenti i vetë-Vlerësimit të Integritetit në një SAI*”
- 11:50** *Pushim Kafe*
- .Paneli i 4 – Moderatore Zj. Luljeta Nano**
- 12:10-12:30** Prof. Assoc. Dr. Zj. Helga Vukaj, KLSH, “*Auditimi i Jashtëm në një Perspektivë Juridike*”
- 12:30-12:50** Prof. Assoc. Dr. Zj. Manjola Naço & Kandidatja PhD Zj.

Blerta Zilja, KLSH & Universiteti i Tiranës, “*Qasja e një SAI drejt rritjes së Transparencës së Taksapaguesve dhe Qeverisjes së Mirë*”

12:50-13:10 Z. Fatos Çoçoli & Zj. Irena Islami, KLSH, “*Forcimi i Rolit Mbikqyrës të Institucioneve Supreme të Auditimit.*”

13:10-13:30 Zj. Albana Agolli & Dr. Z. Edvin Stefani, KLSH, “*Roli i SAI-t në auditimin e proceseve administrative fiskale*”

13:30-14:45 *Pushim*

Paneli i 5 – Moderator Z. Jacek Jezierski

14:45-15:05 Dr. Z. Ermal Yzeiraj & Z. Koço Sokoli, KLSH, “*Roli anti-korrupsion i një SAI*”

15:05-15:25 Z. Bajram Lamaj, KLSH, “*Menaxhimi i Qëndrueshëm dhe rekomandimet e KLSH-së në subjektet e qeverisjes lokale*”

15:25-15:45 Kandidat PhD Z. Erton Kaleshi, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës & Drinold Sema, Mbikqyrës IT UNICEF, “*Sfidat e SAI-t në Auditimin ICT*”

15:45-16:05 Zj. Albana Gjinopulli, KLSH, “*Trajnimi si një Element Kyç në Qasjen Moderne të një SAI*”

16:05-16:30 Pyetje & Diskutime

16:30-17:00 Konkluzione – Z. Joop Vrolijk & Z. Jacek Jezierski

17:00 Mbyllja e Konferencës – Z. Bujar Leskaj

Referuesit në Konferencë

Emër mbiemër

Dr.Bujar Leskaj

Dr.Robert Gielisse

Jacek Jezierski

Neven Mates

Joop Vrolijk

Lage Olofsson

A. Ömer Karamollaolu

Wojciech Kutyla

Naser Ademi

Erdem Eller

Jose Viegas Ribiero

Hazim Sabanovic

Prof. Dr. Jorgji Bollano

Prof. Assoc.Dr. Hysen Çela

Prof.Dr.Skënder Osmani

Prof.Dr.Jorgaq Kaçani

Prof.Assoc.Dr.Sazan Guri

Prof. Dr. Lindita Lati

PhD. Greta Angjeli

Msc.Elira Hoxha

Institucioni, pozicioni

KLSH, Kryetar

DG Budget , Drejtor

SAI i Polonisë, Këshilltar i Presidentit

Gjykata Evropiane e Audituesve,
Anëtar

SIGMA, Këshilltar i Lartë

SAI i Kosovës, Auditues i
Përgjithshëm

SAI Turk, Menaxher Programi

SAI i Polonisë, Zëvendës President

SAI i Maqedonisë, zv/Auditues i
Përgjithshëm

SAI Turk, Auditues i Lartë

SIGMA, Ekspert

SAI i Suedisë, Administrator Projekti

KKK, Kryetar

IEKA, Kryetar

Fakulteti Gjeologji Miniera

Universiteti Politeknik i Tiranës,
Rektor

Instituti “G&G Group”, Drejtor
Ekzekutiv

Autoriteti i Konkurrencës, Kryetare

Universiteti Mesdhetar

KKK, Anëtare

Dr.Valbona Kapllani	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Msc.Marianthi Guri	Instituti “ G&G Group”
Luljeta Nano	KLSH, Sekretar i Përgjithshëm
Prof.Assoc.Dr.Helga Vukaj	KLSH, Drejtor i Përgjithshëm
Prof.Assoc.Manjola Naço	KLSH, Drejtor Departamenti
Msc. Blerta Zilja	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Fatos Çoçoli	KLSH, Ekspert i Jashtëm
Irena Islami	KLSH, Përgjegjëse Sektori
Albana Agolli	KLSH, Drejtor Departamenti
Gjovalin Preçi	KLSH, Kryeauditues
Dr. Edvin Stefani	KLSH, Auditues i Parë
Dr.Ermal Yzeiraj	KLSH, Drejtor Drejtorie
Koço Sokoli	KLSH, Përgjegjës Sektori
Bajram Lamaj	KLSH, Drejtor Departamenti
Albana Gjinopulli	KLSH, Përgjegjëse Sektori
PhD.Erton Kaleshi	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Msc. Drinold Sema	UNICEF, IT
Msc. Ildir Dervishi	KLSH, Auditues i Dytë

***Lista e pjesëmarrësve në Konferencë
Përfaqësues të DG Budget, SIGMA dhe SAI-eve të ndryshme***

<i>Emër mbiemër</i>	<i>Institucioni, pozicioni</i>
Dr.Robert Gielisse	DG Budget , Drejtor
Wojciech Kutyla	SAI i Polonise, Zëvendës President
Jacek Jezierski	SAI i Polonisë, Këshilltar i Presidentit
Grzegorz Haber	SAI i Polonisë, Drejtorja e Marrëdhënieve me Jashtë
Joop Vrolijk	SIGMA, Këshilltar i Lartë
Jose Viegas Ribiero	SIGMA, Ekspert
Neven Mates	Gjykata Evropiane e Audituesve, Anëtar
A. Ömer Karamollaolu	SAI Turk, Menaxher Programi
Erdem Eller	SAI Turk, Auditues i Lartë
Susanne Flynn	Përfaqësuese e FMN në Tiranë
Dzevad Nekic	SAI Bosnje Hercegovinës, zv/ Auditues i Përgjithshëm
Enver Isanovic	SAI Bosnje Hercegovinës, Menaxher i Burimeve Njerëzore
Lage Olofsson	SAI i Kosovës, Auditues i Përgjithshëm
Ibrahim Gjylderen	SAI i Kosovës, Asistent i Audituesit të Përgjithshëm
Qëndresa Mulaj	SAI i Kosovës, Zyrtare për Median
Naser Ademi	SAI i Maqedonisë, zv/Auditues i Përgjithshëm

Branko Smilevski	SAI i Maqedonisë, Drejtor Departamenti
Stana Besovic	SAI Malit të Zi, Shefe Sektori
Slavka Tomic	SAI Malit të Zi, Shefe Sektori
Drasko Novakovic	SAI Malit të Zi, Auditues
Dragos Budulac	SAI i Rumanisë, Drejtoria e Marrëdhënieve me Jashtë
Hazim Sabanovic	SAI i Suedisë, Administrator Projekti

Përfaqësues të botës akademike dhe shoqërisë civile

<i>Emër mbiemër</i>	<i>Institucioni, pozicioni</i>
Dr.Blerim Çela	Ish-Kryetar i KLSH
Mustafa Kërçuku	Ish-Kryetar i KLSH
Prof. Dr. Jorgji Bollano	KKK, Kryetar
Prof. Assoc.Dr. Hysen Çela	IEKA, Kryetar
Ardiana Bunjaku	SHKÇAK, Drejtore Ekzekutive, Kosovë
Art Navakazi	SHKCAK, Asistent, Kosovë
Prof. Dr. Vjollca Karapici	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Prof. Dr.Omer Stringa	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Mitro Çela	Publicist
Prof. Dr.Lindita Lati	Autoriteti i Konkurrencës, Kryetare
Dr. Valbona Kapllani	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i Tiranës
Prof. Dr. Skënder Osmani	Fakulteti Gjeologji Miniera
Teuta Baleta	AMF
Prof. Assoc. Dr. Sazan Guri	Instituti “G&G Group”, Drejtor
Msc.Marianthi Guri	Instituti “G&G Group”
Msc.Blerta Zilja	Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti i

	Tiranës
Msc. Drinold Sema	UNICEF
Gjon Ndreja	KLSH, Ekspert i Jashtëm
Fatos Çoçoli	KLSH, Ekspert i Jashtëm
Bashkim Spahija	Ish Drejtor Juridik në KLSH
Zyhra Kepi	Ish Audituese në KLSH

Kontrolli i Lartë i Shtetit

<i>Emër mbiemër</i>	<i>Institucioni, pozicioni</i>
Dr.Bujar Leskaj	KLSH, Kryetar
Luljeta Nano	KLSH, Sekretar i Përgjithshëm
Prof.Assoc.Dr. Helga Vukaj	KLSH, Drejtor i Përgjithshëm
Dr. Rinald Muça	KLSH, Drejtor Departamenti
Prof.Assoc.Dr. Manjola Naço	KLSH, Drejtor Departamenti
Xhafer Xhoxhaj	KLSH, Drejtor Departamenti
Albana Agolli	KLSH, Drejtor Departamenti
Dr.Ermal Yzeiraj	KLSH, Drejtor Drejtorie
Bajram Lamaj	KLSH, Drejtor Departamenti
Gëzim Zilja	KLSH, Drejtor Drejtorie
Armanda Begaj	KLSH, Drejtore Departamenti
Rustem Tare	KLSH, Drejtor Drejtorie
Edlira Sako	KLSH, Drejtore Drejtorie
Irena Islami	KLSH, Përgjegjëse Sektori
Koço Sokoli	KLSH ,Përgjegjës Sektori
Sali Agaj	KLSH, Përgjegjës Sektori
Albana Gjinopulli	KLSH, Përgjegjëse Sektori
Kozma Kondakçiu	KLSH, Përgjegjës Sektori
Ibrahim Ndreu	KLSH, Përgjegjës Sektori
Dëshira Huqi	KLSH, Përgjegjëse Sektori
Bedri Çoku	KLSH , Zëdhënës

Bashkim Arizaj	KLSH, Kryeauditues
Muhamed Kavaja	KLSH, Kryeauditues
Gjovalin Preçi	KLSH, Kryeauditues
Albert Thoma	KLSH, Kryeauditues
Fatmir Zilja	KLSH, Kryeauditues
Selfo Zeneli	KLSH, Kryeauditues
Nikoleta Piranjan	KLSH, Audituese e Lartë
Selime Bregu	KLSH, Audituese e Lartë
Miranda Haxhia	KLSH, Audituese e Lartë
Evis Çela	KLSH, Audituese e Lartë
Alfred Zylfi	KLSH, Auditues i Lartë
Pjetër Beleshi	KLSH, Auditues i Lartë
Shefki Jaupi	KLSH, Auditues i Lartë
Yllka Pulashi	KLSH, Audituese e Lartë
Artan Mirashi	KLSH, Auditues i Lartë
Niko Nako	KLSH, Auditues i Lartë
Alush Zaçe	KLSH, Auditues i Lartë
Bexhet Zeqiri	KLSH, Auditues i Lartë
Pullumb Beqiraj	KLSH, Auditues i Brendshëm
Elfrida Agolli	KLSH, Audituese e I
Yllka Dede	KLSH, Audituese e I
Valentina Golemi	KLSH, Audituese e I
Andrea Kristo	KLSH, Auditues i I
Ymer Stafa	KLSH, Auditues i I
Artan Topjana	KLSH, Auditues i I
Evis Kreshpa	KLSH, Audituese e I
Lavdiqe Fshazi	KLSH, Audituese e I
Dr.Edvin Stefani	KLSH, Auditues i I
Taulant Stërmasi	KLSH, Auditues i I
Livan Hoxha	KLSH, Auditues i I

Anest Gjika	KLSH, Auditues i I
Hektor Kosova	KLSH, Auditues i I
Ryisim Xhaja	KLSH, Auditues i I
Besim Bileri	KLSH, Auditues i I
Milo Pano	KLSH, Auditues i I
Genc Koka	KLSH, Auditues i I
Luan Kuka	KLSH, Auditues i I
Bruna Zeneli	KLSH, Audituese e I
Lolita Baholli	KLSH, Audituese e I
Idlir Dervishi	KLSH, Auditues i II
Blerina Kërçuku	KLSH, Audituese e II
Orkida Bleta	KLSH, Audituese e II
Redina Karapici	KLSH, Audituese e II
Kejda Muça	KLSH, Audituese e II
Ina Sokoli	KLSH, Audituese e II
Jorida Zhegu	KLSH, Audituese e II
Alfons Gabili	KLSH, Auditues i II
Andi Buzo	KLSH, Auditues i II
Marvin Karalli	KLSH, Auditues i II
Dorino Meçe	KLSH, Auditues i II
Julian Adili	KLSH, Auditues i II
Rezart Golemaj	KLSH, Auditues i II
Msc. Idlir Dervishi	KLSH, Auditues i II
Alma Shehu	KLSH, Specialiste
Arminda Bushi	KLSH, Juriste
Ergis Tafalla	KLSH, Specialist
Dalina Demi	KLSH, Specialiste
Xhuljeta Çelaj	KLSH, Specialiste

Falenderime për mbështetësit financiarë të Konferencës

*Realizimi i Konferencës u mundësua nga mbështetja
financiare e SIGMA-s si dhe e kompanive shqiptare :*

- *Banka “Credins”*
- *Hotel “Tirana”*
- *Bar-Restorant “Piazza”*
- *Bar-Restorant “Vila Logoreci”*
- *Hotel”Nirvana”*

*(Secila prej firmave shqiptare me një kontribut financiar
më pak se 2000 Euro).*

Faleminderit!

ALBANIAN SUPREME AUDIT INSTITUTION

**The Role of the SAIs for an Accountable Public
Management in Today's Challenges**

The Second Annual Scientific Conference of ALSAI
12-13 December 2013

Albanian-English

Nr. 11/2013, Tirana
ISBN 978-9928-159-18-2
Series: publications KLSH 11/ 2013/21

Tirana, 2013

CONTENTS

Introduction	95
Addressed Topics	
I. The importance of increasing the supervisory role of the public audit over state finances, seen in the context of the global economic crisis	100
II. The transparency and the quality of the information to the public opinion as necessary conditions for strengthening financial discipline in the public sector	114
III. The interaction of the external public audit with the internal audit due to the diligence function and a better governance	123
IV. Counseling and increasing the audit quality through performance audits	128
V. Other topics	133
Conclusions and recommendations	145
Other activities that accompanied the Conference	148

Preface

At the end of 2013 , the Supreme Audit Institution of Albania (ALSAI) focused on research through the organization of the Second Annual Scientific Conference with the theme “ The Role of Supreme Audit Institutions for a responsive public management in today’s challenges”. This activity came after the First Annual Scientific Conference of ALSAI, held in December 2012 and entitled “ 77 years of ALSAI in 100 years of the Albanian State”, which focused on the history and evolution over the years of this important constitutional institution .

Around 120 participants, ranging from partner SAIs (Supreme Audit Institutions) and foreign associates, senior consultants of SIGMA, representatives of other state institutions, of the academic world, of the associations of professionals in accounting, of civil society and media, together with selected auditors from ALSAI, honored the Conference with their presence.

A special moment in the deployment of the conference was the greeting by the President of the Parliament, Mr. Ilir Meta. He highlighted the importance of the conference but also the special role of a constitutional institution such as the Supreme Audit, which is, according his words: “ .. *an integral part of a major challenge to ensure for today and for tomorrow, even more, a transparent and accountable governance and the fight against corruption in order to install the effective rule of law in our country. For Albania, this is a challenge that must be gained and I have confidence that we will win together*”.

Also, Mr. Meta stated that “ ... *institutional cooperation is a key factor and key to success for strengthening the rule of law, to further increase transparency and develop good governance, in particularl to*

ensure punishment of abusers and fraudulent public officials. Therefore, I recognize and applaud the growing contribution that ALSAI gives in this regard and seek increased cooperation and stronger commitment of all levels of effective law enforcement agencies and the justice system”.

During the two days of the Conference, 26 thesis and reports from SAIs’ representatives, from foreign collaborators and local scholars, and from ALSAI auditors focused on the following main themes:

- The importance of increasing supervisory role of the public audit over state finances, viewed in the context of global economic crisis;
- Transparency and quality of information to the public as necessary conditions for strengthening financial discipline in the public sector;
- Interaction of public external audit with internal audit, in view of effective management and improved governance;
- Increased counselling and audit quality through performance audits.

Very interesting papers and presentations, portraying different experiences and presenting factors and actors associated with the work of SAIs, gave the Conference a sound scientific level, interest and sparked debate.

The conference emphasized the need that Supreme Audit Institutions (SAIs) shall intensify the exchange of views on the findings of their audits and share advanced methodologies, by benefitting from innovation in audit techniques and approaches. Applied research in public audit satisfies exactly SAIs’ need for progress and increased efficiency.

The presentations of the representative of the Director General of the Budget

European Commission “Managerial accountability as a prerequisite for good governance and a key factor for ensuring the good use of public funds” and of the representative of the European Court of Auditors on “The importance of increasing the supervising role of supreme audit on public finances in the context of the global economic crisis” generated vivid interest.

Adding value to this conference were the papers of the representatives from partner SAIs, such as from the National Audit Office – NIK- of Poland, from the Turkish Court of Auditors, the National Audit Office of Sweden, the Office of the Auditor General of Kosovo, the National Audit Office of Macedonia, and in particular, of the representatives of SIGMA, etc.

The presentations of ALSAI auditors, made in collaboration with representatives of academic world and professionals in accounting brought an original picture of today's reality of audit Albanian and beyond.

The most important message that the Conference conveyed was that national audit should be put at the service of national governance, to improve country's public financial management.

Organizing scientific conferences for ALSAI is part of the implementation of its strategy 2013-2017, which objectives are: “Increase of audit capacities and audit quality”, stating that: “.... SAI will host, starting from 2013, the annual scientific conference on external public audit in Albania” and “Increasing impact through Communication and Cooperation”. The increase of audit capacity is based on cooperation with partner SAIs and with the academic world and professional organizations in the field, what was best realized during this conference.

The central themes and messages of this activity coincided with those of the Congress of INTOSAI in Beijing , INCOSAI XXI, in October 2013, which are the strengthening of national and international contribution of INTOSAI and all SAIs, to promote sustainability in public finances. Like the last Congress of INTOSAI, ALSAI conference gave the message that the sound and appropriate management of public finances and financial policies can provide a significant contribution to creating and maintaining a favorable financial climate. In line with INCOSAI XXI, ALSAI Conference urged a harmonization of financial reporting frameworks in the public sector, providing more transparency about government activities, in particular in terms of public debt.

Conference works showed once again in practice the success and coherence of INTOSAI motto “ *Experientia mutua omnibus prodest (Mutual experience benefits all)*).

The Second Annual Scientific Conference was organized by ALSAI, with the support of the SIGMA through a modest financial assistance and over all, the expertise provided by Mr. Joop Vrolijk, SIGMA Senior Advisor.

Special thanks go to Mr. Robert Gielisse, Head of Unit at the Directorate General of Budget (DG - Budget) of the European Commission, who honored the Conference with his presence and the very interesting paper, and to Mr. Joop Vrolijk and Mr. Jacek Jezierski, who accepted my proposal and were the co-moderators of this scientific conference.

Finally, I would like to thank all the speakers and their collaborators from academic areas, all conference participants and especially those who helped financially to the realization of the conference, as well as the support staff

for their contribution to its success.

It is with deep conviction that I can now confirm that Albania's Supreme Audit Institution (ALSAI) will continue the work initiated in these two years and in the fall 2014 will hold the Third Annual Scientific Conference of ALSAI. As noted by Mr. Gielisse and Conference co-moderators, "*...this event beat skepticism walls, given the lack of experience of ALSAI, and provided scientific values in its speeches and discussions over the findings and messages of the presentations*".

Bujar Leskaj

Second Scientific Conference of ALSAI focused on the following aspects:

- I. The importance of increasing the supervisory role of the public audit over state finances, seen in the context of the global economic crisis
- II. The transparency and the quality of the information to the public opinion as necessary conditions for strengthening financial discipline in the public sector
- III. The interaction of the external public audit with the internal audit due to the diligence function and a better governance
- IV. Counseling and increasing the audit quality through performance audits

I. The importance of increasing the supervisory role of the public audit over state finances, seen in the context of the global economic crisis

This theme drew the attention of most of the participants of the Conference because of its sharp actuality; it is a problem that carries high interest also for the citizens.

The speech of the Manager of Programs in the Turkish Court of Accounts, Mr. A. Ömer Karamollaođlu and Senior Auditor of the Turkish Court of Accounts, Mr. Erdem Eller was awaited with much interest and were

evaluated by the participants. Also, the speeches of ALSAI auditors proved successful, and the cooperation with representatives of the academic world as that of Prof.Assoc.Dr Manjola Naço and the PhD candidate Blerta Zilja, as well as that of the Ph.D. candidate Erton Kalessi & Drinold Sema.

Conference Steering Panel¹: Auditor General of Kosovo, Mr. Lage Olofsson, Head of Unit in the DG-Budget of the EC, Dr.Robert Gielisse, President of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, President of the Parliament, Mr. Ilir Meta, SIGMA expert, Mr. Joop Vrolijk; Advisor to the President of Polish NIK, Mr. Jacek Jezierski

SAIs play an essential role in the accountability of public management and stakeholders require them to take a more active role in improving good governance. This expanded role of SAIs is also noticed in INTOSAI Standards for Supreme Audit Institutions (ISSAI) and other documents of INTOSAI.

¹ In all the photos placed in this booklet, the order of names is done from left to right.

In the past ten years, INTOSAI has created and developed a framework that summarizes ISSAIs and INTOSAI GOVs, which contain instructions for how audits should be conducted and how SAIs should serve the needs of various interested parties. As a body that sets standards, INTOSAI has urged its members to use the framework of ISSAIs in joint audits in the public sector, as well as to implement ISSAIs in accordance with the mandate and the organic laws of the relevant SAIs.

Department Director at the SAI of Macedonia, Mr. Branko Smilevski, Senior Auditor at the SAI of Turkey, Mr. Erdem Eller, Program Manager at the SAI of Turkey, Mr. A. Ömer Karamollaođlu, Auditor at ALSAI, Mrs. Selime Bregu, Mrs. Yllka Pulashi, Environmental Expert and External Expert in ALSAI, Prof. Assoc. Dr. Sazan Guri.

Strategic Plan of INTOSAI and Implementation Model of ISSAIs approved by the Governing Board of INTOSAI in October 2011, have given the mandate to IDI to “provide appropriate support, which is needed to implement the ISSAIs”. To fulfill this mandate, IDI has launched a comprehensive program for capacity

development called “ISSAI Implementation Initiative” (program of 3 Is), that is based on some “Conformity Assessment Tools with ISSAIs”, or iCATs, to measure compliance with existing ISSAIs and identify needs for capacity development.

Turkish Court of Accounts has been one of the first countries that have implemented iCATs. This implementation was put into practice as a part of the “Research Project of ISSAIs”. Initial findings of the Turkish Court of Accounts in this project have identified large amount of knowledge incorporated into the framework of ISSAIs, which is essential for improving audit practice. However, the way this information is structured currently at the ISSAIs, determines some significant challenges:

- Overcoming difficulties especially the details and in some cases the uncertainty of existing standards in the case of full compliance with ISSAIs;
- Due particular focus, as well as the intensive resource and fragmented nature of the full implementation of ISSAIs, may not meet the needs of SAIs or stakeholders.
- Overcoming the current gap between high-level and detailed level of ISSAIs, which may limit SAIs in achieving the objectives defined in the highest level, since the field of work will be done according to the detailed standards.

The framework of ISSAIs is relatively new and still evolving. Therefore, significant challenges can be interpreted as the characteristics of a temporary phase. However, the challenges are real and must be addressed, if SAIs want to fulfill their role.

Government fiscal policies affect directly the creation of favorable conditions for economic development and generate economic growth. To ensure the sustainability of public finances and public debt in the medium and long term is needed compliance and responsibility of administration. But the great complexity of the framework of rules also creates new challenges and the increasing number of rules, their interaction and sophistication can complicate implementation, as well as it makes compliance more difficult to explain and monitor. In this regard, the government audit activities by harmonizing the actions constitute a primary role in the SAIs increasing level of government performance. SAIs in the world have a duty to harmonize their actions globally to achieve this important mission, especially in terms of this crisis. For this reason, SAIs consider important to base their audits in fiscal rules (structural state budget, public debt limits) along with systems of planning, transparency and accountability. Sustainability of public finances deals with a monetary policy, under this perspective SAIs examine current coordination between fiscal and monetary policy having as priority the unification of audit standards and increasing the role of SAIs, audit of the government units and recommend to governments more effective ways to cope with difficulties and irregularities that brings the crisis in the functioning of the economic system.

Turkish experience showed increasing supervisory role in the Turkish Court of Accounts on state finances, through Treasury Transaction Report and explained the positive effects on the fragility embedded in economies affected by the economic crisis, but without forgetting to stop at the challenges that brings a reconciliation role to the SAIs in the audit of public finances, especially in this context.

The Albanian experience from the Supreme Audit Institution of Albania in this direction was delivered at the Conference through the works of the

Director of the Audit Department of Local Government Budget, Territory Control, Sustainable Asset Management, Mr. Bajram Lamaj, the Director of Legal Department and Quality Control, Mr. Ermal Yzeiraj & Mr. Koço Sokoli, Mr. Fatos Çoçoli & Mrs. Irena Islami, the Director of the Audit Department of Revenues, Mrs. Albana Agolli & Dr. Edvin Stefani.

The financial crisis in Eurozone countries, coupled with a public debt crisis, took at least 3-4 years and these countries have not yet fully emerged from it. The consequences of this crisis have created a “vacuum zone” in the economies of the countries bordering or peripheral of Eurozone, which include Albania. Economic factors confirm crisis involving the three basic areas, economic growth rates have a downward trend or slowing, in raising the level of public debt, and the emergence of financial and fiscal instability. The level of public debt, is it visible and palpable, that has undergone a rapid growth. It is less perceptible for the public, but also not a highly important debated topic in the major political and economic circles, is that of monetary instability that would normally reflect the unsatisfactory performance of governments in meeting the macroeconomic objectives. In these conditions, there should be a significant pressure that arises from a crucial need for better governance and more effective spending of public money. Impact of SAIs tends to be closely related to more effective management of public finances, increasing consumer and business confidence, transparency and accountability in particular.

In response to this pressure, they stressed the fact that the Albanian Supreme Audit Institution (ALSAI), in the past two years has added the priority of non-conventional sources, providing a real contribution with its recommendations, to increase financial discipline and proper management of public resources. ALSAI has requested and recommended the preparation of a realistic budget, establishing a constitutional ceiling on public debt in percentage of GDP, and a more prudent fiscal deficit management.

Deputy Auditor General of Macedonia, Mr. Naser Ademi, Head of Department at the SAI of Macedonia, Mr. Branko Smilevski, Senior Auditor at the SAI of Turkey, Mr. Erdem Eller, Program Manager at the SAI of Turkey, Mr. A. Ömer Karamollaodlu, Auditor at ALSAI, Mrs. Selime Bregu, Mrs. Yllka Pulashi, Mrs. Valentina Golemi, Mrs. Evis Kreshpaj, External Expert at ALSAI, Fatos Çoçoli, Auditor at ALSAI, Mr. Pjetër Beleshi.

The crisis except from the high level of public debt and monetary instability brought unsatisfactory performance of governments in meeting the macro-economic objectives.

Globalization of economy and its problems requires a harmonization of measures to be taken by all countries affected by the crisis, and those at risk of being affected by this crisis. This is expressed in the guidelines of the European Commission and the United Nations. As an important instrument of democratic parliaments, different SAIs in the world have the duty to harmonize operations globally. This coordination has a priority the unification of audit standards, and increasing the role of SAIs in auditing the government

units and leave recommendations to governments for their activities. The relationship between the activity of the government and the financial crisis are strong. With its activity, the government appears in two roles, that of the final consumer and the incentives of gross domestic product. Government fiscal policies affect directly the creation of favorable conditions for economic growth and national income. In this sense the audit of the activity of government by SAIs, by harmonizing actions constitute a primary role in reducing corruption, increasing the level of government performance and enhancing the welfare of society.

The approach of auditing institutions to civil society and the implementation of mechanisms for transparency and participation in SAIs is a recent phenomenon, while implementation of transparency has had no systematic attention to these practices. Meanwhile, the mechanisms of participation and cooperation with civil society are one of the forms that SAIs help to overcome some of the obstacles that appear in the realization of their role, due to the limited capacity of human resources or expertise in handling certain issues. In the speech of Manjola Naço and PhD candidate, Blerta Zilja was treated the implementation of the elements of these mechanisms, in the case of ALSAI by taking into consideration each of them, to identify the steps that have been taken toward transparency and cooperation with civil society. Based on the known elements in the literature, the authors presented the ways in which civil society can collaborate with SAIs, and their application in the case of ALSAI. It was emphasized that the civil society has a great impact on the selection of the list of institutions to be audited, either directly through complaints or indirectly, for example through the impact that can exert in the allocation of funds from the State Budget. Meanwhile, there is a growing cooperation with NGOs in recent years and Institutions, such as Universities and the best experts in the field of audit, who assist ALSAI in certain issues.

In relation to transparency, ALSAI seems that has made significant steps towards the delivery of information and making it also known to the public. In recent years, there has been an increase in active communication with the media. Audit reports and their conclusions have a wider span of time to the media and have become part of the television debates. It is increased in a sensitive way the number of articles of ALSAI auditors, and its affiliates in the press, and have launched the scientific journal of ALSAI, now already 5 numbers, 40 auditors of ALSAI presented their ideas in more than 135 articles in printed media. Since 2012, ALSAI has begun the publication of the summary reports of each audit on the website, while it is still further enriched with the Annual Performance Report, increasing in this way transparency on the activity of ALSAI and its professionalism. Regarding the publication of the use of funds by the ALSAI, the Annual Performance Report provides detailed information on the use of the budget of the institution, while regularly monitoring reports submitted to the Ministry of Finance. However, more profound studies should be undertaken to measure public perception towards transparency about the activity of ALSAI.

In Albania, granting independence in operation and increasing the autonomy of local governments has brought attention to the necessity of assessing the audios conducted by ALSAI, in terms of management and sustainable asset management that they possess in their territory and creating public goods to the community. From the audios conducted are found problems in the use of these assets, which is so far no effective and efficient, because their products are not transferred as goods to the community. In the context of decentralization of government, all properties and durable assets are transferred in their territories, and have local units, but the lack of association of this transfer with specific guidelines or training to employees who will work with the administration and management brought this confusion..

Department Director at ALSAI, Mr. Bajram Lamaj, Department Director at ALSAI, Mrs. Albana Agolli, Secretary General of the ALSAI, Mrs. Luljeta Nano, Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, Advisor to the President of the Polish NIK, Mr. Jacek Jezierski

ALSAI, considering the importance of this problem, has completed some trainings with its auditors by identifying quality audits within the SAI, but has also cooperated with relevant experts to assets (forests, pastures and water works, etc.) to help auditors in enhancing the quality of audit work and the results are evident in the implementation of the recommendations of the SAI in this regard.

ALSAI cooperation with experts from different fields, the associations of professionals in the field, representatives of the academic world has brought innovation in the work of the institution, and has contributed directly to increased audit capacity, and thus in enhancing the quality of audits conducted. Such collaborations have been fruitful ones with Prof.Dr. Skënder Osmani,

Prof.Dr. Omer Stringa, Prof.Dr. Jorgji Bollano, Prof. Assoc. Dr.Hysen Çela, Prof.Assoc.Dr. Sazan Guri, etc..

The main object of the activity of ALSAI is not fighting corruption, but the economic and financial control of the state budget funds and the management of state property, but the role of ALSAI in providing assistance in the fight against corruption, especially during these last two years, has been immense. This is based not only on the number and level of recommendations made by ALSAI in terms of prevention of the phenomenon of corruption, but also in a significant number of criminal charges made to the prosecution for officials at all levels of state administration. In the past two years the number of criminal charges has increased significantly, in 2012 their number was 40 and in 2013 it was 37. If we compare these two figures with the previous three years (2009, 9 charges; in 2010, five charges; in 2011, 6 charges) show that criminal charges have increased by an average of 5.5 times.

The increasing use of digital services involved in daily practice work in the recent decades, has brought a new world for internal and external auditors in Albania and the challenges of ALSAI in this regard are high. Already, there is a novelty and challenge not only for effective governance and management infrastructure to sensitive information, but also for their fruitful audit.

Albania, in the recent years, began to follow global practices to support the information technology infrastructure and conducting IT audits is a natural challenge for ALSAI. In the government instances where Information Technology infrastructure is a fundamental pillar of business processes, IT auditor must ensure that are taken all necessary precautions, and those responsible are defined for each part of the structure, both in terms of management of infrastructure and services, whether in digital information management and electronic databases.

IT auditors need to be qualified, in order to make assessments of investment objectives of each institution. They can also learn how to search for gaps that may exist in digital infrastructure or managing digital information and the specified responsibilities. In addition, there is also the possibility of manipulation of information. For this reason, there are digital tools and programs that help IT auditors to permeate all digital information and control the incorrect data issued by the institution, individuals and suppliers who are not registered there, wrong dates or figures spent over a certain threshold by law, etc..

ALSAI in the field of IT audit is still in its infancy and in the preparatory phase, but has clear objectives in this regard. In the Development Strategy of ALSAI, *development and consolidation of Information Technology audits, and the use of IT in auditing, occupies a special place* and one of the priority objectives of this strategy.

ALSAI aims to make fundamental changes in the use of information technology in its audit work and facilitating staff, which will be reflected in increasing the knowledge of audit staff, the quality and efficiency of audit work.

Conclusions

- All members of INTOSAI should use ISSAIs as a common reference for audits in the public sector, as well as their implementation in accordance with the mandate and the organic laws of the relevant SAIs;

- SAI consider important to base their audits in fiscal rules (structural state budget, public debt limits) along with systems of planning, transparency and accountability;
- Conducting IT audits is a challenge for ALSAI;
- In terms of the current global crisis, it is needed more intensive supervision on SAI financial regulatory activity, in collaboration with the respective parliaments, civil society, academic world and the media.
- Based on the standards ISSAI 5420 and ISSAI 5440 management

of public debt and fiscal weaknesses, SAIs should strengthen public debt management and financial implementation of the policy of the Government and the monetary policy of the Central Bank;

- SAIs should strongly contribute to the establishment of the regulatory system of the public finances of the country, in those countries where it is not established;
- SAIs should contribute to the system to avoid a potential crisis, failings or recession, which may be caused by the heaviness of the consequences of the Eurozone crisis;
- ALSAI will require, throughout its audios, the efficient cooperation between the members of the Albanian regulatory system of public finance, by sharing the experiences of the functioning of this system in the region. The system needs a greater supervision from ALSAI on the financial operations, in collaboration with the Parliament, civil society, academic world and the media.

II. The transparency and the quality of the information to the public opinion as necessary conditions for strengthening financial discipline in the public sector

In addressing this important topic contributed Head of Unit in the DG-Budget of the EC, Mr. Robert Gielisse, Deputy President of Polish NIK, Mr. Wojciech Kutyla, member of the European Court of Auditors, Mr. Neven Mates, Auditor-General of Kosovo, Mr. Lage Olofsson, National Coordinator of the SAI of Bosnia and Herzegovina, Mr. Hassan Sabanovic and General Director in ALSAI, Mrs. Helga Vulaj.

Changes in economic and social life, promote changes in the government, by having a direct impact at the work of Supreme Audit Institutions, as one of the key elements of the mechanism of government control.

To carry out the mission entrusted by Parliament, SAIs needs to have unrestricted access to information, to give more accurate information about government performance, deviations found, their consequences and recommendations for improving the work of government.

Good governance is art. Good governance in the public sector is provided when there is Managerial Accountability, which is a key component of good governance. Mr. Robert Gielisse stressed that “*Good governance deals with respecting the law, acting in public interest, integrity, objectivity, management accountability, transparency, honesty and tone at the top*”.

SAI is an agent of Parliament and public opinion, which examines the work of the executive, by providing communication with Parliament and citizens.

The mission of Supreme Audit Institutions is to increase the role and contribution towards the proper management of public finances, by performing

quality checks and reporting on the compliance and effectiveness of the use of all state financial resources, to the benefit of the state and public.

To perform in the best way possible its mission, Supreme Audit Institutions shall be open to joint communication and information. Living in a time of rapid developments of information technology, communication remains a challenge. Accountability for public information is an obligation to explain and justify the work of Supreme Audit Institutions.

Based on INTOSAI standards ISSAI 20: *“Independence, accountability and transparency of the Supreme Audit Institution are essential prerequisites in a democracy based on the rule of law and allow the institution to lead by example and increase reliability. Transparency is a powerful force that when applied consistently can help fight corruption, improve governance and promote accountability. The notion of transparency refers to the granting of the Supreme Audit Institution of a reliable audit report, clear and important in its status, mandate, strategies, activities, financial management and performance. In addition, it includes the obligation of public reporting on audit findings and conclusions of audit and the public access to information about the Supreme Audit Institution “.*

A valuable experience in terms of communication and public information can be obtained from the Polish NIK.

There are two approaches dealing with the communication of Supreme Audit Institutions with public opinion:

- “Traditional” attitude is one that deals with classical communication, such as the presentation to Parliament of the Annual Report

of the work of the Supreme Audit Institution, the response to letters and complaints from citizens, public opinion surveys, reporting the results of these surveys, etc.

- “New” attitude, which recognizes the role of the media as a network of rapid dissemination of information, from which can be obtained in real-time the impact of the work done by the Supreme Audit Institutions.

Deputy President of the Polish NIK, Mr. Wojciech Kutyla, Secretary General of the ALSAI, Mrs. Luljeta Nano, Official of Media from the SAI of Kosovo, Mrs. Qëndresa Mulaj.

Mr. Wojciech Kutyla during his speech noted: “... *The advantage of using media versus traditional methods of informing the public, consists in the fact of how interested are the media for the “new “ information. They use a simple language, by making the news more attractive and intelligent, by broadening in this way the interests of a vast group of individuals.*”

NIK attaches special importance to the dynamic communication and modern media requirements. Thanks to the Strategy of “Rapid Response “ and permanent availability of the Press Office of NIK , this institution functions as an open institution to the media and public opinion. One method that has been successful is the “process of socialization” : press releases and information are addressed by specialized journalists in one area. This method

makes a difference in how the public is informed about their work. Regular meetings with small groups of expert journalists, which have replaced traditional press conferences, have proven more efficient. In meetings with the journalists, the President of NIK and the spokesman explain in detail any uncertainty associated with audits that have sparked media interest. As a result, materials and articles published in the media are more believable for the audience.

A very valuable experience in this regard is the experience of European Court of Auditors and Supreme Audit Institutions of EU member states, to inform EU citizens for effective use of the EU budget.

Public accountability and transparent information to the public is a fundamental value of democratic societies and institutions of the European Union. It is essential:

- For the protection of the financial interests of EU citizens
- For promoting trust at EU and its institutions
- To ensure that public funds are used economically, efficiently and effectively to meet the objectives of EU in accordance with its rules

Global economic and financial crisis has had major consequences for EU. In response, EU has taken action by creating instruments, new bodies and structures for overcoming the crisis and mitigating its consequences.

In this context, there are added challenges and responsibilities for transparency of the European Court of Auditors. Thus, emphasis is placed on financial supervision of the European Banking Authority, the European Insurance Authority and Pensions Authority and the European Securities and Market.

SIGMA expert, Mr. Jose Viegas Ribiero, Department Director of ALSAI, Mr. Rinald Muça, Project Administrator at the SAI of Sweden, Mr. HazimSabanovic, Director of International Relations in the SAI of Romania, Mr. Dragos Budulac, Member of the European Court of Auditors, Mr. Neven Mates (standing upright), Auditor General of Kosovo, Mr. Lage Olofsson, Head of Unit in the DG-Budget of the EC, Dr.Robert Gielisse;

“ECA has used a variety of methodologies in auditing, to assess and monitor management and information systems. The criteria are derived from legislation and the principles of sound financial management. ECA has chosen to audit those subjects which are likely to provide high impact on the European economy, and recommending possible improvements to increase efficiency and effectiveness “- stressed member of the European Court of Auditors, Mr. Mates.

The financial crisis has raised new issues for public auditing in EU. European Court of Auditors is in the process of conducting audits on: new su-

pervisory authorities, assistance mechanisms to guarantee the EU budget, and other activities of the European Commission.

European Court of Auditors and Supreme Audit Institutions of EU countries generally have enough room to play an important role in ensuring public accountability and transparency, especially in the field of accounting and auditing standards of the public sector; in surveillance of banking operations and financial supervision of policies are a result of the new regulatory system.

Increasing the quality of transparency and accountability poses in the path of Supreme Audit Institutions demands for professional capacity building of auditors. A professional background, as well the auditor should enhance the quality of his work and credibility in the expertise of audit reports. In a qualitative audit report, the public and the entity that is audited should easily identify it, key information and the language used should be much more understandable.

A significant help in increasing the professional capacity of auditors has and gives knowing and implementing the International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI). Practical implementation of ISSAI, 20, 21, 30, constitute the basic prerequisites for the proper functioning and professional conduct of Supreme Audit Institutions, as well as the basic principles for the audit of public entities.

“Training of auditors for the knowledge and implementation of ISSAIs should be a continuous process. It is very important for a solid professional auditor, and his /her personal attributes. He/She must be capable, curious, communicative, competitive, courageous and committed. Implementation and enforcement of ISSAIs and training, gives rise to the quality of work that the auditors for a better reporting on regularity and effective use of financial re-

sources from all state institutions “- underlined the Auditor General of Kosovo, Mr. Olofsson.

A good experience in this regard is the Office of the Auditor General of Kosovo. With Auditors Certification Program, which is applied in four stages, which are : the introduction of the program, the preparation, technical certification and further development of professional auditors, is intended to mobilize available resources and cooperate with more experienced colleagues to help them in their professional development.

As an important part of the legal challenges of a state should also be considered the Whistleblowers. Whistleblowers is a term adapted from English, and its meaning is: *employees of a public or private institution, who are aware that in his/her organization are developed corruptive practices or other infringements, they make this known to the competent bodies for such cases without any personal interest and the protection of the public good. They believe that the public interest is higher than the interest of this organization's work , and for this reason they “ whistle, drawing strong voice “ to highlight corrupt , anti - legal or harmful practices.*

In the above view, ALSAI remains open – starting by its own position not only as sniffer and as follower of risks and financial consequences - to take an active role only in accordance with its Constitutional powers, intending to transform the role of this institution, which would alter it in an institution resembling to that of the Ombudsman.

Under another prospective, ALSAI in its audios of verification, assessment can be said to take a reconnaissance role towards the public (in the framework of the publication of data where are constituted abuses, delinquency, etc.). So ALSAI declares this things or directly in terms of audit risks.

Former Legal Director at ALSAI, Mr. Bashkim Spahija, Former Chairman of ALSAI, Dr. Blerim Çela, Former Chairman of ALSAI, Mr. Mustafa Kërçuku, Chairman of AIACA, Prof. Assoc. Dr. Hysen Çela, President of NAC, Prof. Dr. Jorgji Bollano, Member of the European Court of Auditors, Mr. Neven Mates

Therefore, ALSAI must operate only based on a fundamental principle, that of public interest, which is prevalent on any other principle. For this reason, let it be other bodies that deal with maintaining balances between what is exposed and the categorization of classified information.

Conclusions

To increase the transparency and quality of information to the public is necessary:

- SAIs should inform the public about the finances of the state and to account for their activities;
- Transparency of public administration to the public;

- Promoting transparency and efficiency in the public administration;
- Interact on behalf of institutions and based on a fundamental principle: the public interest, which is prevalent on any other principle.
- Implementation and enforcement of ISSAIs and trainings, by increasing the quality of the work of auditors for a better reporting on the regularity and effectiveness of the use of all financial resources from state institutions;
- According to the Lima Declaration, Article 12, SAIs should interact deeply with the academic world and civil society, to increase the quality and transparency of information;
- According to ISSAI 20, principle 8, SAIs reports increase readership and their messages to the public and media, by making the process participatory for citizen to improve the state finances;
- Cooperation and joint activities with civil society (seminars, public hearings, brochures, magazines, websites, etc.). Especially with its specialized units in economics and finance, should be specific and aim at providing reliable information to the public;
- SAIs should not hesitate to enter decisively in social media and send there their best auditors, who communicate freely in public.

III. The interaction of the external public audit with the internal audit due to the diligence function and a better governance

In addressing this topic, there were some very interesting speeches, that of the Head of Unit in the DG-Budget of the EC, Mr. Robert Gielisse, of the Senior Advisor of SIGMA, Mr. Joop Vrolijk, and that of the Deputy / Auditor General from the SAI of Macedonia, Mr. Naser Ademi.

The speakers stressed that good governance in the public sector is provided when there is Managerial Accountability, which is a key component of good governance. *“Managerial Accountability deals with the way how the authority is being used to achieve the objectives. Transparency of authority can be external, which means open to public scrutiny and interior accountability, and which deals with transparency on how the objectives are achieved”* - emphasized Mr. Robert Gielisse.

Audit function strengthens public governance. A key element for achieving an effective government audit function is the sound relationship between external and internal audit. They depend on organizational independence, by a clear legal mandate, unrestricted access to employees, competent leadership, competent staff, stakeholder support and professional auditing standards.

The scope of internal audit is to provide objective assurance and advice to the management, in order to add value and improve the functioning of the entity (including measurement of compliance and performance: economy, efficiency and effectiveness). The scope of the external audit is to provide reasonable assurance over financial reporting, the legality and regularity of transactions.

“The relationship between internal and external audit require the prevention of overlapping and duplication, to reduce demands on time by the staff of the entity, and expand the perspective, by

creating a common culture of public sector auditing. It is in the SAIs interest development of independence of the Internal Audit profession, to ensure an impact on the overall development of public internal financial control “- said Mr. Vrolijk.

The main areas of cooperation lie in the development of methodology, standards and specifications, sharing perspectives on risk management, and assessment over the effects of the introduction of the audit of systems / new initiatives of the Government.

Mr. Gielisse also emphasized that *“the parties engaged in audits may focus on performance, although it can not give a general outlook on the economy, efficiency and effectiveness”*.

A concrete discussion regarding the differences between External Audit and Internal Audit, planning and audit strategies, selection of entities to be

audited, and above all the importance of cooperation between these audits in the Republic of Macedonia, this was the speech of Mr. Naser Adam, Deputy / Auditor General of the SAI of Macedonia.

Assistant Auditor General of Kosovo, Mr. Ibrahim Gjylderen; Human Resources Manager of the SAI of Bosnia and Herzegovina, Mr. Enver Isanovic; Vice/Auditor General of Bosnia and Herzegovina, Mr. Dzevad Nekic; Vice /Auditor General of Macedonia, Mr. Naser Ademi; Head of Department at the SAI of Macedonia, Mr. Branko Smilevski, Senior Auditor from the Turkish Court of Accounts, Mr. Erdem Eller.

External Audit by reviewing the documentation, reports and documents of Internal Audit, accounting and financial procedures, electronic data and information system, and other evidences, it observes if financial reports represent in a true and objective way the financial position and results of financial activities of the entity, in accordance with accepted accounting principles and accounting standards. External Audit also audits the financial transactions, which represent the state expenses in legal aspect, for the use of means or funds provided with economy, effectiveness and efficiency.

Internal audit should be independent and objective during the control of information, and verification of their accuracy, giving advices, in order to contribute in improving the performance of subjects.

Other areas of cooperation may be as follow:

- Regular meetings to exchange information,
- Consultation on the objectives, strategies and activities,
- Testing of IT programs,
- Sharing and exchanging expertise among staff, as well as joint training programs.

Conclusions

- Synergy between external and internal audit is the highest priority in establishing an efficient system of public financial control;
- The roles are different, but cooperation between External Audit and Internal Audit helps both parties achieve their objectives better;
- Quality of Internal Audit work is important, but External Audit assesses its effectiveness;
- Coordination and cooperation provide more efficient and effective service to the institutions for which they work, and ultimately for Parliament and the public;
- Joint training produce positive results;
- According to Standard, ISSAI 9150, SAIs and internal audit struc-

tures should strengthen their collective skills to promote good governance and accountability practices, and increasing the understanding of management for the importance of control and domestic public audit;

- According to Standard, ISSAI 9150, SAIs and internal audit structures should promote a better understanding of the respective roles and audit requirements, and an informed dialogue on risks facing the institution and mutual support implementing the recommendations of each other.

IV. Counseling and increasing the audit quality through performance audits

The contribution in addressing this topic was given by the Professor of Geology and Mining Faculty and ALSAI external expert, Prof. Dr. Skënder Osmani, Professor of the Faculty of Economy and ALSAI external expert, Prof. Dr. Omer Stringa, Lecturer in Environmental Law, Prof.Ass.Dr. Sazan Guri, Chancellor of the Polytechnic University of Tirana, Academic Jorgaq Kacani, the Chair of the Competition Authority, Prof.Dr. Lindita Lati, Environmental Expert, Msc. Marianthi Guri and the ALSAI auditor, Msc. Idlir Dervishi.

The ALSAI is facing a growing demand of the public to increase quality and quantity of audits and naturally in this challenge, it is required a new ways and methods strategy and efficient tools, as well. The introduction of concepts such as *project-based auditing* might be a forerunner idea of future ALSAI developments.

The State Supreme Audit institution, audits the state property management and implementation of the state budget in the entities defined by this law. Based on the duties specified in the current law and practices so far, the ALSAI audits have been focused on the largest, on the compliance of the entities financial activities. Although regularity issues in the financial activity are an important component while auditing the use of public funds, this component is not sufficient itself to ensure the efficient financial management in public entities. A fair assessment on the management of public funds would require ALSAI audits to be focused beyond issues of compliance and financial audits, with the aim to add value to the public and taxpayers.

To better respond to the economic development challenges of the country, the development of information technology and to better meet the tasks

specified in the law, the ALSAI is required to perform audits which evaluate beside the form, even the content of public entities activity, otherwise known as “Performance Audit”.

ALSAI auditor, Mrs. Evis Kreshpaj, Prof.Dr. Skënder Osmani, ALSAI Senior auditor, Mr. Gjovalin Preçi; (Second row) ALSAI auditors, Mr. Artan Topjani, Mrs. Mimoza Bedini, Mrs. Kejda Muça.

Performance audit has as a main goal, the assessment of one or more of the following aspects:

- The economic activity in compliance with principles and sound practices of management;
- The efficiency in using human, financial resources, ect, including

the assessment of information systems, performance indicators as well as procedures attended by the audited entities to correct the identified deficiencies and:

- The efficiency of the entity activity to fulfill its proper objectives.

Since the end of the 90's, in the developed countries as Australia, Canada, Finland, France, the Netherlands, Norway, Sweden, UK and USA, the performance audit is an inherent part of the organization activity/government units and plays an important role in the assessment of accountability and good governance.

The experience of these countries, shows that performance auditing promotes a more efficient management and sound public finances. Performance audit activity is seen as a complex one and not very clear, compared to the financial audit, as it is difficult to standardize and in order to perform it successfully, it is required a variety of skills and qualifications.

In fulfillment of its goals, a performance audit generally, trails one of the following three approaches to assess the performance of the public entity under audit:

- The approach that pays attention to achieving the goals set out - to assess the extent to which they are managed and analyzed as well as the causes of possible failure to their completion;
- The approach that pays attention to the efficient operation of management systems;
- Combination of both approaches.

Performance audit becomes even more important in the case of audit of

public works, because from one side the investments in public works or their maintenance costs, are widely seen of a special importance in improving quality of life, increase efficiency, economic productivity and stimulating employment and on the other turn, these works should be financed and constitute a cost for the citizens. Given the social and economic importance of public works, the parties responsible for them, should be subject to regular audits.

Performance audit deals with various aspects of public sector audit and consequently, it is difficult to create detailed and appropriate standards that would cover all these aspects.

The performance audit should focus on conducting an objective analysis based on appropriate evidence to assess the objectives, program, function and activity of entities responsible for public works. The performance audit conclusions and recommendations, should lead managers and administrators of entities, to good governance, improve operational sides, increase the efficiency of public expenditure and investments, in order to increase the added value for citizens and taxpayers.

Very particular cases constitute performance audits carried out in engineering projects and environment protection.

Thus, engineering projects are a special exception to other productive activities, because they are too unique and too little repetitive in the process of realizing them, to be treated accordingly to the standard methods of management and audit. In such cases, the audit of engineering projects designed and implemented by advanced techniques and economic engineering, is a significant challenge, which requires with the globalization of the economy and the advancement of technology, the right approach according to the time and economic context.

A useful tool in the auditing of engineering projects, might be to use the

Gained Value Approach, according to which might be realized the integrated audit of costs and the progress of an engineering project. It is also a very good approach to calculate the progress of a project performance, because it represents in a quantitative and clear way how the project has performed and how it will perform in the future.

In case of environment protection audits, we might mention the performance audit on the urban waste management in a specific local unit. The audit goal should present a general overview of how the National Strategy of Urban Waste works and prescribes in concrete the instruments and realization in the local units (municipalities, communes...).

The Performance audit should aim to give the clearest overview on the situation of urban waste management, gathering, treatment, reduction, recycling, composting and landfill, aiming the improvement of such processes in the future, which considerably influence in the environment and people's health.

Conclusions

- Our society asks from the ALSAI to increase audits in breadth and depth and to take in the most accurate evaluation of performance;
- Performance audit in the responsible entities on public works, should accomplish its mission, to fully evaluate the activity of the entity, in order to identify the possibilities for improvement on operational and economic efficiency, as well as practical possibilities to increase quality of investments and services;
- Performance audit is an inherent part of the organization activity/ government units and plays an important role in the assessment of accountability and good governance.

V. Other topics addressed during the Conference

The adviser to President's office of polish NIK, Mr. z. Jacek Jezierski; SIGMA expert, Mr. José Viegas Ribiero; the Chair of National Council of Accountants, Prof. Dr. Jorgji Bollano; the Chair of IEKA, Prof. Assoc.Dr.Hysen Çela; Secretary General of ALSAI, Mrs. Luljeta Nano and Head of unit in ALSAI, Mrs. Albana Gjinopulli, contributed in the conference with salient topics and addressed special issues.

Director of Department at ALSAI, Mrs. Manjola Naço; Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, Director of Department at ALSAI, Mr. Rinald Muça; SIGMA expert, Mr. Joop Vrolijk; Adviser to the President's office of polish NIK, Mr. Jacek Jezierski

Risk analysis is one of the widest discussed topics in the Conference. The risk analysis serves to the audit, in order to establish its priorities in the forthcoming year (or to keep previous priorities, if they still are valid) and to prepare other topics proposed for the audit, which relate to areas where risk as a reason of irregularities, is too high.

Mr. Jeziński in his presentation emphasize that: *“..a social and economic problem that should be audited, is highlighted together with related risk. Entities, which activities might influence the risk identification, are specified. The method how the audited entities have been chosen is the same specified (randomly, on purpose), as well as anticipated effects of the audit (added value), main risks, etc.”*

From the NIK of Poland experience, during the first half of the year, based on risk analysis, it is designed the document “Technical and Organizational Guide on NIK’s Working Plan”. This document besides establishing principles, itinerary and calendar of activities planned, contains also the results of the risk analysis, including the possible audit areas. Furthermore, it specifies audit priorities; establish limits of workload and lasting time of planned audits and the preliminary form of audit topics.

Risk analysis which is done in the planning phase of NIK, is composed by some elements. The main goals of risk analysis in the planning phase are:

- Selection of the most important risks in the state functioning that might prevent the realization of constitutional goals;
- Evaluation of their importance;
- Defining priorities of audit for the annual planning;
- Optimization of defined audit planned topics.

The EU funds audit according to the method of sampling systems audit,

aims to ensure evidence on the annual opinion to be designed by the Audit Authority on:

- The management functioning and audit system;
- Payments quality and
- Legality and regularity of declared expenses in Brussels.

The work needed to issue an annual opinion of audit, includes the need to audit a statistical sample of operations. The selection of sample method is based mainly in the differences of errors and the relationship with expenses. Unqualified opinions might be drafted only if the error scale is under materiality (2%, of reliability level).

SIGMA expert, Mr. Jose Viegas Ribiero (speaking); Foreign relations director in the SAI of Romania, Mr. Dragos Budulac (siting).

At the audit conclusion, according to the sampling method we might be facing three different situations:

- Situation I: Upper limit of error is less than the acceptable errors.
The acceptable result (unqualified opinion);

- Situation II: Upper limit of error exceeds the acceptable error, but the error possibility of the possible error is smaller than the acceptable error (further actions – it is required additional audit work);
- Situation III: Possible error exceeds the acceptable error. The population is unacceptable (qualified opinion).

It was very interesting the intervention done by Mrs. Susanne Flynn, IMF representative in Tirana. The fiscal crisis of the 90's, noted the weaknesses in the financial public and private reporting and emphasized the risks related to both relations between pairs. This crisis encourages the governments of different countries and institutional organizations to work on the review of Fiscal Transparency Code.

The main objectives of this review were:

1. To emphasize the quality and reliability of the published information;
2. To update principles and practices, to reflect the lessons learned;
3. To group principles and practices which encompass the most important international standards (GFSM 2001, IPSAS, OSCE principles, PEFA);
4. To give a set of guidelines on the pursuing approach to reach full compliance with international standards.

The review and implementation of the Fiscal Transparency Code will give to the government a new set of principles with regard the financial report,

*IMF representative in Tirana, Mrs. Susanne Flynn, Director General at ALSAI
Mrs. Helga Vukaj, Secretary General of ALSAI, Mrs. Luljeta Nano,
Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj.*

which covers fiscal reports of all economic units having a public activity, according to the international standards; consolidated fiscal reports of all central government units and sub-units; fiscal reports covering all the public revenue, expenses and funding; fiscal reports covering monetary flows of assets, revenues, expenses and other.

ALSAI by the end of this year, published in Albanian, “Auditing Standards of Public Debt (ISSAI 5410-5440)”.

- ISSAI 5410- Guideline for planning and completion of the audit on Internal Audit
- ISSAI 5411- Debt Indicators
- ISSAI 5421-A Guideline on terms of reference for carrying out a Performance Audit of Public Debt.
- ISSAI 5422- Guideline on Definition and Publication of Debt.
- ISSAI 5440- Guideline on performing the Audit of Public Debt – Use of independent tests in the Financial Audit

A particular importance and an innovation during the II-nd Scientific Conference of ALSAI, constitutes the theme “Self-Assessment Instrument of a SAI integrity – The management profile control system of ALSAI’s integrity”.

The Integrity object has to do with “ethical behavior”. This subject is important because it determines the direction and orientation of methods and policies to be followed towards prevention, towards good governance (treatment of integrity) and towards governance, through punishment as well, (harsh line against corruption).

The dilemma in this case is: *a good governance*-treatment of integrity, awareness with a focus on prevention of corruption, *or governance through punishment* - harsh line based on the Criminal Code, investigation and punishment.

The best solution would be a balanced approach that leads to the prevention

of these phenomena using the pressure of law.

The integrity of the Supreme Audit Institution is an essential element and a prerequisite for this institution, to be considered reliable. Referring to the constitutional mission of ALSAI, the installation of an effective integrity system, takes a special importance to the institution. Among the measures to be taken, is the installation of an effective ethical infrastructure and response to incidents and breaches of integrity.

The main steps to be taken are:

- Designation of a regulatory framework (regulations, decrees, instructions, ect);
- Implementation of procedures, regulations and standards;
- Training of employees on the light of standards and moral values;
- Procedure with investigation, detection and punishment of integrity unacceptable behaviors.

In the ALSAI Strategy for the years, 2013- 2017 has been envisioned the designation of the Integrity Audit Manual. For the ALSAI, it is a priority also, to build-up a structure of investigation and communication with public as well as translation of standards and best practices of the field.

The ALSAI, became in June, 2013 a member of the EUROSAI Task Force on “Audit and Ethics” (TFA & E), in the 3rd sub-group of this Task Force on *Audit Ethics in other public institutions*.

The ALSAI aims to give to the public the assurance and transparency with regard the integrity system management. So far, this has been accom-

plished with the publications on our web-site of the following:

- Institutional performance reports;
- Publication of annual and periodic analysis of ALSAI's activity;
- Publication of measures taken for auditors with infringements of integrity in their behaviors;

The ALSAI, aims to include in its audit programs, audits of integrity and ethics during the auditing activity, as well as raise awareness of the public sector for INTOSAINT and the use of this instrument.

ALSAI auditor, Mrs. Nikoleta Piranjani, Director of Department at ALSAI, Mrs. Manjola Naço, Chair of the Competition Authority, Prof.Dr. Lindita Lati, Head of Unit at ALSAI, Mrs. Albana Gjinopulli, ALSAI auditor, Mrs. Valdete Berisha; Second row: ALSAI auditor, Mr.Bexhet Zeqiri, Mr Ymer Stafa, Mr.Andrea Kristo, Mr. Besim Bileri.

The ALSAI has established an effective system of integrity control and an ethical effective infrastructure and contributes effectively leading by example, in promoting integrity in the public sector and consequently, to the good governance.

Some of the most recognized accountant's experts in our country, addressed topics on current knowledge of financial reporting developments, international auditing standards and their use in the audit of financial statements.

Accounting and financial audit could not be seen separated from each-other. The developments into each of them are seen as integrated. Their scope is to give and ensure a fair and reliable financial information, as function of decision making and on public interest. This could be achieved by implementing contemporary standards of reporting and audit, as well.

One of the external users of accounting information is also, the ALSAI. According to the law, the ALSAI has as main target, the audit of the effective and useful use of public funds, the development of a good financial administration and audit of regularity in the financial and economic area. The ALSAI and the National Council of Accountants, as public and independent bodies, should cooperate tightly to reach the final goal with regard the administration of public funds and properties.

As a reason, it is necessary:

- To implement innovative ideas in both areas;
- The direct contribution of ALSAI in the supervision of National Standards of Accounting (not only the budget law) for those economic trade units where the state holds more than 50% of shares;

- The continue education of auditors, not only in the audit standards, but as well in the accounting standards.

In 1969 an International Study Group of Accountants, compared audit practices in Canada, the UK and the U.S. and found different ways and methods of audit. The need to unify audit practices led to the creation of the International Board of Design Auditing Standards (IAACB), independent board from the International Federation of Accountants (IFAC). The mission of IAACB was:

- To draft quality standards of audit, review, giving other security and quality control;
- To contribute to the convergence or reduce of differences between international and local / national standards;
- To improve audit quality worldwide and strengthen public confidence in financial reporting.

The financial statements of public sector entities are for general purposes. They are used by legislators and government departments, local and foreign investors, creditors, general public, but also from other users. Unlike the private sector, the financial statements of public sector entities, may include additional information such as information to enable a comparison of the costs of the reporting period with budgeted figures or the limits set by law.

To obtain reasonable assurance about financial indicators, financial statements should be submitted to audit.

The realization of the audit of public sector entities requires reports to be expanded by reporting also on the:

- Compliance with legal and regulatory requirements;
- The appropriateness of the internal control structure of the entity, and
- Economy, efficiency and effectiveness of programs, projects and activities.

Supreme Audit Institutions (SAI's) are the only appropriate institutions to provide an independent view on the quality of public sector management. For this reason, they need to build institutional and professional capacities, in order to include processes, skills and knowledge, the necessary working methods and structures, as well as to enable SAI's to conduct audit responsibilities.

The General Standard of SAI 200, is ALSAI's main guide of policies related to professional development of staff. The main objective of auditors training, aims to create competent, professional, able to make a positive contribution in their professional lives and the environment in which they perform their duties.

Training and development of auditors, aim to provide a foundation of knowledge, skills and professional values, which enables them to continuously evolve and adapt to change throughout their professional life.

The training system in ALSAI, aims to go from a traditional model to a results-oriented model. A model based on value added is the best way to assess the benefits of the training of auditors. Although there is still a method or tool to measure the value added training, the best and suitable method, remains the quality of auditors work.

Trainings in ALSAI, structured already according to the most advanced models of training, based on the actual needs of the staff and presented by leading experts, provide a comprehensive framework for ALSAI auditors, how to implement step by step ISSAI and recognized accounting standards in the appropriate audit stages.

Conclusions

- The integrity of the Supreme Audit Institution is an essential element for this institution to be deemed as reliable;
- Risk analysis serves for the audit to define its priorities and to prepare proposed new topics for audits related to those areas where the risk for irregularities, is very high;
- The necessity of adopting IPSAS, initially the monetary accounting ones, (or modified) and then, IPSAS on growth accounting principles;
- The work done by AIACA to standardize financial statements, can serve as a model for the auditing of state accounts and the construction of a reliable process of information consolidation;
- The training of ALSAI's employees, is a continuous process and should serve to the auditors capacities. It should be a process of development and a key factor in motivating employees.

Conclusion And Recommendations

At the conclusion of the works of the Second Annual Scientific Conference of ALSAI, in the afternoon of December 13th, 2013, the Conference Co-chairs Mr. Joop Vrolijk, Senior Advisor to SIGMA, Mr. Jacek Jezierski, Advisor to the President of the Supreme Audit Office (NIK) of Poland and Mr. Bujar Leskaj, Chairman of the Supreme State Control gave the ending notes:

Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj; Senior Advisor, SIGMA, Mr. Joop Vrolijk; and Advisor to the President of Polish NIK, Mr. Jacek Jezierski.

- Only professional and independent audits can contribute to keep medium and long-term sustainability of public finances, by protecting public interest and strengthening the national government;

- Deepening the risk analysis in the annual plan of audits and obtaining information from various sources , including the civil society and the media, help in the efficient selection of institutions to audit and topics for the annual audit;
- Managerial accountability, as an essential ingredient of good governance, and the infusion of “ tone at the top “ can be obtained through full transparency of managerial activity, through delegation of powers and receive of information in exchange;
- Strengthening the oversight role of public supreme audit on State finances can be efficiently accomplished in practice, by applying the ISSAIs of the financial, compliance and performance audits, in full line with the specific conditions of the country ;
- Increase in the quality of audit of fiscal rules contributes to adequate functioning of financial regulatory scheme in the country;
- Facing today’s challenges in public audit is significantly facilitated by a concrete and continuous cooperation of external auditors with internal auditors, perhaps aiming to raise the stake of cooperation to joint audits;
- INTOSAINT, the self-assessment instrument helps enhance the integrity of a SAI and strengthens its credibility in the public, so it needs to be used more often by SAIs;
- The process of EU integration requires knowledge of contempo-

rary methods of auditing the EU funds;

- Given the new conditions, SAIs must increase the use of non - conventional means of audit policy, by closely and extensively cooperating with the academicians, the civil society and the professional organizations of the field;
- Concrete and efficient cooperation of State structures with other institutions (especially of civil society) involved, in order that SAIs guarantee the progress of audited entities to sustainable development, in an environment of challenging social, economic and environmental conditions;
- A legal rate of the risk and its assessment in projects and in every financial and economic activity are indispensable to their audit;
- Fiscal reports should provide a comprehensive overview of relevant, timely and reliable financial position and performance of governments;
- Fiscal Transparency Code will allow its applicant countries a clear picture on the practices of their fiscal reporting, by comparing them with international standards and with other countries.

The Third Annual Scientific Conference of ALSAI will be held in September-October 2014.

Albanian Supreme Audit Institution inaugurate the documentary and photographic exhibition “The History of the State Supreme Audit institution 1925-2013”

On December 11, 2013, at the premises of the Albanian Supreme Audit Institution was inaugurated the documentary and photographic exhibition “The History of the Supreme State Audit Institution 1925-2013”. At the ceremony, attended the Head of Unit in DG-Budget, Mr. Robert Gielisse, Former President of the National Audit Office of Poland, Mr. Jacek Jezierski, General Auditor of Kosovo Mr. Lars Lage Olofsson, as well as senior representatives of the National Audit Office of Sweden, the Turkish Court of Accounts, the State Audit Institution of Montenegro, the National Audit Office of Macedonia and advisers of the SIGMA program.

The Chairman of AL-SAI, Mr. Bujar Leskaj and the Head of Unit in DG-Budget, Mr. Robert Gielisse

In his speech, the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj underlined the values of the institution over the years, and cited known founder and managing figures of the institution in the various periods of the history of Albania. He focused on the valuable contribution provided by many previous and actual auditors of ALSAI.

Mr. Leskaj emphasized on the fact that the formation and preservation of clear, historical identities of the constitutional institutions, serves to increase the institutional memory, to strengthen the rule of law and a culture of institutional respect, in our country.

Furthermore, Prof.Dr. Kaliopi Naska, introduced the guests with a voluminous documentary and photographic exhibition, where were exposed the main stages of the ALSAI's activity during its 88 year of history, up to its actual profile.

AL-SAI foreign partners apprised the documentation and asked numerous questions in relation to the different stages of institutional development.

The exhibition will remain permanently on the premises of the Albanian Supreme Audit Institution and will be continuously enriched with documents and photos from the institutional activity.

*President of Republic of Albania Mr. Bujar Nishani awarded the
“Medal of Gratitude “
to Mr. Joop Vrolijk , Senior Adviser to SIGMA*

On December 13, 2013, the President of the Republic, Mr. Bujar Nishani decorated Mr. Joop Vrolijk, Senior Adviser to SIGMA, with “The Medal of Gratitude”, “*For contribution and valuable support in the advancement of the Supreme Audit Institution of the State*”.

From left to right, Director of Foreign Relations of Romanian SAI, Mr. Dragos Budulac, Deputy Auditor General of the SAI of Macedonia, Mr. Naser Ademi, Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, President of the Republic of Albania H.E. Mr. Bujar Nishani, SIGMA Senior Adviser, Mr. Joop Vrolijk, Ambassador of the Kingdom of Netherlands in Albania ,Mr. Martin de la Beij, Advisor to the President of National Audit Office (NIK) of Poland, Mr. Jacek Jezierski and Deputy President of NIK, Mr. Wojciech Kutyla

Z.Vrolijk has special merit for the continuing support provided to ALSAI during the last two years, especially in enhancing the capacity of its auditors.

The award ceremony was attended by the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, by the Ambassador of the Kingdom of the Netherlands in the Republic of Albania, Mr. Martin de la Beij, by the representatives of partner SAIs, by academic personalities and audit professionals, etc.

The Second Annual Scientific Conference organized by ALSAI in December 2013 had the support of SIGMA, through a modest financial contribution. A special role in this regard, as well as to the entire deployment of the Conference, was played by SIGMA Senior Adviser, Mr. Joop Vrolijk.

CV, Joop Vrolijk –SIGMA

Joop Vrolijk is Senior Adviser Public Finance and Audit in the OECD/Sigma programme since 2003. Since September 2012 he has within the OEVD/Sigma also the function of Regional Liaison for the European Neighborhood Partnership and Instruments – East (ENPI-East) Programme. He works in the Balkan and Eastern Europe countries in the field of external, internal audit, EU Fund audit, financial management and control, Financial Inspection, and anti-fraud structures (OLAF).

Before Sigma he worked in the Netherlands Court of Audit in the field of Financial and IT audit in different management functions for more than twenty years and participated officially in diverse national and international (e.g. INTOSAI working group Internal Control) working groups. By training he is a Certified Public Accountant and has Master degrees in Economy and Governmental Auditing. The last four years he closely co-operated with the Albanian, Armenian, Bosnian Herzegovinian, Bulgarian, Croatian, Georgian, Romanian Ministries of Finance and/or Supreme Audit Institutions, Moldovan and Ukrainian Financial Inspection Services in developing Financial Management and Control, Financial Inspection, Anti-Fraud Structures, Audit of EU funds, Internal Audit, and External Audit. On behalf of OECD/Sigma he is a member of the Steering Committee of the Public Expenditure Management Peer Assisting Learning (PEMPAL) Network for Budgeting, Treasury and Internal Audit.

**Speaker of Parliament, Mr. Ilir Meta
met with the Head of Unit in the Directorate General of
Budget(DG-Budget) of the European Commission, Mr. Robert
Gielisse and with Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj**

The Speaker of Parliament, Mr. Ilir Meta, in his meeting on December 13th 2013, with Mr. Robert Gielisse, Head of Unit in the DG-Budget and Mr. Bujar Leskaj, Chairman of ALSAI, praised the special significance that audit instruments have for ensuring transparency in the management of public resources, in the discovery of illegalities and their punishment and in the strengthening of the rule of law. Mr. Meta said that there is a strong will to strengthen interagency cooperation, including the agency of prosecution,

as a key factor for strengthening the rule of law, transparency, good governance and the fight against corruption.

While acknowledging and backing known the increased contribution of ALSAI, the Speaker of Parliament said that he would encourage all law-making stakeholders to enable the improvement of the legal framework of ALSAI, as it is a Constitutional body, as the need of time, but also as fulfilling the recommendation of the EC Progress Report on Albania.

Mr. Robert Gielisse expressed his satisfaction with the support received from the President of the Assembly, praised the participation and contribution of Mr. Ilir Meta in the Second Annual Scientific Conference of December 12th, 2013 in Tirana.

At the end of the Conference, Mr. Gielisse expressed to ALSAI Chairman his positive opinion on the Conference, saying that: *“I think that by organizing the Conference you and your staff have achieved success. The level of representation was high, the papers were to the point and well presented ...”*

In the EC Progress Report for 2013, ALSAI is estimated for the first time in these years, quoting that: *“The High State Control (ALSAI) has improved its performance by adopting a new manual for auditing and performing more audits. It presented to Parliament in March an annual report on its work. It performed 177 audits and reported economic damage caused by improper functioning of state institutions at the amount of 97.3 million Euros, from 50 million Euros in 2011”*.

**Visit to the National History Museum, National Gallery of Art,
the closing meeting with the “ Çipini “Group
and other activities**

Participants in the Second Scientific Conference of ALSAI, especially representatives of the partner SAIs, attended several other activities during their free time, after the Conference.

On December 12, the participants showed a lot of interest and visited the National History Museum, accompanied by directors and auditors of ALSAI and a guide in English. They visited all departments of the museum, such as that of ancient times, medieval times, Renaissance, Independence, Iconography, Ethno culture, Fascist War and Communist Genocide. Visitors

National Gallery of Art, Gallery Director, Mr. Artan Shabani, accompanied the Conference participants during the visit at the exhibition of the painter Rexhep Ferri.

showed particular interest for the period and battles developed and run by our national hero Scanderbeg.

Participants also had the opportunity to visit the National Gallery of Art, on December 13, the exhibition of the painter from Kosovo, Rexhep Ferri, titled “Far and Close”, in which were presented about 50 works in painting, which are part of his creativity of 50 years.

Participants were welcomed by the Director of the National Art Gallery and visited the exhibition accompanied by a professional guide. They praised the exhibition and were impressed by the special use and combination of colors in the paintings of the artist Rexhep Ferri.

The title of the exhibition “Far and Close”, comes as a natural feeling, generated by visual arts development in both our countries, Albania and Kosovo.

At Piazza Bar and Restaurants, on December 12, the Chairman of ALSAI hosted a dinner for all participants. The uniqueness of this evening was the participation of the ballet group of “young dancers,” who gave life and a lot of class to the evening. The group performed throughout the evening with artistic dances based on folklore and folk traditions of many regions of Albania.

The participants appreciated the wealth of Albanian folklore and the beautiful

traditional dresses of the dancers. The evening was very interesting and the artists performed some classical dances.

*Great Master of Albanian music, Mr. Robert Radoja, at the background
SAI auditors, Mrs. Brunilda Zeneli and Mr. Muhamed Kavaja*

On the evening of December 13, the Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, hosted a reception for all participants of the conference and ALSAI employees, in the premises of “Nirvana” hotel, with the participation of “Çipini” Group. Associates and partners of ALSAI appreciated the hospitality,

organization and the role that such activities have in the establishment, expansion and strengthening of human and social connections. The presence of “Çipini” Group animated the atmosphere of the evening and briefed the audience on the values of the Albanian folklores, especially the lab polyphony.

“Çipini” folkloric Group, singing in honor of Advisor to the President of the Supreme Audit Office of Poland (NIK), Mr. Jacek Jezierski

Leader of “Çipini” Group Mr. Tomor Lelo, Chairman of ALSAI, Mr. Bujar Leskaj, Advisor to the President of the Supreme Audit Office of Poland (NIK), Mr. Jacek Jezierski

The Head of the World Headquarters of the Bektashi Order, H.E Edmond Brahimaj (sitting); From left to right: members of “Çipini” Group, Mr.Nazif Çela, Mr.Tomor Lelo, Mr.Golik Jaupi, Mr.Vendim Zyka; Environmental Expert and External Expert in ALSAI, Mr.Sazan Guri; AL-SAI Chairman, Mr.Bujar Leskaj; SIGMA expert, Mr. Joop Vrolijk; Project Administrator at the SAI of Sweden, Mr. Hazim Sabanovic; Vice/Auditor General of Bosnia and Herzegovina, Mr.Dzevad Nekić; Advisor to the President of the Supreme Audit Office of Poland (NIK), Mr. Jacek Jezierski; Mr.Engjëllush Tahiri

At the conclusion of the activities provided for the delegations participating in the Conference, and the visit in the city of Kruja, on December 14, in the Museum of our National Hero, Gjergj Kastrioti Skanderbeg, the Polish delegation, the Bosnian and Herzegovina, as well as Romanian, expressed a particular interest and had impressive impression from the visit to the museum, and they had an accompanying guide. Delegations also visited with great pleasure the old craft market and historic city.

ALBANIAN SUPREME STATE AUDIT INSTITUTION**AGENDA*****2nd Annual Scientific Conference*****“The Role of the SAIs in contributing to the Current Challenges
of an Accountable Public Management”**

This conference is organized at the initiative of the Albanian Supreme State Audit Institution and with the support of the SIGMA Programme

Hotel “Tirana”
Tirana, 12 - 13 December

First Day: Thursday, 12 December, h 10:00 – h 17:30

Registration at the conference, h 9:00-9:30

1st Panel – Moderator Mr. Joop Vrolijk

10:00-10:05 Overture and Welcome Speech held by Mr. Bujar Leskaj
(Chairman of ALSAI)

10:05-10:15 Greeting Speech by Mr. Robert Gielisse (DG-Budget) and
Mr. Joop Vrolijk (SIGMA Representative)

10:15-10:30 Greeting Speech by Mr. Ilir Meta (Chairman of Parliament)

10:30-10:55 Mr. Robert Gielisse, DG-Budget, “*Managerial Accountability
as a precondition for good governance and key facilitator
for assurance providers*”.

10:55-11:20 Mr. A. Ömer Karamollaođlu, Turkish SAI, “*The Role of
ISSAI's in Helping SAI's to Fulfill Their Role*”

11:20-11:45 Mr. Jacek Jezierski, Polish SAI, “*Method of Planning NIK's
Audits based on Risk Analysis*”

11:45 *Coffee Break*

12:00-12:25 Mr. Hazim Sabanoviç, Swedish SAI, “*Government audit:
experience from Sweden and Bosnia & Herzegovina*”

12:25-12:45 Mr. Neven Mates, European Court of Auditors, “*The Euro
pean Court of Auditors and Its Role in Promoting Public
Management Accountability*”

12:45-13:10 Mr. Joop Vrolijk, SIGMA , “*Relations between External
and Internal Audit*”

13:10-13:35 Mr. José Viegas Ribiero, SIGMA Expert, “*New Sampling method in auditing EU funds*”

13:35 Questions & Discussions

14:00 *Lunch Break*

2nd Panel – Moderator Mr. Robert Gielisse

15:00-15:20 Mr. Lage Olofsson, SAI Kosovo*, “*A sound professional base: A must for professional delivery!*”

15:20-15:40 Mr. Naser Ademi, Macedonian SAI, “*The Interaction between external audit and internal public audit in order to have due diligence and better governance*”

15:40-16:00 Mr. Wojciech Kutyla, Polish SAI, “*Communication between SAIs and Citizens to improve Public Accountability*”

16:00-16:20 *Coffee Break*

16:20-16:40 Mr. Erdem Eller, Turkish SAI, “*The Audit of Fiscal Rules Implementations by Turkish Court of Accounts*”

16:40-17:00 Prof. Dr. Mrs. Lindita Lati & Dr. Valbona Kapllani, The Competition Authority & University of Tirana, “*Efficiency of Performance Audit*”

17:00 Questions & Discussions

17:30 Closure of the first day

Second Day: Friday, 13 December, h 9:30 – h 17:00

3rd Panel – Moderator Mrs. Manjola Naço & Mr. Rinald Muça, Sc.D

9:30-9:50 Prof. Dr. Mr. Jorgji Bollano & Msc. Mrs. Elira Hoxha, Na

tional Accounting Council, *“Nowadays Dynamics of Financial Reporting”*

9:50-10:10 Prof. Assoc. Dr. Mr. Hysen Çela & CPA Msc. Mrs. Greta Angjeli, Institute of Authorized Accounting Experts & Mediterranean University of Albania, *“International Auditing Standards and their Use on Auditing Public Sector’s Financial Statements”*

10:10-10:30 Prof. Assoc. Dr. Mr. Sazan Guri & Msc. Marianthi Guri, “G&G Group” Institute, *“The National Strategy Implementation of Urban Waste Management”*

10:30-10:50 Prof. Dr. Mr. Omer Stringa, Faculty of Economy, University of Tirana, *“Performance Audit in Albanian Public Entities”*

10:50-11:10 Prof. Dr. Mr. Skënder Osmani & Gjovalin Preçi, Faculty of Geology and Mining, Polytechnic University of Tirana, *“Audit and Project Management”*

11:10-11:30 Academic, Mr. Jorgaq Kaçani & Msc. Idlir Dervishi, Polytechnic University of Tirana, *“A new Approach in Auditing Public Investments: Why the EVM?”*

11:30-11:50 Dr. Mr. Bujar Leskaj and Mrs. Luljeta Nano, AL-SAI, *“Self-Assessment Integrity Instrument in SAI”*

11:50 *Coffee Break*

4th Panel – Moderator Mrs. Luljeta Nano

12:10-12:30 Prof. Assoc. Dr. Mrs. Helga Vukaj, AL-SAI, *“External Audit in a Juridical Perspective”*

12:30-12:50 Prof. Assoc. Dr. Mrs. Manjola Naço & PhD Candidate Mrs.

Blerta Zilja, AL-SAI & University of Tirana, *“The Approach of SAI toward Taxpayers in Increasing Transparency and Good Governance”*

12:50-13:10 Mr. Fatos Çoçoli & Mrs. Irena Islami, AL-SAI, *“Strengthening the Supervisory Role of the Supreme Audit Institutions.”*

13:10-13:30 Mrs. Albana Agolli & Dr. Mr. Edvin Stefani, AL-SAI, *“The role of a SAI in auditing fiscal administering process”*

13:30-14:45 *Break*

5th Panel – Moderator Mr. Jacek Jezierski

14:45-15:05 Dr. Mr. Ermal Yzeiraj & Mr. Koço Sokoli, AL-SAI, *“The anti-corruption role of a SAI”*

15:05-15:25 Mr. Bajram Lamaj, AL-SAI, *“Sustainable Asset Management and AL-SAI recommendations to local government entities”*

15:25-15:45 PhD cand. Mr. Erton Kaleshi, Faculty of Economy, University of Tirana & Drinold Sema, IT Supervisor, UNICEF, *“Challenges of Supreme Audit Office in ICT Audit”*

15:45-16:05 Mrs. Albana Gjinopulli, AL-SAI, *“Training as a Key Element in a SAI’s modern Approach”*

16:05-16:30 Questions & Discussions

16:30-17:00 Conclusions – Mr. Joop Vrolijk & Mr. Jacek Jezierski

17:00 Closure of the Conference – Mr. Bujar Leskaj

Conference Speakers

<i>Name, surname</i>	<i>Institution, position</i>
Dr.Bujar Leskaj	AL-SAI, Chairman
Dr.Robert Gielisse	DG Budget, Head of Unit
Jacek Jezierski	SAI of Poland, Advisor to the President
Neven Mates	Member of the European Court of Auditors
Joop Vrolijk	SIGMA, Senior Advisor
Lage Olofsson	SAI of Kosovo, General Auditor
A. Ömer Karamollaolu	SAI of Turkey, Program Manager
Wojciech Kutyla	SAI of Poland, Vice President
Naser Ademi	SAI of Macedonia, Vice General Auditor
Erdem Eller	SAI of Turkey, Senior Auditor
Jose Viegas Ribiero	SIGMA, Expert
Hazim Sabanovic	SAI of Sweden, Project Administrator
Prof. Dr. Jorgji Bollano	National Accounting Council, Chairman
Prof. Assoc.Dr. Hysen Çela	Albanian Institute of Authorized Chartered Auditors,Chairman
Prof.Dr.Skënder Osmani	Faculty of Geology and Mines
Prof.Dr.Jorgaq Kaçani	Polytechnic University of Tirana, Rector
Prof.Assoc.Dr.Sazan Guri	Institute “G & G Group”, Executive Director
Prof. Dr. Lindita Lati	Head of Competition Authority
PhD. Greta Angjeli	Mediterranean University

Msc.Elira Hoxha	National Accounting Council
Dr.Valbona Kapllani	University of Tirana, Faculty of Economics
Msc.Marianthi Guri	Institute “G & G Group”
Luljeta Nano	AL-SAI , General Secretary
Prof.Assoc.Dr.Helga Vukaj	AL-SAI, General Director
Prof.Assoc.Manjola Naço	AL-SAI, Department Director
Msc. Blerta Zilja	University of Tirana, Faculty of Economics
Fatos Çoçoli	AL-SAI, External Expert
Irena Islami	AL-SAI, Head of Sector
Albana Agolli	AL-SAI, Department Director
Gjovalin Preçi	AL-SAI , Senior Auditor
Dr. Edvin Stefani	AL-SAI, Auditor
Dr.Ermal Yzeiraj	AL-SAI Director
Koço Sokoli	AL-SAI, Head of Sector
Bajram Lamaj	AL-SAI, Department Director
Albana Gjinopulli	AL-SAI, Head of Sector
PhD.Erton Kaleshi	University of Tirana, Faculty of Economics
Msc. Drinold Sema	UNICEF, IT
Msc. Ildir Dervishi	AL-SAI, Auditor

List of participants at the conference

Representatives of DG Budget, SIGMA and various Supreme Audit Institutions

<i>Name, surname</i>	<i>Institution, position</i>
Dr.Robert Gielisse	DG Budget , Head of Unit
Wojciech Kutyla	SAI of Poland, Vice President
Jacek Jezierski	SAI of Poland, Advisor to the President
Grzegorz Haber	SAI of Poland, Department of External Relations
Joop Vrolijk	SIGMA, Senior Advisor
Jose Viegas Ribiero	SIGMA, Expert
Neven Mates	Member of the European Court of Auditors
A. Ömer Karamollaolu	SAI of Turkey, Program Manager
Erdem Eller	SAI of Turkey, Senior Auditor
Susanne Flynn	Representative of IMF Mission in Albania
Dzevad Nekic	SAI of Bosnia and Herzegovina, Deputy General Auditor
Enver Isanovic	SAI of Bosnia and Herzegovina, Manager of Human Resources
Lage Olofsson	SAI of Kosovo, General Auditor
Ibrahim Gjylderen	SAI of Kosovo, Assistant of the General Auditor
Qëndresa Mulaj	SAI of Kosovo, Media Officer
Naser Ademi	SAI Macedonia, Deputy General Auditor

Branko Smilevski	SAI of Macedonia, Department Director
Stana Besovic	SAI of Montenegro, Head of Sector
Slavka Tomic	SAI of Montenegro, Head of Sector
Drasko Novakovic	SAI of Montenegro, Auditor
Dragos Budulac	SAI of Romania, Directorate of Foreign Relations
Hazim Sabanovic	SAI of Sweden, Project Administrator

Representatives of academic and civil society

<i>Name, surname</i>	<i>Institution, position</i>
Dr. Blerim Çela	Former Chairman of AI-SAI
Mustafa Kërçuku	Former Chairman of AI-SAI
Prof. Dr. Jorgji Bollano	National Accounting Council, Chairman
Prof. Assoc. Dr. Hysen Çela	Albanian Institute of Authorized Chartered Auditors, Chairman
Ardiana Bunjaku	SCAAK Kosovo, Executive Director
Art Navakazi	SCAAK Kosovo, Assistant
Prof. Dr. Vjollca Karapici	University of Tirana, Faculty of Economics
Prof. Dr. Omer Stringa	University of Tirana, Faculty of Economics
Mitro Çela	Publicist
Prof. Dr. Lindita Lati	Head of Competition Authority
Dr. Valbona Kapllani	University of Tirana, Faculty of Economics
Prof. Dr. Skënder Osmani	Faculty of Geology and Mines

Teuta Baleta	Albanian Financial Supervisory Authority
Prof. Assoc. Dr. Sazan Guri	Institute "G & G Group", Executive Director
Msc.Marianthi Guri	Institute "G & G Group"
Msc.Blerta Zilja	University of Tirana, Faculty of Economics
Msc. Drinold Sema	UNICEF
Gjon Ndreja	AI-SAI External Expert
Fatos Çoçoli	AI-SAI External Expert
Bashkim Spahija	Former Legal Director at AL- SAI
Zyhra Kepi	Former Auditor at AL-SAI

Albanian Supreme Audit Institution

<i>Name, surname</i>	<i>Institution, position</i>
Dr.Bujar Leskaj	AL-SAI, Chairman
Luljeta Nano	AL-SAI, General Secretary
Prof.Assoc.Dr. Helga Vukaj	AI-SAI General Director
Dr. Rinald Muça	AL-SAI, Department Director
Prof.Assoc.Dr. Manjola Naço	AL-SAI, Department Director
Xhafer Xhoxhaj	AL-SAI, Department Director
Albana Agolli	AL-SAI, Department Director
Dr.Ermal Yzeiraj	AL-SAI, Director
Bajram Lamaj	AL-SAI, Department Director
Gëzim Zilja	AL-SAI, Department Director
Armanda Begaj	AL-SAI, Department Director
Rustem Tare	AL-SAI, Department Director

Edlira Sako	AL-SAI, Department Director
Irena Islami	AL-SAI, Head of Sector
Koço Sokoli	AL-SAI, Head of Sector
Sali Agaj	AL-SAI, Head of Sector
Albana Gjinopulli	AL-SAI, Head of Sector
Kozma Kondakçiu	AL-SAI, Head of Sector
Ibrahim Ndreu	AL-SAI, Head of Sector
Dëshira Huqi	AL-SAI, Head of Sector
Bedri Çoku	AL-SAI, Spokesman
Bashkim Arizaj	AL-SAI, Senior Auditor
Muhamed Kavaja	AL-SAI, Senior Auditor
Gjovalin Preçi	AL-SAI, Senior Auditor
Albert Thoma	AL-SAI, Senior Auditor
Fatmir Zilja	AL-SAI, Senior Auditor
Selfo Zeneli	AL-SAI, Senior Auditor
Nikoleta Piranjan	AL-SAI, Senior Auditor
Selime Bregu	AL-SAI, Senior Auditor
Miranda Haxhia	AL-SAI, Senior Auditor
Evis Çela	AL-SAI, Senior Auditor
Alfred Zylfi	AL-SAI, Senior Auditor
Pjetër Beleshi	AL-SAI, Senior Auditor
Shefki Jaupi	AL-SAI, Senior Auditor
Yllka Pulashi	AL-SAI, Senior Auditor
Artan Mirashi	AL-SAI, Senior Auditor
Niko Nako	AL-SAI, Senior Auditor
Alush Zaçe	AL-SAI, Senior Auditor
Bexhet Zeqiri	AL-SAI, Senior Auditor
Pullumb Beqiraj	AL-SAI, Internal Auditor
Elfrida Agolli	AL-SAI, Auditor I (First Level)

Yllka Dede	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Valentina Golemi	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Andrea Kristo	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Ymer Stafa	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Artan Topjana	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Evis Kreshpa	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Lavdije Fshazi	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Dr.Edvin Stefani	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Taulant Stërmasi	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Livan Hoxha	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Anest Gjika	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Hektor Kosova	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Ryisim Xhaja	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Besim Bileri	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Milo Pano	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Genc Koka	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Luan Kuka	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Bruna Zeneli	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Lolita Baholli	AL-SAI, Auditor I (First Level)
Msc. Ildir Dervishi	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Blerina Kërçuku	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Orkida Bleta	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Redina Karapici	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Kejda Muça	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Ina Sokoli	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Jorida Zhegu	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Alfons Gabili	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Andi Buzo	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Marvin Karalli	AL-SAI, Auditor II (Second Level)

Dorino Meçe	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Julian Adili	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Rezart Golemaj	AL-SAI, Auditor II (Second Level)
Arminda Bushi	AL-SAI, Jurist
Alma Shehu	AL-SAI, Specialist
Ergis Tafalla	AL-SAI, Specialist
Dalina Demi	AL-SAI, Specialist
Xhuljeta Çelaj	AL-SAI, Specialist

Thanks to the financial supporters of the Conference.

The realization of the conference was made possible due to the financial support of SIGMA and Albanian Companies:

- *Credins Bank*
- *“Tirana” International Hotel*
- *Bar-Restaurant “Piazza”*
- *Bar- Restaurant “Vila Logoreci”*
- *“Nirvana” Hotel*

(Each of Albanian firms with a financial contribution to less than 2000 Euro).

Thank you!

ISBN: 978-9928-159-18-2

Kontrrolli i Lartë i Shtetit
Bulevardi " Dëshmorët e Kombit", nr. 3,
Tiranë Tel./ Fax. 04/ 228485, Tel. 04/ 251267
Web-site: www.klsh.org.al, E-mail: klsh@klsh.org.al

